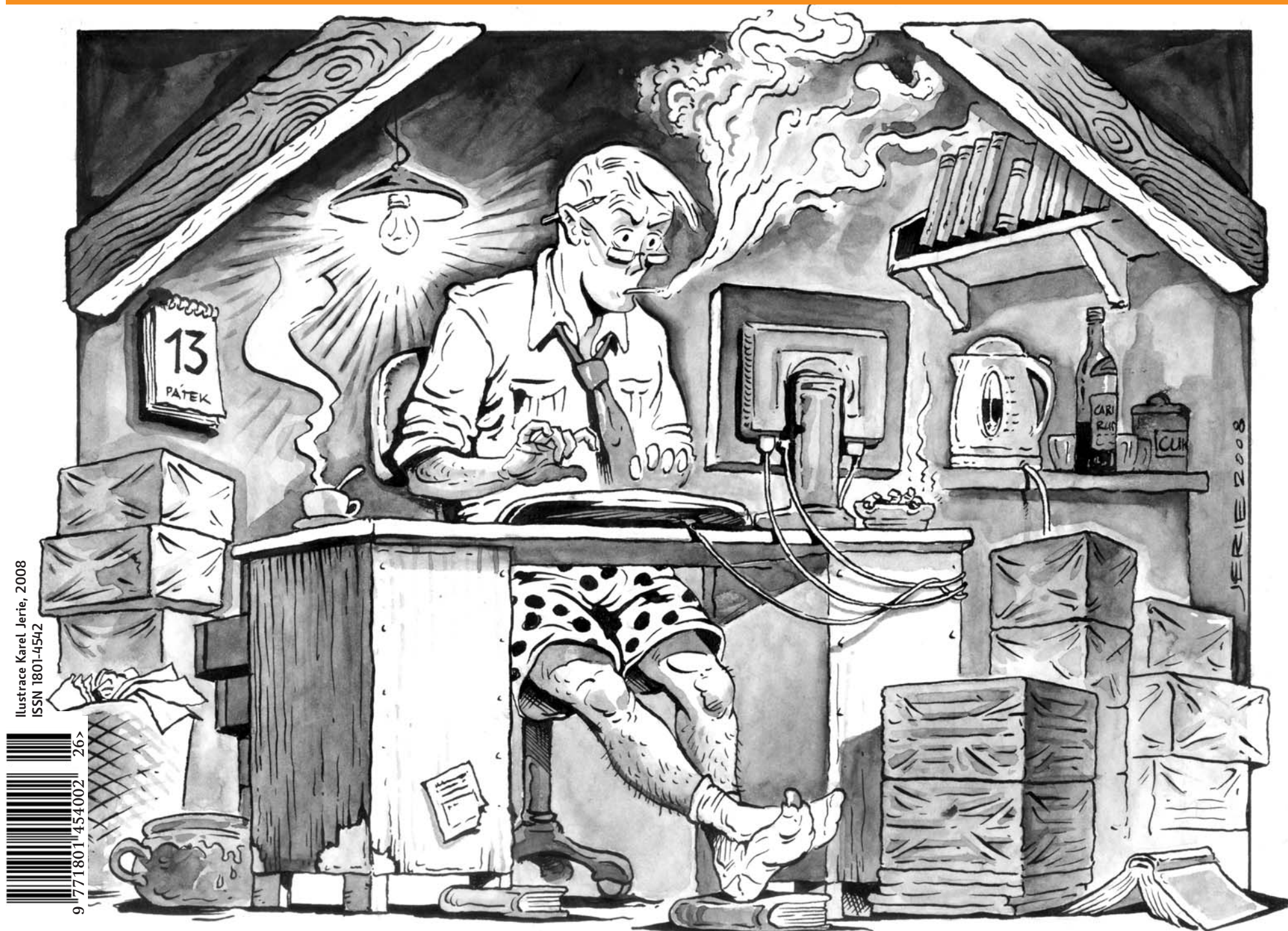

Ilustrace Karel Jerie, 2008
ISSN 1801-4542

Anarchie v nakladatelském průmyslu

Vydat knihu dnes může kdokoliv

Když potřebujete skripta, v knihovně vám je vytisknou a sváží. O kvalitě svých básní nemusíte přesvědčovat nakladatelské redaktory, prostě si je vydáte. Sousloví „vyprodáný titul“ pomalu zmizí z našeho slovníku. V nakladatelském průmyslu se dějí velké změny. Víme o nich?

JIRÍ G. RŮŽIČKA

„S výsledkem jsem spokojená, mých pár povídek opravdu vypadá jako kniha,“ říká Edita Svatošová, která svůj rukopis *Budu zářit* vydala technologií print on demand (tisk na zakázku) v americké firmě Lulu.com. V devadesátých letech se v médiích mluvilo o tom, že knihy v papírové formě ztrácejí dech. Od té doby však počet vydávaných titulů celosvětově stoupá. A klesají jejich náklady.

Technologie print on demand využívá meze-ry na trhu, nabízí autorům vydání jejich knihy v menším počtu výtisků, než umožňují klasické tiskárny. Zmenšuje se tím riziko prodávky: lze si objednat třeba 10 výtisků a pak libovolně dotiskovat. Edita Svatošová si knihu sestavila sama a ve formátu pdf ji poslala na Lulu.com, kde ji publikovali v elektronické formě. Knihu si tu můžete zdarma stáhnout a přečíst, ale také objednat její tištěnou verzi, která vyjde na necelých 8 eur (asi 200 Kč) plus poštovné 5 eur (125 Kč). Firma knihu v krátkém termínu vytiskne a pošle. Na skladě přitom nemusí mít žádné zásoby. „Běžným způsobem by knížka

stála mnohem víc a nikdo nezaručí, že vytištěný náklad bude někdo někdy číst,“ pochvaluje si Svatošová. Firmy, které se na službu print on demand (POD) zaměřují, nekonkurují elektronickým knihám, naopak, využívají je a dávají svým zákazníkům na vybranou.

Když velcí tisknou v malém

Podle nakladatele Vladimíra Pistoria se tisk levným ofsetem vyplatí v počtu 600 až 800 kusů. Nakladatel ale musí zaplatit celý náklad a hrozí, že se knihy neprodají a navíc je bude muset někde skladovat. U poezie nebo specializované odborné literatury je ale 600 výtisků moc. Technologii POD proto využívají univerzitní nakladatelství. Knihovny v USA mají tiskové stroje, které dokážou knihu z připraveného souboru vytisknout a sešít. Když student potřebuje nějaké skriptum, zajde do knihovny a ta mu je na místě vytiskne. Sama ušetří místo na policích a přitom vyhoví všem svým uživatelům. Přišel patrně konec „vyprodaných“ titulů.

V červnu se dokonce objevil první velký nakladatel, který chce tuto technologii využívat. Britské nakladatelství Faber & Faber představilo novou službu Faber Finds. Slibuje, že každý měsíc dotiskne v počtu kolem padesáti kusů dvacet titulů, které už nejsou na trhu dostupné a nevyplatilo by se je dotiskovat ve velkém. Ostatní firmy čekají, jak bude Faber úspěšný; americký magazín Bookseller píše, že vše záleží na tom, zda nakladatelství „dokáže vytvořit po dotiskovaných knihách poptávku, když nebudou k dispozici v kamenných knihkupectvích“. Služba je totiž určena především internetovým obchodům, které mohou u knihy uvádět, že ji mají na skladě, a na objednávku ji vytisknou a pošlou.

Svou pozici chce s POD posílit i jeden z největších světových internetových obchodníků, společnost Amazon. Ta koupila firmu Book-Surge a odmítá přijímat do prodeje knihy ostatních POD vydavatelů a autorů.

Dokončení na s. 20

obsah téma čísla: vydej-si-knihu.cz

- 1 Anarchie v nakladatelském průmyslu. Vydat knihu dnes může kdokoliv / Jiří G. Růžička
- 21 Velká a malá nakladatelství / Vladimír Pistorius
- 21 Dobrodružství malého nakladatele / Ondřej Tichý
- 24 Knihy pro radost. Vydávání knih ve Francii, Belgii a Švýcarsku / Jovanka Šotolová

komentář

- 5 Princezna Koloběžka konfiskující. V novele exekučního řádu se bojuje o privatizovaný stát / Pavla Červeňáková

báseň

- 5 + + + / Joanna Franaszek-Żizkowska

literatura

- 6 Jaké to je, být cizí na zemi. Předkonec Violy Fischerové / Jan Štolba
- 7 Ve světle zrněk Jitřenky. Písečné dítě Violy Fischerové / Karel Kolařík
- 7 Nuda v tajze podle Petry Hůlové / Kazimír Turek

výtvarné umění

- 8 Vystřihovánky 21. století. Polská umělkyně Kasia Kmita / Monika Ticháčková
- 8 Pátranie po katalógu / depeše Jany Farmanové
- 9 Sochy v ulicích. Brno Art Open 2008 / Pavel Netopil

divadlo

- 10 Předehra k budoucím dionýsiím. Tanečník Jiří Bartovaneč v pražském Duncan Centru / Nina Vangeli
- 10 Kráska a zvíře Philipa Glasse v brněnské Redutě / David Fadinger

hudba

- 11 Šperky z kartotéky. Einstürzende Neubauten tahají planety / Petr Ferenc
- 11 Jiný Jelinek – sabotáž na recenzenty / hudební zápisník Pavla Klusáka

film

- 12 Moje borůvkové noci Kar Wai Wonga / Antonín Tesař
- 12 Wongova variace na staré téma / Jing Čianová
- 13 Chaplinovo dospívání. 24 grotesek na DVD / Petr Gajdošík
- 13 Hřebejkovi parťáci. Film U mě dobrý / Petr Hamšík

rozhovor

- 14 O komunismu, městech a kulturních přesazích. Rozhovor s indickým prozaikem M. Mukundanem / Sandžaj Kumar

esej

- 16 Genius Loci. Mesto pokryté neviditelnou pavučinou / Martin Vlachynský

média

- 18 Subkultura na pokračování. Symbióza mezi divákem a producentem / Martin Bastl

společnost

- 19 Magistrát vyráží do boje s bezdomovci. Akční plán pro řešení problematiky bezdomovectví / Matěj Dolejš
- 19 Génius pragmatismu na hraně zvrácenosti / veřejné osvětlení Petra Fischera
- 23 Sbírka příběhů, které válce strhávají abstraktní masku. Dětské válečné deníky / Filip Tesař
- 25 V Oslu otevřeno! Na severu se předhánějí v podpoře kultury / Jana Bohutínská

poezie

- 26 Smrt mi v zubech drkotá / Hana Fousková

galerie

- 27 Hana Fousková / připravil Jaromír Typlt

nové knihy

DVD a CD

recenze týdne

- 31 O čem ženy a muži sní? Musilovi Snílci v Divadle Komedie / Zuzana Augustová

rubriky

- 3 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vypočněchnout
- 5 zkratka – jednou větou z domova i ze zahraničí
- 18 přešlap – Už jenom nadávka / Václav Burian
- 24 par avion – z arabského tisku vybral Zdeněk Beránek
- 29 odjinud – o literárním dění v českých časopisech / František Knopp
- 29 soutěž
- 32 ovšem – glosy

editorial

Dámy a pánové!

Tradiční dělení nakladatelského dění na činnost malých a velkých firem dodržujeme – a narušujeme dvěma způsoby. Zkušený nakladatel V. Pistorius s grácií vysvětluje, že velikost nutně neznamená touhu po výdělku, a O. Tichý, jeden z majitelů drobného podniku, se rozhodně netváří jako neobjevený brusič diamantů. Jeho zpráva o činnosti je psána s anglickým humorem, což neocenit především překladatelé. (s. 21) Druhé narušení typických představ přináší nové technologie, umožňující vyrobit „knihu“ za pár eur komukoliv. Tento fakt – a návazné představy o budoucnu nakladatelského řemesla – vzbudí smíšené pocity u mnoha z nás (1). – Minulý týden jsme čekali na řešení problémů pražské podpory kultury. Po zasedání magistrátu, jehož výsledkem byla ohlašovaná plichta, se zastupitelé na Mafiánském náměstí přestali ovládat a obnažili své totalitní myšlení. 31 000 lidí požaduje odvolání radního M. Richtera a předsedy Výboru pro kulturu a volný čas O. Pechy (oba ODS). To se ale nestalo a Pecha a spol. z Výboru naopak ze svých řad vyloučili jedině dva představitele skutečné opozice, J. Ryšlinkovou (SNK-ED) a K. Jecha (SZ). Oba zlobili: vyžadovali systémovost a transparentnost. Teď už bude výbor o milionech na „partnerství“ rozhodovat konečně bez kverulantů. A to je – spolu se zrušením grantové komise – jenom začátek vendety. Boj pokračuje. Vzpřímené čtení! Libuše Bělunková

došlo

Petice Za Pardubice kulturní

Svým podpisem podpoříte snahu zachránit a udržet nekomerční galerii Mázhauz (GAMA), která jako jediná v Pardubicích slouží svým prostorem pro výstavy mladých a nezávislých profesionálních umělců. Galerie za pět let své existence umožnila výstavy známým umělcům nejen z pardubického regionu, zprostředkovala granty pro podporu výtvarných projektů, zahájila tradici pardubických výtvarných festivalů, pracovala s dětmi místních ZUŠ, vytvářela prostor pro charitativní projekty, zprostředkovala pravidelné výstavy UVU pardubického regionu a celkově posílila povědomí o současné výtvarné umělecké scéně, která prezentuje svobodné výtvarné postoje umělců. Přestože spolupráce GAMA s žáky pardubických ZUŠ a se svazy handicapovaných občanů tvořil a důležitou součást její činnosti, radnice chce podle svých slov galerii zrušit proto, aby získala prostor pro charitativní projekty, amatérské fotografie a věci dětí ZUŠ. Nenechme zaniknout možnost prezentovat svobodné názory a postoje umělců v adekvátních prostorách galerie! Kdo jiný než umělec by měl skrze své dílo svobodně reagovat a prezentovat pravdivý názor o současném stavu nás samých? V souladu se svými pražskými kolegy, kteří vyhlásili neklidné dny Za Prahu kulturní, vyhlášíme akci Za Pardubice kulturní. Když úředníci likvidují kulturu, neptejte se, komu zvoní hrana. Zvoní vám.

Markéta Korečková

Vážené zastupitelky, vážení zastupitelé, pane primátore, dámy a pánové!

Dne 9. 4. 2008 jsem byl určen petičním výborem petice Za Prahu kulturní, abych petenty zastupoval ve styku se zastupitelstvem hlavního města Prahy. Petici jsem doručil dne 14. 4. K dnešnímu dni ji podepsalo 31 065 signatářů. Všechny podpisové archy jsem zastupitelstvu doručil. Jménem petičního výboru všem signatářům upřímně děkuji za podporu a prohlašuji, že si tohoto svátečního mandátu hluboce vážím. Ujišťuji vás, že požadavky uvedené v petici Za Prahu kulturní budu i nadále prosazovat. Při předložení petice jsem současně využil svého práva podle § 7 písm. c) zákona č. 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze (HMP) a požádal, aby zastupitelstvo hlavního města Prahy projednalo záležitosti uvedené v petici do 60 dnů, tj. nejpozději do 13. 6.

Rozhodnutím Rady HMP ze dne 27. 5. však bylo projednání uvedených požadavků zařazeno až na dnešní jednání Zastupitelstva, tedy šest dnů po zákonné lhůtě. Takovým porušením zákona o hlavním městě Praze se však před tímto auditoriem nehodlám zabývat, neboť tento orgán není k sankcionování příslušný.

Požádal jsem a dnes znovu žádám, aby zastupitelstvo hlavního města Prahy odvolalo z funkcí radního pro kulturu ing. Milana Richtera a předsedu Výboru pro kulturu a volný čas a Grantové komise HMP Bc. Ondřeje Pechu, protože svými rozhodnutími destabilizovali pražské kulturní prostředí a ohrozili jeho další existenci a přirozený rozvoj. Víím, že tento požadavek byl

v petici vysloven až jako třetí bod z pěti, avšak na pořadí netrvám. Naopak se domnívám, že by měl být zařazen jako první, a to z důvodů praktických i organizačně technických. Podle Jednacího řádu ZHMP se členové Rady odvolávají tajným hlasováním. Nejdříve tedy musí Zastupitelstvo určit způsob hlasování a poté je technicky zabezpečit. Teprve z výsledku hlasování bude patrné, kdo bude povinen plnit věcné úkoly vyplývající z usnesení dnešního Zastupitelstva o projednání ostatních požadavků petice Za Prahu kulturní.

Vážené zastupitelky, vážení zastupitelé, žádám vás, abyste hlasovali odpovědně a zaujali tak zřetelný postoj k otázce, zda pánové Milan Richter a Ondřej Pecha svými rozhodnutími destabilizovali pražské kulturní prostředí a ohrozili jeho další existenci a přirozený rozvoj. Vzpomeňte, prosím, na svůj slib člena zastupitelstva, který jste učinili na svou čest a svědomí, že svoji funkci budete vykonávat svědomitě, v zájmu hlavního města Prahy a jeho občanů, a přitom se budete řídit Ústavou a zákony České republiky. Posuzovat, zda se při své činnosti oba mužové nebo některý z nich, případně spolu s dalšími, dopustili i protiprávního jednání ve smyslu trestního zákona, nepřísluší ani mně, ani vám, ale orgánům činným v trestním řízení.

Požadavek na odvolání radního pana Richtera a předsedy výboru pana Pechy jsem připraven vzít okamžitě zpět, jakmile sami odstoupí ze svých funkcí. Děkuji za udělené slovo a vaši pozornost.

Václav Petrmichl; stanovisko bylo předneseno na zasedání zastupitelstva HL m. Prahy 19. 6. 2008

Ad Mlčení a šikana, A2 č. 23/2008

Nerad, ale musím vám napsat, že vůbec nesdílím vaše nadšení pro „kulturní revoluci“.

Dovolím si jen heslovitě. 1. Státní úředník nemá a ani nemůže rozhodovat, co je to pravé umění a co komerce. Tento rozdíl nemůže řešit ani nezávislý odborník, protože takový v malém Česku prostě neexistuje. 2. Takzvaní odborníci, kritici apod. jsou jen další skupinou těch, co spolu mluví, a jde o lobby (pokud chcete doklad – přes osm let pracuje řada z nich zvesela pod šéfem Národní galerie, kde je střet zájmů par excellence). 3. Myslím, že nejčistší řešení je v uplatnění daňových odpisů, jak to funguje – jakžtakž – jinde. Podpora státu je většinou špatná a vede až k pohrdání divákem. Ostatně underground, který je placen penězi daňových poplatníků, to je Kocourkov jak vystřižený. Je tedy třeba se domluvit a spojenými silami tlačit na změnu zákona o vybírání daní. Pak může teprve přijít Maecenas, který je myslím mnohem menším zlem než přijímání peněz od státu.

Martin Patříčný

Soutěž

Správná odpověď na úkol z čísla 23 – Jaký je pseudonym Martina Reinera? – zní: Martin Pluháček. Knihu Pohled z kavárny v Bath posíláme Lucii Gallo do Mnichovic.

Správná odpověď na úkol z čísla 24 – Ve kterém německém městě se nachází zámek Sanssouci? – zní: V Postupimi. Knihu Pruské balady posíláme Milanu Opravilovi do Olomouce.

–mam–

literatura

Sto let Spolku českých bibliofilů

Na výstavě připravené ke stému výročí založení SČB je možné vidět průřez bibliofilské práce a vydávání krásných knih od začátku 20. století, motto výstavy zní **Česká bibliofilie – nedílná součást národní kultury**. Činnost spolku, jehož čestnými členy byli např. C. Bouda, M. Švabinský, F. Kobliha, K. Lhoták, K. Svolinský, B. Hrabal či J. Seifert, nebyla od roku 1908 přerušena, a jde tak o jeden z nejdéle soustavně fungujících spolků zaměřených na knižní a grafickou tvorbu v Evropě. **Památník národního písemnictví** (Strahovské nádvoří 1, **Praha 1**), od **18. 6.** do **31. 8.**

Mezinárodní setkání spisovatelů v Pardubicích

Setkání pořádané Obcí spisovatelů se bude skládat ze dvou bloků: dopoledne proběhne odborná konference na téma **Agresivita a násilí v jazyce, médiích, literatuře a společnosti**, provázená diskusí o této problematice, a večer autorská čtení. Referáty přednesou Oldřich Uličný, Pavel Říčan, Daniela Fischerová, Eva Kantůrková, Ivan Štampach, Lidmila Pekařová a další, autorská vystoupení budou mít dramatička a spisovatelka Daniela Fischerová, spisovatel Wolfgang Sréter, básník a překladatel Marián Hatala, polský bohemista Leszek Engelking nebo básník a hudebník Jiří Dědeček. **Radnice města Pardubice** (Pernštyňské náměstí 1, Hudební sál, **Pardubice**), v sobotu **28. 6.** konference 9.00–12.00 a 13.00–16.00; **Východočeské divadlo** (U Divadla 50, **Pardubice**), v sobotu **28. 6.**, diskuse u kulatého stolu 17.00–18.30, autorská čtení 19.00–20.30. Trvání akce včetně úvodní prezentace od **27. 6.** do **29. 6.**

Měsíc autorského čtení

Na největším českém literárním festivalu se letos představí 32 domácích literátů a 32 literátů z Kanady (19 anglofonních a 13 frankofonních), přičemž každý den vystoupí jedna česko-kanadská dvojice. První čtení je symbolicky připraveno na **1. 7.**, Den

Kanady (Canada Day, Fête du Canada); proběhne v 18.00. V neděli **20. 7.** oslaví na festivalu osmdesáté narozeniny **Pavel Kohout**, kterému je letošní ročník festivalu věnován. Letošní Měsíc autorského čtení doprovodí dvě výstavy: v **Galerii Katakomy** v podzemí budovy Centra experimentálního divadla (Želný trh 9, **Brno**) výstava Slovem i obrazem, zaměřená na fenomén autorského propojení výtvarné a slovesné tvorby, a ve **foyeru alžbětinské scény** (Želný trh 9, **Brno**) budou k zhlédnutí fotografie Oldřicha Škáchy, zachycující život Pavla Kohouta. Informace a program na adrese autorskecteni.cz/2008/, kde bude možné autorské večery sledovat on-line. **Divadlo Husa na provázku** (Želný trh 9, **Brno**), od **1. 7.** do **31. 7.**

–pa–

Večírek nakladatelství Frak

„Frak je fenomén: nakladatelství, stanice, hostel, záchytka, studio, útulný byt, butik, kupé, ostrov i city plné sympatických obyvatel“ – Ondřej Horák, Lidové noviny. Na večírku zahraje písničkář Jiří Konvrzek. **Café Fra** (Šafaříkova 15, **Praha 2**), v pátek **27. 6.** v 19.30.

–kk–

divadlo

Emily

Veronika Švábová se svou skupinou **Handa Gote** přichází s předprázdninovou premiérou Emily – I Find Extasy in Living. Handa Gote pracuje experimentální metodou – zkoumá pohyb v interakci s technikou, kostýmem, světlem, předměty. Švábová spolupracuje

s Tomášem Procházkou, který je spojený také s alternativně loutkovým souborem Buchty a loutky. Mainstreamu pohybově tanečního divadla se Švábová vymyká právě především experimentální povahou svých projektů, propojením tance a techniky. Její soupeřnicí byla například Petra Hauerová, experimentující s laserem, která se ale v poslední době umělecky omlčela. Novinka Handa Gote je k vidění v divadle **Alfred ve dvoře** (F. Křížka 36, **Praha 7**) od **26.** do **28. 6.**, vždy ve 20.00.

Dracula

Zdá se, že upíří tematika je nesmrtelná a láká nejen filmaře, ale také divadelníky. V devadesátých letech minulého století vplul upíří evergreen Brama Stokera na domácí jeviště v muzikálové podobě, na níž se podíleli Zdeněk Borovec, Karel Svoboda, Richard Hes, Jozef Bednárik a Theodor Pištěk. Vloni v zimě knihu po letech dramatizoval a režíroval David Jařab v Divadle Komedie pod názvem Nosferatu. Na konec divadelní sezony se Stokerův román stěhuje na divadelní loď Tajemství bratří Formanů, kde ho uvádí Divadlo Aqualung. Inscenátoři slibují hrůzu a romantiku a ptají se, jestli nejsou upíry lidé 21. století. Pokud se takové srovnání podaří nastínit jinak než v rovině klišé, bude na co se dívat. Jisté ale je, že záliba v hororu, případně krvi na domácích jevištích poměrně bují. Jeden příklad za všechny: Panočka Niny Sadur v Aréně Ostrava (a nedávno také hostování stejnojmenné inscenace permského Divadla u Mostu) v režii Sergeje Fedotova, která je opravdu jen pro silné náтуры. Dracula se uvádí na lodi **Tajemství Divadla bratří Formanů** v kotvišti nad Libeřským mostem (pod budovou Lighthouse, Jankovcova ul., **Praha 7**) v pátek **27. 6.** a v sobotu **28. 6.**, vždy ve 20.30.

Apostrof

Mezinárodní festival nezávislých a amatérských divadel Apostrof, který organizuje divadlo Lucerna MB, vstupuje do 10. ročníku. Ten se koná střídavě v Divadle v Celetné a v divadle DISK. Na programu jsou slibní zahraniční hosté. Studenské divadlo Tartu přiveze z Estonska Psychózu 4.48 Sarah Kaneové, která se v Česku na začátku Dočekalovy éry dostala dokonce na jeviště pražského Národního divadla. Divadlo Vstreča

z ruského Kemerova uvede Město, ve kterém jsem, jehož autorem je Ivan Vyrypajev, pocházející z Irkutsku. Ačkoliv současná ruská dramatika už si cestu na česká jeviště našla (například Oleg a Vladimír Presňakovové), Vyrypajeva zatím bohužel známe spíše z rozhovorů než inscenací. Třeba se budou domácí divadelníci inspirovat. Divadlo neslyšících u nás není nic neobvyklého, mexické Teatro Carpa Carlos Ancira však přiveze divadlo pro nevidomé – divadlo pro chuť, čich, hmat a sluch. Zároveň je na programu Apostrofu také klasika, jako Brecht, Shakespeare či Sofoklés. Koná se od **27. 6.** do **1. 7.** v **Divadle v Celetné** (Celetná 17, **Praha 1**) a **Divadle DISK** (Karlova 26, **Praha 1**). –jb–

film

(Is it really) Wanted?

Poslední červnový týden je na distribuční kinopremiéry každoročně dosti chudý, protože většina snímků si svou premiéru chce užít v rámci karlovarského filmového svátku (namátkou například dokument René Heleny Třeštíkové či Zapomenuté transporty do Estonska; očekávaný velkofilm Bathory Juraje Jakubiska či klubový snímek Nesahejte na sekeru Jacquese Rivetta). Premiérově lze tedy do kina tento týden zajít pouze na **Wanted**, což svým názvem možná nevstihuje tak úplně, co bychom v kinosále zhlédnout skutečně chtěli či měli. Wanted patří k populárním komiksovým adaptacím, v nichž dochází od Supermana ke stále stejné zápletce – obyčejný zašlápnutý nýmand v sobě objeví superhrdinské schopnosti a začne díky nim zachraňovat

lidstvo. V případě Wanted hrdina Wesley Gibson ve svých třiceti letech převezme rodinnou živnost a následuje cestu svého otce, nájemného vraha. Jeho boj však rozhodně nebude ve jménu dobra. Jméno Timura Bekmambetova, režiséra ruských pokusů o žánr thrilleru s prvky hororu Noční hlídka a Denní hlídka, dává tušit, v jakém stylu se snímek bude odehrávat. Oproti původnímu komiksu s pozoruhodnou kresbou J. G. Jonese, jenž u nás koncem minulého roku vyšel v nakladatelství Crew pod názvem **Mrtvý nebo živý**, můžeme od filmového přepisu čekat spíše žánrový i stylový chaos, typický pro předchozí režisérovu „tvorbu“, a také řadu scén, které se natáčely v České republice. Pozoruhodná je na Wanted snad jediná věc – jak přemluvil ruský režisér tolik exkluzivních amerických herců (Angelina Jolieová, Morgan Freeman, James McAvoy ad.), aby hráli v jeho americkém debutu. **Premiéra v ČR 26. 6.** –kb–

Současné Rusko poprvé v Praze

V Praze se bude poprvé konat **Přehlídka současných ruských filmů**. Během čtyř předprázdninových dní mohou diváci zhlédnout ruské snímky posledních dvou let, rozkročené mezi různě žánry – od detektivního dramatu **Nostalgie po budoucnosti** (2009) režiséra Sergeje Tarasova přes černou komedii **Znázornit oběť** (2006) režiséra Kirilla Serebrennikova až po lyrickou komedii **Pitěr FM** (r. Oksana Byčkovová, 2006),

která přehlídku zahájí. Vstup na všechny projekce je navíc zdarma a po každé budou probíhat setkání ruských filmařů s diváky. Více na svetozor.cz. **Kino Světozor** (Vodičkova 41, **Praha 1**), **24.–27. 6.**

Filmový výlet na západní pobřeží Francie

Ve Francii se každý rok pořádá obrovské množství různých přehlídek a festivalů nejrůznějšího záběru, ale i kvality. **Mezinárodní přehlídka filmů v La Rochelle** ale patří se svým **36. ročníkem** k tradičním akcím. Organizátoři připravili kolekci filmů **Wernera Herzoga**, **Mikea Leigha** či **Raymonda Depardona**, úplně retrospektivy děl **Ericha von Stronheima** a **Josefa von Sternbergha**, šest jinak naprosto nedostupných pokladů z finské cinematéky či předpremiéry nových snímků, například letošního vítěze Prix de la Jeunesse z Cannes (Ceny mladých) **Tulpan** kazašského režiséra Sergeje Dvortsevoje, novinku Atoma Egoyana **Adoration** nebo italský snímek **Gomorra** držitele Velké ceny z Cannes, režiséra Mattea Garroneho. Více informací na festival-larochelle.org. **La Rochelle, Francie, 27. 6. – 7. 7.** –ph–

hudba

Krákoral králi chorý chorál

Tradiční undergroundový festival **Krákor** se letos uskuteční v zámeckých prostorách. Hvězdou festivalu jsou bezesporu brněňští **Ser** a **Peyjalero**, legenda první poloviny devadesátých let, obnovená na krátkou sérii čtyř koncertů. Jejich hudbu, oscilující mezi rytmičými postupy brněnské alternativní scény a jemností ne nepodobnou třeba Legendary Pink Dots, známe ze tří alb; z internetových diskusí je patrné, že se na koncerty svých hrdinů chystá spousta posluchačů z celé republiky. Dále účinkují dobře známé kapely, křísící tu důstojněji, tu méně důstojně ducha plastikovského undergroundu: olomoucké improvizální **Špinavé spodní prádlo** a jeho punkoví soupeřníci **Havárna**, pražští vtipáلكové **New Kids Underground** a o něco méně rozjásaný **Skrytý půvab byrokracie**, znovuobnovený brněnský **Čvachtavý lachtan**, vedený Tomášem Vtípilem, jedním z nejtalentovanějších mladých českých hudebníků, jehož akční rádus sahá od členství v DG 307, kde hraje na housle, až k laptopovým improvizacím a hlukům. **Prostory zámku Radešín** (okr. Žďár nad Sázavou) od **27.** do **29. 6.**

Zákon jsme my

Je pro vás Nick Cave příliš usedlý? Country zahraná jako nejzběsilejší punk-rock. Šestice **O’Death** z New Yorku vydala před rokem debut Head Home na malé značce Ernst Jennings Records a od té doby táhne publikum po stovkách duší. Trochu připomíná hospodské punkery The Pogues. Mocná a nekontrolovaná energie kapely, k tomu jasně čitelný a vynalézavý rukopis frontmana Grega Jamieho, sypajícího z rukávu morbidní songy, které jako by vypadly ze zpěvníku potrhlého kazatele z doby Divokého západu – to vše dělá z O’Death opravdovou senzaci. **Klub 007 Strahov** (areál kolejí ČVUT, Chaloupeckého 7, **Praha 6**), v úterý **1. 7.** v 19.30.

Tataři!

O den později se na stejném místě uskuteční koncert amerického tria

Genghis Tron. Skupina, sídlící nyní ve Filadelfii, kombinuje doom metal s nejrůznějšími odnožemi elektronické hudby, jako je ambient, electronic body music či industrial, a s grindcorovou urputností. Název, odvozený od jména slavného nájezdníka Čingischána, odráží sílu, nespoutanost a majestátnost, které se trio pokouší vyvolat svým zvukem.

Klub 007 Strahov (areál kolejí ČVUT, Chaloupeckého 7, **Praha 6**), ve středu **2. 7.** v 19.30.

–pf–

výtvarné umění

Diplomanti AVU 2008

V prostorách **Veletrzního paláce** Národní galerie v Praze se představují čerství absolventi celkem osmnácti ateliérů pražské Akademie výtvarných umění. Letos budou vystavena díla od 42 studentů, kteří úspěšně zakončili své studium v ateliéru malby, kresby, grafiky, sochařství, restaurování, architektury, nových médií, konceptu, monumentální a intermediální tvorby. Kurátorsky letošní ročník přehlídky diplomantů ošetřil Jiří T. Kotalík a Milan Perič. Výstava se koná pod záštitou ministra kultury Václava Jehličky a lze ji navštívit na adrese Dukelských hrdinů 47, **Praha 7, až do 31. 7.** Jako každoročně vydává AVU k této akci doprovodný katalog.

Die Gehilfen

Aktivní instituce Galerie Klatovy/Klenová přichází opět s projektem, který překračuje hranice západočeského regionu. Projekt **Die Gehilfen**, jehož název si jeho protagonisté vypůjčili od švýcarského spisovatele Roberta Walsera (titul románu), kombinuje autory, kteří se nějakým způsobem ve své tvorbě zabývají nebo vyrovnávají s geometrismem, minimalismem a abstrakcí. Těmito vzájemnými „pomocníky“ v otázkách, kam až s abstrakcí dojít a kudy se zase vracet zpět k figuraci a příběhu, jsou **Jan Šerých** (1972), **Evžen Šímera** (1980), **Pavel Štýbr** (1957), **Jiří Skála** (1976) a **Michal Pěchouček** (1973), který je zároveň vedle kurátorky **Edith**

Jeřábkové spoluautorem výstavní koncepce a zároveň „největším mimozemšťanem abstrakce“, jak praví tisková zpráva. Projekt lze zhlédnout v **Galerii U Bílého jednorožce** (Náměstí míru 149/I, **Klatovy**) do **27. 7.** –pev–

televize

Úžasňákoví

3D počítačová animace a Studio Pixar jsou dvě věci, které paří neodmyslitelně k sobě. Animované filmy, které studio za dobu své existence vytvořilo, patří

právem k tomu nejlepšímu, co na tomto poli můžete zhlédnout. Pečlivě vyvážený mix originálních nápadů, využití žánrů a rodinné zábavy, při níž se osoby starší deseti let nenudí, se trochu posunul s příchodem režiséra **Brada Birda**. Bird, jenž debutoval v celovečerní kategorii s originálním, leč chladně přijatým **Železným obrem** (1999), dostal v Pixaru volnou ruku při tvorbě příběhu o rodině superhrdinů, kteří se musejí skrývat jako běžní občané. Vláda totiž veškeré superhrdinské aktivity postavila mimo zákon (srovnejte s kultovním komiksem Alana Moorea **Strážci**), a tak se pan Úzasňák nudí v každodenní rutině pojišťováka. Jednoho dne ale přijde tajná výzva... **Úzasňákovi** (2004) samozřejmě pokračují v modelu zábavy pro celou rodinu, Bird do nich ale vložil mnohem dospělejší pohled, spočívající ve vyvážených žánrových či popkulturních citacích (zejména bondovky); nalezneme zde však i neskrývané, třebaže groteskní násilí a spektakulární scény, které byste si přáli jednou vidět i v hraném filmu. **Nova**, v sobotu **28. 6.** ve 20.00.

Million Dollar Baby

Režisérský a herecký veterán **Clint Eastwood** před nedávnem představil v canneské soutěži svůj poslední snímek Changeling (2008), na který si budeme muset patrně ještě nějaký čas počkat. Uvidíme, zda se zařadí mezi jeho nesporně kvalitní filmy posledních let, mezi nimiž ční například čtyřscarový **Million Dollar Baby** (2004). Eastwood v něm vstupuje na klasický půdorys boxerského žánru o dívce, jež si musí pít a rozhodností proklestít cestu ke slávě. Na první pohled se zdá, že jedinou

změnou oproti stereotypu podobných snímků je žena v hlavní roli, urputná servírka Maggie (**Hilary Swanková**), která si chce dokázat, že na to má. Stárnoucí trenér (Eastwood) o tom ale nechce ani slyšet, až ho nakonec přesvědčí bývalý boxer a přítel Eddie (**Morgan Freeman**). Eastwood se naštěstí úspěšně vyvaruje nabízejících se klišé, a přestože základ snímku zůstává stejný jako u jiných boxerských dramát, v jeho režii vůbec nemáme pocit, že by se nudně opakoval. Scénář **Paula Haggise** nakonec spíše než prostor ringu prohlubuje tematiku rozhodnutí začít v našich životech něco nového i něco důležitého skončit. **ČT 1**, v sobotu **28. 6.** ve 23.20.

Vtáčkovia, siroty a blázni

Na blížícím se filmovém festivalu v Karlových Varech čeká na česko-slovenského režiséra **Juraje Jakubiska** Křišťálový glóbus za mimořádný umělecký přínos světové kinematografii. V rámci festivalu proběhne i premiéra jeho dlouho očekávaného snímku Bathory (2008), takže není od věci se vrátit do režisérova zlatého období na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, kdy vytvořil trojici snímků **Zbehovia a putníci** (1968), **Vtáčkovia, siroty a blázni** (1969) a **Do videnia v pekle, priatelja** (1970). Všechny tři filmy putovaly záhy po svém vzniku do trezoru, odkud se až do převratu nedostaly. Jejich nekompromisní alegoričnost a surrealistická nevázanost, s níž v prostředním filmu Vtáčkovia, siroty a blázni kreslí příběh tří bláznivých postav, pro něž je šílenství únikem před krutostí okolního světa, dodnes fascinuje. Jakubiskova imaginace vytváří

až malířské kompozice obrazů, v nichž se odehrávají situace na pomezí snu, cirkusu a bláznovské hry. **ČT 2**, ve středu **25. 6.** ve 20.30.

Ospalá díra

Tvorba režiséra a výtvarníka **Tima Burtona** je do velké míry ovlivněna brakovou žánrovou tvorbou, ať už se jedná o klasické horory studia Universal či Hammer, sci-fi padesátých let či gotický román. Imaginace šíleného výtvarníka jej přímo předurčuje k tvorbě krásně pokřivených světů, v nichž se střetává přízemní racionalita a odpoutané nadpřirozeno. **Ospalá díra** (1999), nejnovější z mnoha adaptací knihy Legenda o Ospalé díře od Washingtona Irvinga, je krásným příkladem pocty hororovému žánru; pastíř, jenž je z dnešního pohledu mnohem kvalitnější než jeho předobrazy. Do zastrčené „díry“ přijíždí na konci 18. století mladý detektiv Ichabod Crane (**Johnny Depp**), aby vyšetřil několik vražd, jejichž obětí někdo stal hlavu. Všichni místní si myslí, že násilnosti má na svědomí bezhlavý rytíř, jehož legenda je v okolí stále živá. **Nova**, v pátek **27. 6.** ve 23.45. –ph–

rozhlas

Klub rozhlasové hry

Proslulý Dopis Otci, napsaný v listopadu 1919 Franzem Kafkou a v devadesátých letech přeložený do češtiny Gabrielou a Jiřím Veselými, se dramatičtí nenabízí pouze jako monolog: V textu nalézáme repliky vkládané do úst plánovanému adresátovi – citáty slyšeného i představy

všeho, co ještě může být řečeno. Z toho vycházely Karla Štormová Štaubertová s dramaturgyní Janou Paterovou, která svébytnou rozhlasovou adaptaci palčivého vyřizování rodinných účtů zrealizovala roku 2005. Hudební doprovod je dílem skladatele Jaroslava Štastného a pěvce Petra Matuszka. Role pisatele se zhostil Jan Šťastný, starého Hermanna Kafku si zahrál Alois Švehlík. **ČRo 3 – Vltava**, v úterý **1. 7.** ve 21.30.

Músa ar Rueli

Tak zní jméno šejcha žijícího na přelomu 19. a 20. století u beduínského kmene Rwala. Narodil se jako selský synek Alois Musil (1868), studoval bohosloví v Olomouci, v Jeruzalémě, a v Bejrútu. Ve třiceti letech ohromil svět objevem raně středověkého pouštního paláce Kusejr Amra s dochovanými barevnými

freskami. Za světové války vyvíjel špionáž ve prospěch Turecka a Rakousko-Uherska. Jako zpovědník poslední císařovny Zity měl vliv i na Karla I.: zasadil se za amnestii pro Kramáře, Rašína a spol. Proto se mohl solidně akademicky i kulturně-politicky etablovat i za první republiky. Zapsán Americkou geografickou společností do síně slávy – vedle Marka Pola a Livingstona, trávil zbytek života

(do roku 1944) psaním vědeckých, popularizačních i beletristických knih. Sedmidílný pořad o jeho životě a díle připravil a úvodem opatřil Jan Slavětíněk, v režii Michala Bureše čte Josef Bartoň. **ČRo 3 – Vltava**, pondělí **30. 6.** až pátek **4. 7.**, vždy od 23.00.

Celestina

Autorem prvního španělského dramatu (sklonek 15. století), a hned jednoho z nejvýznamnějších, je Fernando de Rojas. Jde o text v nejednom ohledu mezní: prolínají se zde prvky literatury středověké a renesanční, tragika s komikou, španělsko-maursko-židovský realismus s italskou fabulační rafinovaností. Hlavními hrdiny, jak napovídá původní titul „Tragikomedie Calista a Melibey, složená pro pokárání pošetilých milenců“, jsou vášnivý mladík, lehce parodovaný ve své afektovanosti, a ctnostná dívka, reprezentantka vroucího citu v nejvznešenějším vydání. Častěji užívaný název hry zase akcentuje postavu prohnané čarodějky, která se stala podobně příslovečným typem jako všichni donkichoti a dončuáni – i ona se píše s malým „c“. Překlad Eduarda Hodouška upravil Jiří Kamen. V roce 1992 hru natočila Hana Kofránková s Jiřinou Jiráskovou, Tatjanou Medveckou, Ivanem Řezáčem ad. **ČRo 3 – Vltava**, v sobotu **5. 7.** ve 14.00. –mc–

jb – Jana Bohutínská / **jj** – Jan Jílek / **kb** – Kamila Boháčková / **kk** – Karel Kouba / **mc** – Miloslav Caňko / **pa** – Petr Andreas / **pf** – Petr Ferenc / **ph** – Petr Hamšík / **pev** – Petr Vaňous

Beat promotion presents

Real Beat 2008

8-9.8. PÍSKOVNA OPLATIL STARÉ ŽDÁNICE PARDUBICE CZECH REPUBLIC

MYKAL ROSE
LEGENDÁRNÍ GRAMMY HLAS BLACK UHURU (JA)
WARD21 FEAT. TIFA (JA)
ZÁSADNÍ DANCEHALL QUARTET
INDY & WICH + LA4
UNITED FLAVOUR
NAVIGATORS
KING BANANA (DE)
MR. COCOMAN & SOLID VIBES
ŠVIHADLO, PRAGUE SKA CONSPIRACY, TRIBETOWN
AFRODISIAK FEAT. INSIDE KRU, ZION SQUAD
+DALŠÍ..

WWW.REALBEAT.CZ / WWW.REGGAEMUSIC.CZ

JAMMUSIC.NET cream. BBRÁK think ZOOM EXPRES 90.3E Waddup.net **PARTYPEOPLE.CZ poslouchej.net FAN SPIN RADIO 96.2 RADIO 1 97.0 SKATESHOP.CZ www.skateshop.cz aaronmcs.cz MIXCZ PRESS WED TAFECORPUS.CZ Allman BOUR. HODKINSON Bilabong GROW SHOW

Aeroport

Ideální místo pro trávení vašich zážitků na MFF Karlovy vary

Divadelní náměstí 29
(budova bývalé České spořitelny na kolonádě)

Vstup zdarma pro všechny akreditované návštěvníky festivalu
Otevřeno denně 10.00-03.00 | DJs | VJs | audiovisual show | wi-fi
hot spot | obchod Filmová galanterie Terryho ponožky | výstava
filmových plakátů | kuřácká a nekuřácká zóna | počítače s internetem k volnému použití | cocktail bar | nanuky | bagety | čerstvé
croissanty | opravdu chutná vína | čepovaná pilsněn a kofola atd...

Duchovní rodiče prostoru

Aero KINO AERO.CZ **KINOSVĚTOZOR** KINOSVETOZOR.PRSTHOUSE **Terryho Ponožky** **Aero** AEROFILMS.CZ

Princezna Koloběžka konfiskující

V novele exekučního řádu se bojuje o privatizovaný stát

Udělejte si malý test občanských znalostí: kolik myslíte, že bylo za minulý rok soudně vyhlášeno exekucí? 4302? Kdepak, to bylo v roce 2001. 57 954? Ne, to se jedná o rok 2002. 132 469? Ani to ne, to byl rok 2003. 155 156? Omyl, to bylo roku 2004. 270 480? Rok 2005. Snad dokonce 309 457? Přihořívá, dostáváme se na rok 2006. Loni ovšem toto číslo skočilo na 427 800 exekucích.

PAVLA ČERVEŇÁKOVÁ

Před pár dny jsme šly s kamarádkou po ulici a u jedněch dveří jsme zahlédly dvě postavy v černém a třetí v obleku. Postavy v černém připomínaly policisty, místo žlutého nápisu policie měly menší, červený: exekuce. Zjevně se k někomu dobývaly. Byl to skličující obrázek. „Vzít si hypotéku je asi nejhorší rozhodnutí, jaké může člověk udělat,“ poznamenala přítelkyně. Odpověděla jsem, že mnoho lidí nemá na vybranou – mají platit dvacet let podobné částky na nájemném a pak zjistit, že nemají peníze? Nebo co mají dělat? „Holt se mají narodit v bohaté rodině.“

Mocní podnikatelé

Zadlužení českých domácností už podle některých údajů přesáhlo 800 miliard korun. V informačním systému, který si zřídily banky a další věřitelé, už uvízlo 4,6 milionu lidí, tedy takřka polovina občanů ČR a hodně přes polovinu ekonomicky aktivních obyvatel. Ne každý měl to štěstí narodit se v bohaté rodině...

Více než ztrináctinásobení soudních exekucí mezi lety 2001 a 2002, které bylo předebráno jejich takřka zestonásobení mezi roky 2001 a 2007, není žádná náhoda. Právě roku 2001 vstoupila do českého právního řádu figura soudního exekutora. Podle svých kritiků tento institut připomíná hvězdnou hodinu pohádkové princezny Koloběžky: tak jako ona přišla ani nahá, ani oblečená, tak i soukromý exekutor na jedné straně slovy jednoho rozhodnutí Ústavního soudu „vystupuje při své činnosti v postavení podnikatele“ usilujícího maximalizovat zisk, na straně druhé je bezprostředně napojený na stát a těží z celé řady charakteristik veřejného činitele. Jedná se o privatizaci státu, podobnou, k jaké má podle Julínka and his boys dojít u zdravotních pojišťoven – moc jedněch a povinnosti druhých zůstávají, jen onu moc už převzaly soukromé ruce, nad nimiž stojí namísto demokratických a kontrolovatelných procedur neviditelná a nekontrolovatelná ruka trhu.

Výsledkem této – slovy Heleny Svatošové z občanského sdružení Iuridicum Remedium, věnujícího se dlouhodobě exekucím – „dvojedinosti“ je efektivní lidská mašina na zabavování, často naprosto pochybné, přehnaně nákladné a pro mnohé lidi zbídačující a ponižující. Exekutoři mají přístup k informacím, moc zabavovat a hmotný zájem na konfiskátech. Ve výsledku někteří pozorovatelé uvádějí, že mají větší moc než větší na státních úřadech. Jejich oběti jsou, chtějí-li se bránit, závislé na pomalé justici, leckdy jim pro zjednání práva chybějí prostředky. Zákon, který uvedl v život soudní exekutory, stvořil mocenskou asymetrii. Nemusíme si ani hned myslet, jako autoři webu Aktuálně.eu, že za exekutory stojí zločinné spolčení a „exekutorský stát ve státech“ (i když některé

okolnosti exekucí kriminální činností skutečně zavánějí), abychom věděli, že moc vede ke zneužívání.

Boj o novelu

Kritikům činnosti exekutorů zejména z Iuridicum Remedium se během roku 2007 podařilo prosadit některé úpravy, které posílily kontrolu soudů nad vnitřními normami exekutorské komory a prodloužily lhůtu pro podání námitek proti postupu exekutorů. Jestliže se jednalo o dílčí úspěch, záhy začalo hrozit, že bude v duchu hesla „krok vpřed, dva kroky vzad“ vyvážen střední novelou exekučního řádu, která se připravuje na ministerstvu spravedlnosti. Právě tato novela, která je stále ve fázi projednávání připomínek, se stala příležitostí pro střet občanské společnosti (ale také například soudců) s exekutorskou lobby. Zapracování některých připomínek ze strany kritiků stávající moci exekutorů oslabilo negativní stránky novely, dobojováno ale stále není.

V původní verzi novely ministerstvo například navrhovalo imunitu pro exekutory, tedy to, že by k jejich trestnímu stíhání mohlo dojít jen se souhlasem ministra spravedlnosti. Podnikatelé žijí ze zabavování majetků by tak získali možnost beztrestnosti, pokud by se jim podařilo mít „své lidi“ na ministerstvu. Tento skandální návrh byl z novely vyřazen, stále v ní ale přetrvává možnost, aby exekutor udílel pořádkové pokuty.

Klíčovým sporným bodem je ale přesun rozhodnutí o exekuci ze soudu na exekutora, s tím, že k soudu by se šlo odvolat až v případě, že exekuce bude pokládána za spornou (příčemž definice toho, co je sporné, je sama o sobě velmi sporná). O exekuci tak již nemá rozhodovat alespoň teoreticky nestranný soud, ale hmotně zainteresovaný exekutor...

To vše se děje v situaci, kdy dluhy jako rakovina rozežírají českou společnost. Až příliš často se přitom v nevládních kampaních zaměřených na dluh objevuje paternalismus a moralizování. Bývají zaměřeny na potenciální dlužníky a se vztyčeným prstem karately varují: nezadlužujte se. Je to ovšem vzhledem k situaci chudých nebo i určité části středních vrstev, které si například bez hypotéky nemohou dovolit bydlení, rada trochu pro kočku, přibližně na úrovni doporučení mé kamarádky, ať se lidé narodí v bohaté rodině. Sociální práce je určitě důležitá, ale nestačí. Svou „osvětovou kampaň“ ostatně připravují podle vyjádření předsedy své komory Juraje Podkonického i exekutoři.

Ve skutečnosti je spíše na místě přesunout pozornost na exekutory – v tom zatím dělá záslužnou práci především občanské sdružení Iuridicum Remedium, věnující se právníckému aktivismu. Právně korektní kritiky velice ztrpčují exekutorům jejich situaci, soudě alespoň podle jejich rozhořčených reakcí. Možná ovšem, že by stálo za to i trochu moralizovat. Proč by měli být exekutoři žijící z cizích neštěstí vnímáni jako normální povolání? Sousloví „oni jen dělají svou práci“ jsme už v historii slyšeli mnohokrát a nikdy nevěstilo nic dobrého. Je vskutku s podivem, když se někteří lidé dívají tomu, jak někdo mohl kupříkladu dělat donašeče StB, a přijde jim přitom jako naprosto normální práce u firem lákajících lidi do „žraločích úvěrů“ nebo u exekutorů...

Autorka je politoložka a nezávislá novinářka.

zkrátka

Velkou cenu Bienále Brno 2008 získala Kasia Korczaková. Hlavní cenu v kategorii Knihy a výstavní katalogy Angus Hyland, dále Erick Beltrán (Časopisy a noviny), Tomáš Trousil (Tvorba písma) a Lichtwitz – Büro für Visuelle Kommunikation (Digitální média). / Evropský fond rozdělil českým filmařům 500 tisíc eur. Na své si přišli i Pat a Mat. / Grand Prix na Mezinárodním televizním festivalu Zlatá Praha získal pořad Balada pro Edvarda Griega. / Literární cenu George Büchnera, kterou uděluje Německá akademie pro jazyk a literaturu, letos obdržel Josef Winkler. / Festival KomiksFest! vyhlašuje soutěž George – komiksová tajemství v zápisnících Mole-skine. / Patricia Fexová a Sláva Sobotovičová se spolu s kurátorkou Vjerou Borozanovou rozhodly neotevřít výstavu v Galerii hlavního města Prahy, mimo jiné proto, že nesouhlasí s postojem galerie ke skupině Guma Guar. / Radio Wave podle informací idnes.cz zmizí v létě definitivně z analogových kmitočtů ve středních Čechách. / Na Cenu Josefa Škvoreckého jsou nominovány knihy Vzdáleným nablízku (Tomáš Halík), Stanice Tajga (Petra Hůlová), K moři (Petra Soukupová), Pérák (Petr Stančík), Osmý čili nedokončený životopis (Ota Filip), Otcové a bastardi

(Iva Procházková), Roztrhanej film (Pavel Zajíček), Hluboká orba, aneb 20 let Visacího zámku (Jan Haubert), Žluté oči vedou domů (Markéta Pilátová), Potichu (Jaroslav Rudiš), Snídaně se psem (Jiří Dědeček) a Let čarodějnice (Emil Hakl). Vítěz bude oznámen 30. října 2008 a získá 250 000 korun. / Cenu Revolver Revue obdržel fotograf Karel Cudlín. / Knih ze série Harry Potter se celosvětově prodalo již přes 400 milionů kusů, stále jim však chybí přes 2 miliardy, aby dostihly všechna vydání Bible od roku 1815. / V Galerii hl. m. Prahy probíhá 6. ročník Bienále mladého umění ZVON 2008. / Hudební vydavatelství Indiescope přichází na svých webových stránkách indies.eu s nabídkou stažení celého alba ve formátu mp3 zdarma. Prvním bude Steak! hardcorové kapely Meat-House Chicago I.R.A., v dalších měsících pak alba skupin Rány těla, Narajama, Here, Dybbuk, Jolly Joker, Bez peří, Slut nebo Cymbelín. / Česká verze internetové encyklopedie Wikipedie dosáhla 100 000 článků, její sesterský projekt Wikislovník 3000 hesel a Wikicitáty 1000 stránek, Wikisource se blíží k 5000 stránkám. Vznikly také nové projekty Wikizprávy a Wikiverzita. / Byl zveřejněn širší seznam knih nominovaných na polskou literární cenu Niké. Najdeme v něm autory jako Olga Tokarcuková nebo Jerzy Pilch. / Zemřela spisovatelka Alexandra Berková.

–jgr–

Joanna Franaszek-Żizkowska

+ + +

Pak, už ve tmě, rohác

lepí, rozlepuje hrušňové listy,

dva další mění patra dubu

v kožená křesla plná drobků.

Lehátková křesla, ta neskutečná,

šermují a plandají v zahradě jak řeči –

ani sedět, ani ležet, všechno špatně,

ale nakonec v tom usneš.

Přeložil –pb

Jaké to je, být cizí na zemi

Předkonec Violy Fischerové

Nedávná sbírka Violy Fischerové *Předkonec* črtá před námi v drsných konkrétních obrazech poslední věci člověka. Je to sbírka o smrti, či „jen“ o umírání?

JAN ŠTOLBA

Předkonec je tvrdé a drsné místo. Neúprosný kout, definovaný nejvíc tím, čemu se tolik brání: koncem. Předkonec: ještě ne konec, ale vše už se obrací jen k němu. *Předkonec*, titul předposlední sbírky Violy Fischerové, knížky útlé a střídme, avšak zasvěcené věcem nejtěžším, nejbolestnějším, věcem nepochopitelně a krutě „jedinečným“ v tom smyslu, že k nim nelze získat ten jediný pravý klíč, lze je jen sdílet s ostatními jako tušení, dohady,

nelidský čas, lidskou-nelidskou cizotu světa i naší existence v něm, však ve Fischerové sbírce rychle, vlastně okamžitě ustupuje velmi konkrétním, často až brutálně fyzickým věšům, které v úhrnu působí jako drsné věcný „kaddiš“ za umírající, stárnoucí, znemohoucňlé blízké. „Nemáš parkinsona/ je to prý/ degenerativní nervové onemocnění// těžce vyslovuješ/ kameníš/ máš závratě až padáš“ Je to litanie sice naléhavá a prožitá, nakonec ale bez

byla-li tou pravou sladkostí, tím pravým poselstvím o světě, jímž jsme snad zmoudřeli, by pak mohla přinášet i rozhodující úlevu, katarzi, rozhršení. K podobným úvahám však Fischerové básně poskytují jen nejhrubší půdorys, jestli vůbec. Básně *Předkonce* jsou až příliš ponořeny do palčivě, ale i ubíjivě bezprostředního okamžení. Z čehož zas plyne jejich drsně bolavé kouzlo – spolu s podstatným omezením. Místy tak texty sbírky nabírají až hořce „anekdotický“ nádech. Jindy ovšem, třeba v uhrančivé předposlední básni z oddílu věnovaného umírajícímu bratrovi, by bylo zbytečné, nemístné chtít nebo čekat víc než právě jen pár stroze do tmy načrtnutých tahů.

Básně *Předkonce* nejsou o smrti. Jsou o umírání, odcházení. K smrti samotné se tu neproniká, nevytváří se tu básnická „hypotéza“ toho, čím by smrt v životě či ve světě mohla být, jak by všechny ty samozřejmé a neproniknutelné veličiny – život, smrt, svět – k sobě mohly patřit. Ne, ve sbírce jde o náš, lidský vztah ke smrti, o to, co okolnost smrti či jejího očekávání vnáší do našich životů. Rozhovor se tu nevede o smrti či se smrtí, ale o našich obavách, trápeních, o námaze a vážnutí předkonce, až k závěrečné logické, moudře banální větě: „A teď jsme na řadě“.

Ta věta by mohla znít úzkostně, rezignovaně. Ze všeho nejvíc však, v řádu Fischerové věčnosti a výrazové oprostěnosti, zní nakonec jako prosté konstatování. Fischerové verše dovedou být patřičně skoupé na slovo, dokážou být soustředěné a střídmé, nestojí příliš ani o hudbu, ani o vzdutou obraznost; naopak právě strohý rytmus jejich krátkých linek jako by tu byl odkazem k případným nevyřčeným obsahům v pozadí, pocitům a myšlenkám beze slov. Je ostatně zajímavé, že čím blíží konci (čím hloub v předkonci), tím naléhavěji a „realističtější“ zní i docela prosté otázky, dříve banálně symbolické, povšechně setrvačné: Kam jsi odešel, že se nevracíš?

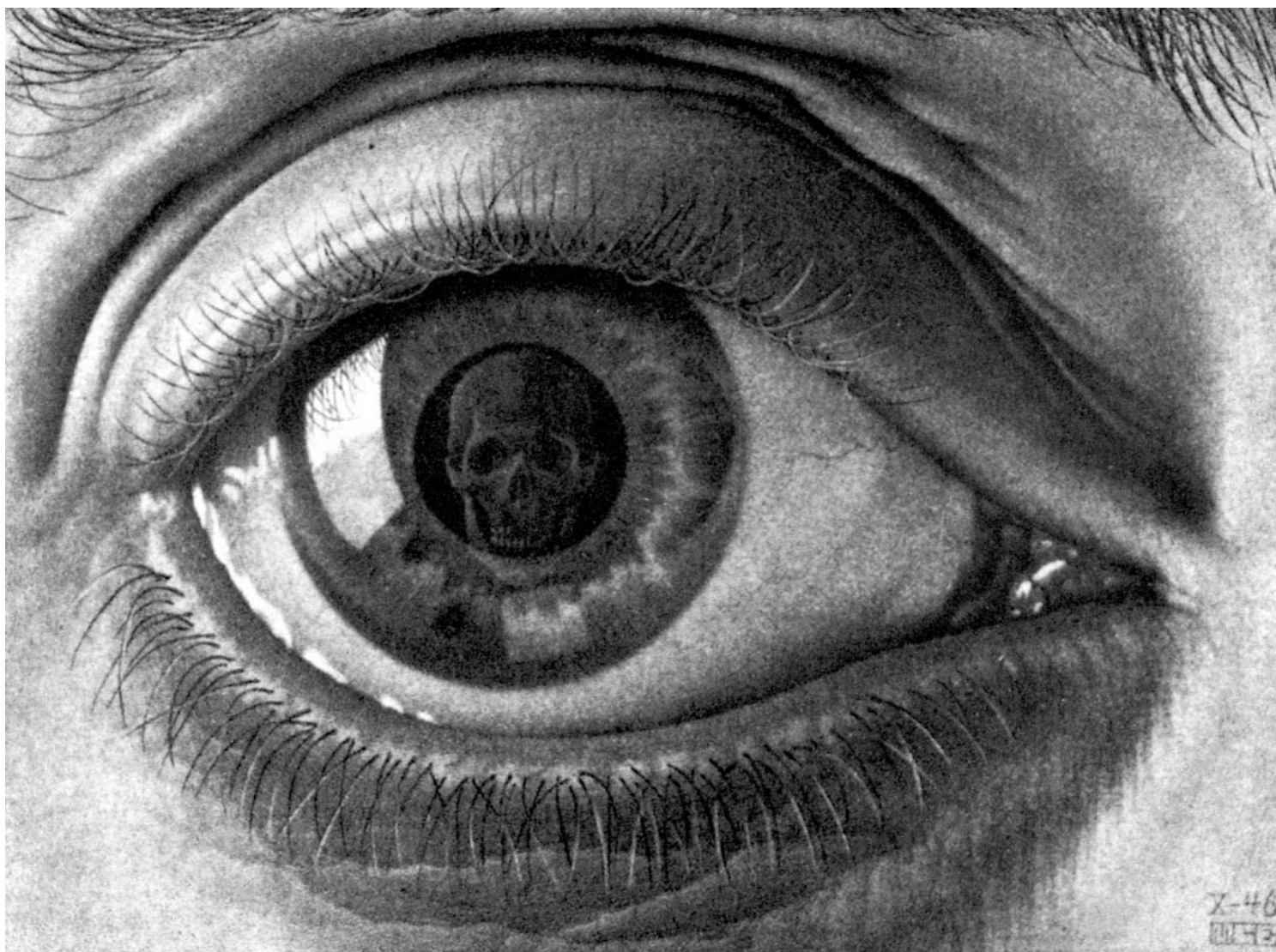
A co se počítá?

I když se sbírka snaží přimknout k civilismu a nevybíravě „všednosti“, s níž portréтуje lidské odcházení, a tím paradoxně „odlehčit“ váze svého tématu, je to přece jen knížka vpravdě bezvýchodná, text za textem se utvrzující v stavu bezmoci, v poloze celkového „povzdechu“ nad tíhou žití. To vede k pocitu jednostrannosti, který nás posléze nad sbírkou přepadne. Přičemž básnířka se nevyvaruje ani míst až moc doslovných, příliš vězících v ustálené, omšelé metaforice. „Duše na jazyku – a nikde naděje“. „V klestích, které tě taky vyrvou ze života“. „Tenká výseč v hlavě/ i v srdci“. Také apostrofy Boha či Pána, objevující se v závěru, působí dost rétoricky, povšechně, bez souvislosti s hlubším duchovním, životním konceptem. Podobně obecně a unaveně vyznívají i úvahy o „zestárlých holkách“ a dávných láskách, co nás už nepoznají – až po ty psy u popelnice, pokoreni, bolest.

„Potmě sčítaje/ komu jsme dali/ a komu ne...“ No ano, závěrečné „počty“ života. „A co se počítá?“ – Chtělo by se říct: Ovšemže všechno! Od začátku vždycky všechno, nikdy nikdo, žádný bůh či nebe, nenaznačoval nic jiného. Stejně jako předkonec trvá od první vteřiny lidstva. Předkonec, sladce nedocenený úsměv věčného začínání.

Autor je básník, literární kritik a hudebník.

Viola Fischerová: *Předkonec*. Agite/Fra, Praha 2007, 76 stran.

M. C. Escher: Oko, 1946

obavy, nikoli jako vlastní zkušenost. Předkonec – tam jsme ještě spolu. Koncem projde už každý sám.

Kaddiš za umírající

„Taky se v noci budiš/ A léká tě předkonec?“ Od vstupního čtyřverší, které jako motto sbírku otevírá, jsou dány dvě určující linie knihy: úzkost – a volání po spoluúčasti. Chceme se ujistit, že „v tom“ nejsme sami. Chceme najít bližence v nejistotě a nevědomosti o nejzazších věcech. Chceme třeba i jen mlčet s někým, kdo je ochoten přijít a na chvíli s námi pobýt v naší bezradné starobě. Chceme se ujistit o sdílené nehostinosti tohoto světa, jenž se koneckonců vždy nějak stře ke konci. I mořské chalupy, medúzy či zkrátka „květiny“ jsou zahlédnuty předkonečným lidským okem: „Vržené na suché kameny/ poznají jaké to je/ být cizí na zemi“. Jsme tu cizí: nevíme totiž, co nás čeká. Nevědomost o tom, kam odcházíme, kam budeme vrženi, z nás dělá cizince. Přitom předkonec je stav, který má původ už kdesi na počátku, dávno před koncem, a trvá, možná nás skrytě provází celý čas, co tu jsme.

Podobná širší, obecnější rovina, zahrnující do celkové vize světa i nelidskou přírodu,

spirituální úlevy, průniku k hlubšímu smyslu zasnění. Básnířčina konkrétnost a nesentimentální vcítění jsou přitažlivé svým odhodláním, zároveň si ale autorka zužuje prostor. Místo básnického prohlubování tématu, které by přineslo poznání různorodějších stránek věci, případně i kus objevené zastřenosti a nevyslovenosti, tu spíš mezi bolestně fyzickými obrazy zas a znova probleskuje zklamání, uměřená civilní hořkost ze závěrečného „spiknutí“ světa. Ptáci: „Ti nebeští/ kálež viry/ Ti na zemi/ je mstivě zobou“.

A teď jsme na řadě

Utrápené lidské fyzično však v sobě místy zjevuje i skrytou vznešenost vytrvalého, nezdolného ducha. Či spíš duše: je-li duše něčím přece jen víc živočišně teplým, ulpívavým, přeznívající z lidsky důvěrného světa do cizoty za koncem. „O jaké sladkosti sníš/ když na mne/ tak namáhavě/ ceníš úsměv“. Život je rasovina k nepřezítí, ale ani odejít z něj nelze snadno. Snad právě odcházení je nejtěžší. Doufali bychom: odchod ze světa je nějakým způsobem „zhodnocen“ podobou oné „sladkosti“, již jsme zde na světě objevili. Již jsme se oddali, jež nám byla přisouzena, abychom skrze ni svět našli či lépe pochopili. Opouštěná „sladkost“,

Nuda v tajze podle Petry Hůlové

KAZIMÍR TUREK

Román Stanice Tajga se vám zprvu bude zdát moc pěkně napsaný. Petra Hůlová umně vrší větu za větou, příběh není plytký a zjevuje se v rafinovaně propojených detailech. Jenže po chvíli se sami sebe budete tázat: jak je tedy ale možné, že je tato kniha příšerně nudná? Začnete číst pozorněji a najdete odpověď: autorku totiž zrazuje, že svůj román postavila na velmi chatrných základech, a všechn svůj talent tak vypotřebovala na zakrytí tohoto faktu.

Mrtví psi nudy

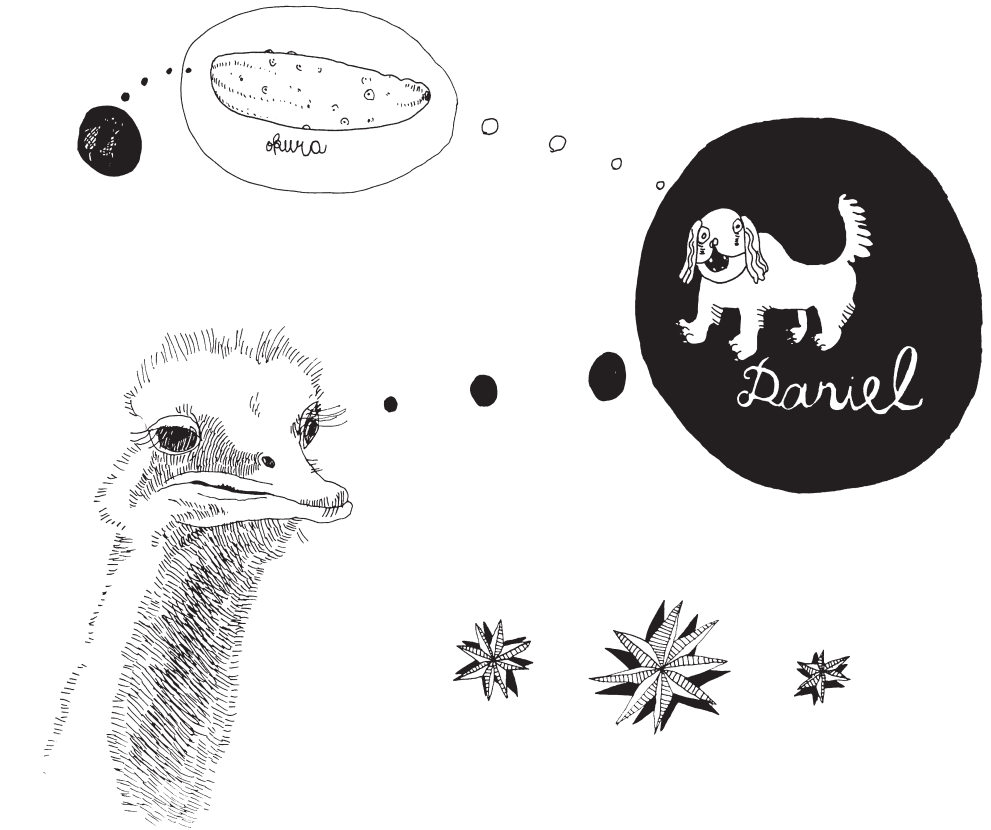
Hůlová se ve svém posledním románu opravdu rozmáchla: časově i prostorově. Příběh se odehrává v průběhu více než půlstoletí, z větší části na Sibiři, z menší v Dánsku. Kniha má víc vypravěčů, žádná postava není hlavní, nicméně vše se točí kolem pobytu a zmizení Dána Hablunda v sibiřské vesnici Charyně v roce 1947. V úvodu je poděkování „Aleně s Enchem za balkon, kde to všechno začalo“. Krátký dík možná prozrazuje víc, než Hůlová chtěla. Představujte si se mnou: mladí intelektuálové sedí na balkoně při sklence vína a tu jeden řekne: Slyšel jsem, jak jeden Dán odjel po druhé světové na Sibiř a už ho nikdy nikdo neviděl. Druhý povídá: To asi skončil v gulagu. A třetí: To je moc banální, třeba ho místní zabili, protože se jim zdál jiný. Čtvrtý: No to už ho rovnou mohli sníst, protože měli hlad. Na balkoně to určitě znělo jako silný nápad, z celé knihy ovšem máte pocit, že jeho promýšlení zřejmě skončilo právě tam. Žádná hlubší reflexe jak a proč už provedena nebyla, takže pozornému čtenáři neujde, že základní motiv není kvůli četným rozporuplným detailům vůbec věrohodný. Zde je zakopán nudy pes první.

Autorka si samozřejmě byla vědoma, že onen nápad nestačí na vybudování románu,

takže k němu přidala lesbický příběh, postavu mladíka Erseho, který v současnosti pátárá na Sibiři po osudu svého soukmenovce, nějaké ty úvahy o vlivu sovětského režimu na domorodé kmeny, trochu dobrodružství, popis současného Ruska atd. Pečlivě stanovila, jaký má ta která postava úkol a kde se její osud protne s druhými, vše ovšem bylo podřízeno pointě vymyšlené na balkoně: Dán musí být zkonsumován stůj co stůj. A právě zde je zakopán pes druhý. Hůlovou netrápí, že svého Dána dostane na místo určení příliš lehce (vycestovat na Sibiř je pro něj v podstatě stejně snadné jako přemístit se z Kodaně do Helsinek), a podobně svévolně zachází i s dalšími momenty: kupříkladu když potřebuje, aby Erse objevil Hablundův fotoaparát, nechá ho, aby jej náhodou našel ve vykotlaném stromu uprostřed tajgy (a film je možné vyvolat i po desetiletích). Takových míst je v knize přehršel – stačí jedno z nich kriticky nahlédnout, a celá konstrukce románu se hroutí jako domeček z karet.

Pod kobercem slov

Hůlová to asi tušila, takže se vše snaží schovat pod důkladný koberec slov, čímž jsme u zakopaného psa číslo tři. Konstrukce románu je totiž nejen chatrná, ale unesla by ještě tak novelu, ne však knihu o tři sta třiceti stranách. Autorka zkrátka napsala spoustu slov, která nemají žádné jiné opodstatnění než přitáhnout pozornost k sobě a zakrýt její bezradnost. Kdyby vypustila třeba vše o pozdějším vztahu Hablundovy manželky k jiné ženě, s logikou románu by to ani nehnuło. Hůlová jako by byla fascinovaná možností beletrizovat skutečnost: kupříkladu část příběhu průvodčího Fedorka, putujícího tam a zpět po transsibiřské magistrále, lze číst jako reportáž o současných a minulých poměrech na železnici, která by po „překladu“

Holandan na Sibiři, kanibalismus, lesby, nuda. Kresba David Böhm

do publicistického jazyka mohla vyjít samostatně dejme tomu v Respektu.

Snaha zakrýt onu konstrukci vede ještě ke čtvrtému zakopanému psu. Hůlová se totiž na tento úkol soustředí natolik, že zapomené nechat hlavním hrdinům trochu prostoru k životu. Ne snad že by se nezabývala jejich psychologií; naopak pečlivě ukazuje, proč která postava jedná, jak jedná – jenže i za tím cítíte prvotní konstrukci. A stejně neživotné jsou situace, které mají působit vypjatě. Když lovec v tajze přepadnou vlci a zabijí deset lidí,

nebudete mít z textu žádný pocit – stejně tak mohlo být napsáno, že překračovali padlou břízu. Po čase vám proto začne být jedno, jak různé postavy dopadnou: žádná z nich nepřekvapí, žádná není opravdu živá. Jsou vám natolik lhostejné, že jste v závěru románu rádi, že Hablund je konečně připraven k vykuchání. Za takovou porci nudného vyprávění si nic jiného nezasloužil.

Autor je literární recenzent.

Petra Hůlová: Stanice Tajga. Torst, Praha 2008, 339 stran.

Ve světle zrnek Jitřenky

KAREL KOLAŘÍK

Nová básnická kniha Violy Fischerové *Písečné dítě* v maximální možné míře rozkládá interiérovou tísnivost její předcházející sbírky *Předkonec*. Tu bylo možné chápat jako bilanční svědectví o samotě umírání: její typické úsporné obrazy uzavíraly jedincovu existenciální úzkost do geometricky konstruované sivosti prázdných pokojů a lyrický subjekt jejich básní podnikal zneklidňující obchůzku neutěšenou obrazárnou generačního uvádání. Nová kniha oproti tomu představuje křehkou meličnost erotického citu zrcadleného věčně rozvlněným mořem, křtícím bytost nově zrozenou z písku a hodnou milování, věčné dítě s duší zaplavenou vírou a touhou.

Od smrti k lásce

Syrový obraz smrti artikulovaný šerým stínováním coby úběžník *Předkonce* a křísící láska nejnovějšího svazečku, vyjádřená milostným vyznáním, sytá barevným a žádostivým, spolu kontrastují jen zdánlivě. Ve skutečnosti se spíše doplňují. Postoj minulé sbírky totiž otevřeně disonoval s defetistickým usebráním těžce nemocných přátel, jež překračoval zdůrazňovanou spiritualitou, vyjadřovanou

nejčastěji modlitbou, a otevíral tak možnosti překonání fyzického oslabení. Odvážné přitakání zázraku lásky, neredukovatelnému na výlučnou smyslovost nebo fyzičnost (nesoucí ovšem jejich imaginativní plnost), je stejného rodu. Odolávání pokušení definitivního stanutí proniká rozmluvami s Bohem i s milovanou ženou. Tónuje-li obojí melancholické vzpomínání, není to známka navracení se do prvotního nehybna (reprezentovaného věčnými momentkami), ale významný projev oživení dávné intimity a její souladné vtělení do tepotu nejsoučasnejších vteřin a následující pozvolná asimilace pominulého s nastalým.

Vyrovňávání se s dosavadním životem, neustále se vracějící stíny minulého ovšem prostupují přítomností obou milujících se žen. Poranění osudem jedné z nich nalézavou ozvěnu v chápavých dlaních té zkušejší. Okamžiky společného štěstí neopouští relativizující dojem dočasnosti, kynoucí z propastí dnů minulých i budoucích. Chvilé osamění přesévají do beztvareho smutku sypký obraz mladé milenky, jejíž odhodlanost současně s křehkostí transformují její fyzickou ženskost do obrazu dítěte, v průběhu celé sbírky porovnávaného

s nešťastnými bezbrannými dětmi dvacátého i jedenadvacátého století, bez ustání ohroženými či přímo vražděnými nemilosrdnou společností.

Ticho, strach a nebezpečí

S Předkoncem sblíží *Písečné dítě* i kompozice sbírky. Předcházející kniha připomínala díky básnířčinu soustředěnému rozvrstvení textů do jednotlivých oddílů členitou básnickou skladbu. Nová sbírka již bezesporu takovou celistvou skladbou je. Různost nálad i množství rytmů, citlivě uplatňovaná eufonie i vzácné rýmové a asonanční spony veršů a motivické provázání sousedících básní navozují představu symfonického díla, svazujícího barvitý lyrický deník vybranými leitmotivy. Vedle výše zmíněného tematizovaného poměru k minulosti, samotě a dětství je takovým sjednocujícím prvkem především oslovení.

Dialogicky konstruovaná dikce většiny básní činí ze sbírky jednu rozsáhlou zpěvnou promluvu, naléhavě milostné vyznání. Hlas oslovovaného protějšku, který by se s vyznávajícím se hlasem spojil, zaznívá však jen výjimečně, výhradně reprodukován lyrickým subjektem. Na četné otázky nezaznívají

žádné odpovědi a úpěnlivé otazníky reznou v slzavé atmosféře bezdechého ticha, úsměvy probouzejících se smyslů matní v nejhlubším mlčení a pátravá zvolání po vzdálené přítelkyni narážejí na znovu se objevivší zdívo posledních pokojů. Erotická zpověď, vtělující v sebe detaily zažitých událostí, zároveň pozvolna odkrývá svůj druhý, ryze epický pól. Příběh lásky, ohrožované neshovivavým světem, je naznačován prostřednictvím vkrádajících se motivů strachu a nebezpečí.

Monotematicičnost přítomné sbírky, vrstvená množstvím drobnějších odstínovaných námětů, plynule asociovaných jejím hlavním tématem, nezanáší obsah předkládaných veršů na mělčinu jednoznačnosti a doslovnosti. Stejně jako v předchozí sbírce je intimní téma nahlíženo z vícero perspektiv a přesáhnuto v naznačených odstředivých cestách. V minulé sbírce vedly k duchovním otázkám (především tiše pronášeným v dramaticky vykresleném pašijovém kontextu) a v té nové k průzkumům bludištních spletenčí civilizace, antagonistické k čistému dětství.

Autor je bohemista.

Viola Fischerová: Písečné dítě. Agite/Fra, Praha 2007, 72 stran.

Vystřihovánky 21. století

Projevy nové globální tradice

V Polském institutu v Praze právě probíhá výstava nazvaná **Vystřihovánky**, kde svou tvorbu představuje umělkyně **Kasia Kmita**. Její díla jsou inspirována polskou lidovou tradicí, kterou kombinuje s ikonami současné společnosti.

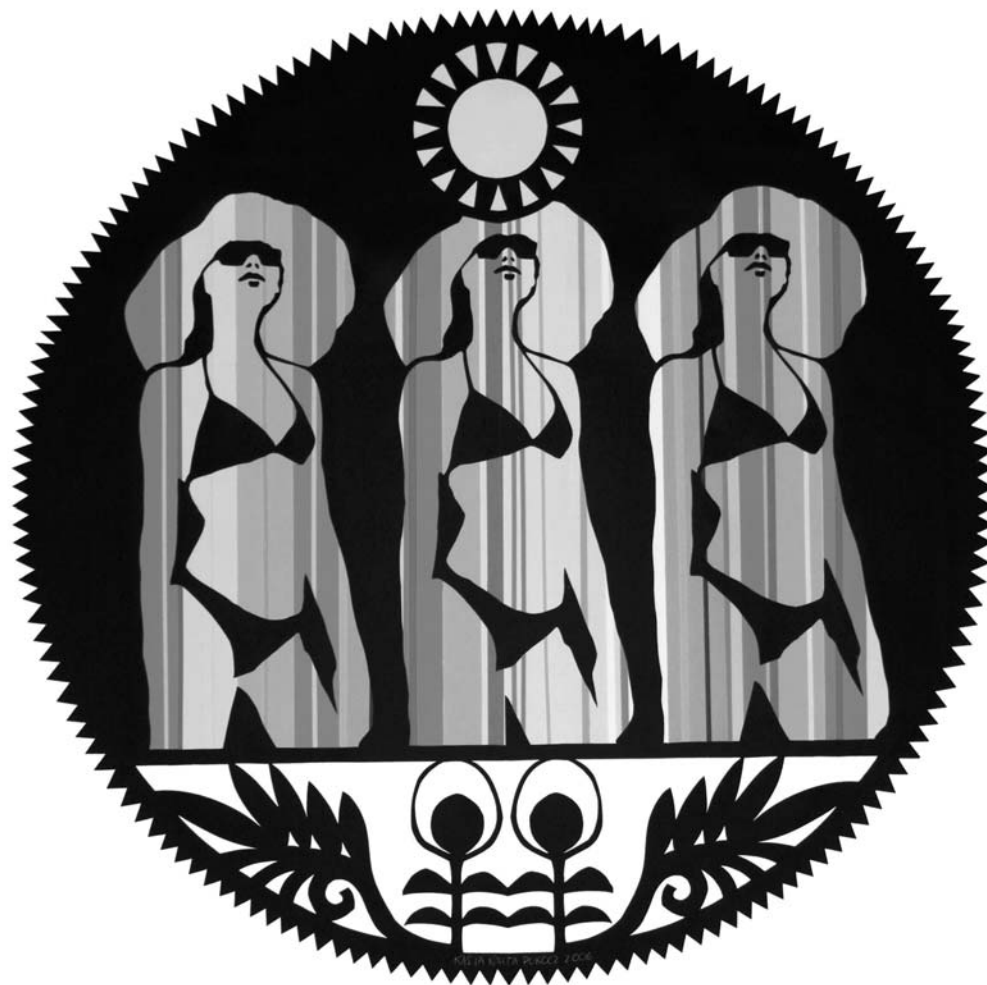
MONIKA TICHÁČKOVÁ

Autorka Kasia Kmita (1972, Nowa Ruda) vystudovala Akademii výtvarných umění ve Vratislavi a doposud získala několik cen, například cenu rektora vratislavské Akademie výtvarných umění v soutěži Eugeniusze Gepperta nebo cenu společenského časopisu Elle. Vedle velkého množství kolektivních výstav již uspořádala také okolo deseti výstav samostatných. Posledních pět let se věnuje tvorbě vystřihovánek, které prezentovala mj. v Berlíně, Vratislavi, Bielsku-Białé a nyní i v Praze.

Vystřihovánky: tradice versus současnost

Vystřihovánky z papíru jsou součástí polského lidového umění a jejich podoba se liší podle oblastí, ve kterých vznikly. Kasia Kmita ve svých dílech jasně vychází z lovičských vystřihovánek (Łowicz wycinanki). Ty jsou charakteristické především svou barevností. Vytvářejí se kladením jednotlivých barevných vrstev na sebe a celkově zakomponovaných do černého rámce. Jednotlivé části se z barevných papírů vystřihují speciálními nůžkami, které se používaly ke stříhání ovčí vlny. Jedna z verzí o původu této tradice vypráví, že v době, kdy si jen málokdo mohl dovolit zasklená okna, věšeli lidé do oken ovčí kůže. Aby do místnosti pronikalo nějaké světlo a vzduch, začali do kůží vystřihovat otvory, které byly časem stále ozdobnější. Postupně z toho vznikly papírové dekorativní obrazy, které ztratily svou původní funkci. Staly se ozdobou obytných stavení a součástí polského folkloru.

Náměty pro své vystřihovánky lidé volili podle běžných věcí, které je obklopovaly každý den, setkáváme se tedy s motivy květin, stromů, ptáků, sedláků a lidových slavností. Z toho vychází i Kasia Kmita při své tvorbě, když do klasického rámce vkládá ikony moderní doby, které jsou součástí našeho

Kasia Kmita: Bikini, 2006

života – mobilní telefony, čárové kódy, hip hop, Lego, Mickey Mouse nebo medvídky Haribo. Vytváří tak fenomén nové lidovosti, která by se dala nazvat městským folklorem. Autorka říká: „Pamatuji si na časy komunismu, kdy u nás tyto symboly masové kultury chyběly a my jako mladí lidé jsme po nich toužili. Sbírali jsme artefakty ze Západu, jako byly nálepky nebo plechovky. Nyní se polská i česká realita změnila a máme to, co jsme chtěli – určitou globální vesnici, propojení všech společností do jednoho organismu. Nehodnotím to pejorativně, já jsem naopak ráda, protože to jsme si vlastně přáli.“

Kritika, produkce a postprodukce

Využívání komerčních symbolů v umění není neobvyklé. Někteří umělci se tímto způsobem snaží vyjádřit svou kritiku konzumní společnosti, jiní je chápou pouze jako pojmy definující současnou dobu. Na těchto principech vznikl například umělecký směr pop-art. Nejznámějším představitelem pop-artu Andy Warhol se ve svých dílech zaměřil na známé americké symboly (plechovky Campbellovy polévky, Coca-Colu, Elvise Presleyho nebo Marilyn Monroe). Warhol k prezentaci produktů masové kultury využíval techniku síto-tisku, která mu umožňovala masovou výrobu uměleckých děl. Kasia Kmita využívá opačného paradoxu, neboli kombinace masové kultury s technikou, která je velmi precizní a pracná. Spojuje tak dohromady dvě velmi odlišné věci a dává jim nové významy. Kurátorka výstavy Agnieszka Kurganová k tomu řekla, že právě ona pracná forma výroby dává motivům současné popkultury určitý nový, subtilní nádech.

Kódované přesmyčky

Vystřihovánky, které vytváří Kasia Kmita, se od těch lovičských liší především svým námětem. Ačkoliv některá její díla mohou na první

pohled působit velmi tradičně, vždy je v nich zakomponovaný nějaký odkaz na dnešní dobu. Takže například ve vystřihovánkách, kde je ústředním motivem kohout (typický motiv lidové tvorby), objevíte zakomponovaný nápis Coca-Cola nebo Pizza. Další významný rozdíl je v barevnosti. Umělkyně dodržuje tradiční techniku kladení jednotlivých vrstev na sebe, ale v některých místech zapojuje reflexní barvy, které se v polské lidové tvorbě rozhodně neobjevují. Zářivě oranžová nebo růžová, která vyplňuje plochu mezi černými konturami, tak silně upoutává pozornost a zdůrazňuje aktuálnost zobrazeného motivu. Tvorba této polské umělkyně je plná kontrastů. Do koncepce výstavy proto Kasia Kmita začlenila také barevné ústřížky, které jí zůstávaly při vytváření jednotlivých vystřihovánek. Popsala to následně: „Na vystřihovánkách se musí pracovat velmi pečlivě a vše musí být naprosto přesné. Oproti tomu kousky papíru, které zbyly, představují chaos. Na jedné straně tak máme práci, která je uspořádaná, zatímco na druhé straně vzniká chaos, který potom znovu musíme uklízet a dělat v něm pořádek.“

Kombinace národního folkloru s komerčními motivy je velmi smělá, někoho by to mohlo pohoršovat nebo urážet. Kasia Kmita se ale nesnaží svou tvorbou šokovat ani kritizovat konzumní společnost. Její vystřihovánky představují dialog mezi polskou tradicí a současnou polskou kulturou. Snaží se vyjádřit dnešní dobu a popsat společnost v době globalizace. Na výstavě v Polském institutu je k vidění 20 děl, většinou o rozměrech 1 x 1 m, která si určitě zaslouží pozornost.

Autorka studuje dějiny umění na Masarykově univerzitě v Brně.

Kasia Kmita: Vystřihovánky. Kurátorka Agnieszka Kurganová. Polský institut (Malé náměstí 1, Praha 1), 4. 6. – 31. 7. 2008.

depeše

Pátranie po katalógu

Opäť sa mi potvrdilo, že jednoducho, ba priam prakticky znejúcej otázke nezodpovedá jednoznačná odpoveď, rovnajúca sa informácii o počasí. V kultúrne vyspelom svete to tak chodí, kontinuita výstavných projektov je uchovávaná v ich tlačových výstupoch. Nám sa tak môžu aj po rokoch priplieť do cesty akcie a diela, na ktoré nás spomienka nielen poteší, ale sú aj študijným, dobovým materiálom, nesúcim v sebe informáciu v čase i mimo neho. Proste príjemným materiálom, ktorý dovoľuje našej slobode urobiť si vlastný názor, a myslím celkom relevantnou alternatívou k antológiám, slovníkom, či výberovým publikáciami o umení, ktoré však už vo svojej podstate selektujú.

Rozhodne jednoduchý sedliacky rozum a profesionálna samozrejmnosť, ktoré sú súrodencami, boli motívom všetkých zúčastnených na projekte Resetting/Jiné cesty k věčnosti v Galerii hlavního města Prahy (Městská knihovna), keď sa skladali na katalóg. Katalóg bol z výstavných priestorov vynesení spolu s obrazmi hneď po ukončení výstavy.

Ako zvláštne absurdný obrázok, keď si predstavíme nielen všetky tie úžasne foyeri svetových galérií plné kníh, katalógov, veľkých, menších a ešte menších, novín o umení, darčiekov, nabádajúcich už maličkých návštevníkov k tvorivosti... a k pochopeniu súvislostí v umení... vždy na týchto skvelých miestach strávim čas porovnateľný s časom vo výstavnom priestore a s mierou môjho hladu po informáciách a pestrosti; absurdita je o to väčšia, že výstavný dotyčný priestor GHMP sídli v Mestskej knižnici.

Akoby sa na tretie poschodie ešte nedostala informácia o užitočnosti a relatívnej trvácnosti tlačeného materiálu, alebo snáď inštitúcia disponujúca s najkrajším výstavným priestorom v Prahe nemá dostatočné sebavedomie o svojich výstavných aktivitách? Či s profesionálneho hľadiska nepovažuje informácie o kontinuite svojich aktivít za relevantné?

A moja jednoduchá odpoveď na praktickú otázku kamaráta dostala príchuť „pátrania po neznámom lúpežníkovi“. Lúpežníka sme nenašli, ale profesionálov áno. V Galerii Jiří Švestka si ctia svojich umelcov, a keďže ich pár kmeňových aj vystavovalo na Resettingu, práve táto galéria bola jediná, ktorá s distribúciou katalógu nemala problém.

Jana Farmanová

Sochy v ulicích

Brno Art Open 2008

U příležitosti každoročního festivalu zábavy v lidovém stylu Ignis Brunensis s ohňostrojí a kejklářskými průvody přibyla nová atrakce: Sochy v ulicích – Brno Art Open 2008. Akci pořádá zdejší magistrát, marketingové garance obhospodařuje reklamní společnost SNIP & Co. Primátor Roman Onderka delegoval pořadatelské povinnosti sochařské přehlídky na Dům umění města Brna, tedy na organizaci, kterou město zřizuje.

PAVEL NETOPIIL

Do Brna pražské boje o změny v grantové politice zatím nedorazily. Zdá se, že všichni musejí být spokojeni a drží se status quo ante. V poslední době se zde v oblasti výtvarného umění objevily dva důležité projekty. Ten první má mocné zázemí ve vedení města. Jde o nápad jakési městské sbírky soch přímo v ulicích, v níž – slovy primátora – „sochy sestoupí z piedestalů a vmísí se mezi lidi“. Za otce nápadu galerie pod širým nebem byl prohlášen brněnský zámečník a cizelér s uměleckými ambicemi Jaromír Gargulák (1958). Proslychá se však, že vzor představ o galerii soch v ulicích musíme hledat spíš v uličkách Starého Mesta v Bratislavě, kde se již za starostování nynějšího primátora Andreje Ďurkovského začaly objevovat bronzové postavičky obyvatel někdejšího Prešpurku, ale i z nedávné současnosti. Panoptikální idea „týpků“ si našla odezvu i na brněnské radnici. Ke cti Brňanů ale patří, že zdejší odborní garanti snad lépe dovedli uhájit pozice; v Brně se zatím díky bohu takováto pseudodíla nerealizovala. Ve spodní části Zelného trhu se pouze osadila kvalitní socha Kurta Gebauera. Představuje mladičkého W. A. Mozarta s příliš starou tváří, jak musel balancovat jednou nohou na spinetu, když ve zdejší Redutě jako dítě vystupoval pod otcovou přísnou kuratelou. Druhý projekt zaměřený na sochu a dílo ve veřejném prostoru představuje Občanské sdružení Sochařský park Kraví hora, jehož členové a příznivci spolu s Milanem Houserem (1972) usilují o vybudování městského sochařského parku v klidové lokalitě. Sdružení má výrazně nadregionální ambice. Loni uspořádalo ve spolupráci s Domem umění města Brna mezinárodní konferenci o současných parcích umění. Do Brna také přijel Vito Acconci, světový vizionář umění i celebrita designu a urbanistických her v prostoru.

Křehký konsensus

Během příprav současné sochařské přehlídky se jistě ukázalo šťastným, že kromě ustanoveného přípravného výboru z řad zastupitelů a úředníků města i již zmiňované reklamní společnosti byla jmenována odborná umělecká rada (Michal Gabriel, Milan Houser, Ivo Kabeláč, Marek Pokorný, Eduard Schmidt). Ta odsouhlasila oslovené umělce a navrhla coby kompromis kategorii „Výběr primátora města Brna“ pro dílo Jaromíra Garguláka na nádvoří Nové radnice.

Ostatních 21 vystavujících z Česka, Slovenska, Rakouska, Německa a Francie (přehlídka se nakonec odmítli zúčastnit Jan Ambrůz

a Aleš Veselý) představuje pestrý a přitom celkem kvalitní výběr umělců zabývajících se hmotou a prostorem: od tradičně figurálních, reduktivně konceptuálních postupů k projekcím a objektům, i v rámci futuristických přesahů high technologií. Kompromis ve výběru jistě představuje řemeslně výborný Pavel Tasovský (1960). Jeho kované plastice s kamenným závažím kyvadla na jednom z nádvoří Nové radnice by ale více slušela prezentace na kovářsky tradičním sympoziu Hefaiston. Na druhém radničním nádvoří rovněž vystavuje möbiusovské „dílo“ z válcovaného plechu česko-americká šperkařka Eva Eislerová (1952). Přítomnost slovenského Jozefa Jankoviče (1937) v apendixu Malinovského náměstí je tradičně kvalitní, stejně tomu je i v případě postkonceptuálního umělce z Bratislavy Michala Moravčíka (1974), který před vilou Tugendhat, v níž probíhala jednání o rozdělení někdejší federace, nechal dopravním značením na vozovce vyhradit místo ke stání – *Sbohem a na shledanou* (2008). Prostоровé odkazy a vztahy k okolnímu prostředí pramálo respektuje na Moravském náměstí malíř a tvůrce objektů Lubomír Typlt (1975); naopak zkušený Lukáš Rittstein (1973) svůj příspěvek do Brna podle svého soudu také příliš překombinoval. Lehce havarovaný odtahový vůz s typicky rittsteinovským motivem nedefinovatelného „čehosi“ v nákladovém prostoru nešokuje ani nikomu nic nečiní – *Virtuální bolest* (2005). V Denisových sadech pod Petrovem se mohou diváci setkat s díly Tvrdohlavého Jaroslava Róny (1957) – s bronzovou plastikou *Martana* a s dřevěnou skulpturou *Muže s rybou* (2006). Hmota dřeva kladoucí odpor Rónovi určitě svědčí, socha skrývá sílu, jako by autor znovu uměl navázat na slavnou epochu svých vnitřních monumentů. To se nezdařilo rožnovskému Mariu Kotrbovi (1959), který na náměstí Svobody nechal přivést sochu sv. *Kryštofa* (2005) – se stejným, téměř 4 m vysokým bronzem se setkávají i řidiči projíždějící jižním dálničním obchvatem Olomouce. Na pochybném výsledku instalace nic nemění ani blízká přítomnost zajímavě proměněných ocelových tanků na vodu od Čestmíra Sušky (1952), který obří nádoby perforoval plamenem na samu mez až filigránové křehkosti (2006–2007). Biologicky prostě, nemegalomansky vypadá *Sloup* (2008) jednoho z nejslibnějších sochařů mladé generace Pavla Hoška (1976). Polemickou disputaci v materiálu se zákony fyziky a gravitace, stranou presbytáře svatojakubského kostela, chtěl předvést Ladislav Jezbera (1976). Jeho několikametrový objekt z bloků polystyrenu s mezivrstvou jehličí byl zničen ještě před vernisáží. Potvrdilo se tak, že naši občané nechtějí zákony relativizovat, tedy alespoň ne ty fyzikální... Stejně tak zmizelo vymezení tyčemi od známého německého neokonceptualisty Simona Wachsmutha (1964). Nezoufejme však, protože Wachsmuthovy tyče v nejlepším případě mohly obohatit některou brněnskou sbírku zdejších modernistů. A tak neokonceptuální pozici zastává i nejmladší účastník této akce: Peter Demek (1980). Do „nosičů“ instaluje drobné a nenápadné tvarové redukce nalezených nebo osobně vyrobených sochařských objektů, kterým pak přisuzuje neočekávaný nadstandard estetické kvality.

Světlem světem

Modernistické formy práce s moduly jsou blízké i dalšímu brněnskému sochaři Pavlu

Korbičkovi (1972). Vedle již obligátních lexanových tabulí s neony (v průchodu banky na náměstí Svobody) vytvořil při cestě na Špilberk jednu z nejpůsobivějších zdejších realizací. Nic na ní není, tak je prostá a přímá. Sestává „pouze“ z červené liniové záře neonů vedené skrze zeleň několika stromů. Rafinovaně nadčasové je pak neonové srdce s vnitřní mandorlou, umístěné Jiřím Davidem (1956) na věž Staré radnice – *Taky ještě srdce* (2003). David si opravdu umí prostředky sdělení náležitě vybrat. Zvolil si totiž výborného pomocníka v Antonu Pilgramovi, jehož pozdně gotický portál s atektonicky natočenou vrcholovou fálou nad alegorickou sochou *Spravedlnosti* tentokrát po mariánském způsobu skutečně ozdobil. S tvarově uzpůsobenou projekcí videa do horní části čela štítu brněnského Domu umění počítá Petr Zubek (1967); obdobnou pseudoreklamní kampaň, tentokrát na způsob světelných boxů propagujících vlastní tvorbu, si vyvolila dvojice Vojtěch Míča (1966) a Jiří Petrbok (1962). Se světlem – umělým i přírodním pracuje i výborný francouzský sochař českého původu Vladimír Škoda (1942). K jeho celoživotním tématům patří koule jako těleso nejdokonalejší (nádvoří Nové radnice). Konstruoval ji z překrývajících se konvexních ploch perforované oceli, čímž vznikl v plášti proměnlivý rastr, který se opticky mění.

Nenápadné popelnice, pneumatické sochařství

K vrcholným zážitkům (Dům pánů z Kunštátu) patří jedna z pneumatických soch Hanse Kupelwiesera (1948). Tvar jakéhosi obřího polštáře z plátů hliníku se totiž rodí pod tlakem vzduchu, jeho silou se dílo během práce na svárech vytvaruje samo. Tvarové simulace tak určuje celá řada vztahových příčin a následků, jejichž funkce jsou sice odhadnutelné, přitom však zcela nevypočitatelné. Rakouský umělec Kupelwieser patří k současně významným inovátorům technologických cest permanentní změny. Škoda jen, že brněnští památkáři nedovolili zavěsit „polštář“ ve výšce očí nad zemí tak, jak tomu bylo u obdobně historické muzejní budovy ve Štýrském Hradci (2004). I takto se potvrzuje všeobecná zkušenost, že totéž jinde nelze brát jako stejné tady. Na druhé straně máme v Česku řezbářským dlátem opracovávané plastové popelnice Benedikta Tolara (1975), jejichž kutilský design potěší, obzvlášť když tyto high povrchy jsou skutečně originální, a nebudou proto mít – alespoň si myslím – přímé obdoby.

Autor je historik umění.

Sochy v ulicích – Brno Art Open 2008. Kurátoři Rostislav Koryčánek, Milan Houser, Jana Vránová, František Kowolowski. Denisovy sady, Dům pánů z Kunštátu, Jakubské náměstí, Malinovského náměstí, Moravské náměstí, náměstí Svobody, Nová radnice, Stará radnice, park Špilberk, Vila Tugendhat, 23. 5. – 27. 6. 2008.

Benedikt Tolar: Popelnice I, Popelnice II, 2008. Foto Michaela Dvořáková

Předehra k budoucím dionýsiím

V Praze se po čase představil Jiří Bartovanec, tanečník, který dlouhodobě působí v Německu. Jeho samostatná choreografie potvrdila, že se objevil nepřehlédnutelný talent. I proto, že vyvolává mnoho otázek.

NINA VANGELI

V rámci večera *Profily* vystoupili v pražském divadle Duncan Centre v sólových choreografiích mladí taneční umělci, absolventi stejnojmenné konzervatoře. Vedle Ley Čapkové a Dory Hoštové, které jsou zdejší taneční komunitě dobře známé, tu uvedl své nové dílo – a po dlouhé době se představil v Praze – i Jiří Bartovanec, v současné době člen proslulého berlínského souboru Sasha Waltz & Guests.

Bartovanec (1983) prošel v posledním ročníku studia na pražské taneční konzervatoři Duncan Centre úspěšně konkursem do této skupiny. To bylo v roce 2003. Tančil ve významných dílech přední berlínské choreografky (*noBody*, *insideout*, *Dido & Aeneas* a *Medea*) a v současné době je stálým členem souboru. Letos v dubnu tu byla uvedena jeho samostatná choreografie pod názvem *Když se moje mysl kolébá, vím, že je 7*.

Hypersenzitivita a sen

Od prvního nadechnutí obnaženého hrudníku, od vln, které vyslány dechem proudí pod hypersenzitivní kůži všemi směry, je zřejmé, že máme co dělat s mistrovským zvládnutím těla. Tanečník vyvolává dojem, že jeho záda mají větší množství svalových fascií než průměr populace. A dokážou se rozehrát jako protínající se kružnice a vlny, když na hladinu hodíme několik rozptýlených kamínků.

Choreografie, která vyvolává otázky. Foto Sebastian Bolech

V polotmě jeviště stanula před námi animální bytost, osamělý polozvěr. Je v ustavičném střehu, pátravě hledí do tmy, překypuje však energií, jejichž přebytků se musí zbavit občasnými záchvaty třasu. Také častými obsedantními záklony. Existují-li v tanci idees fixes, pak by jí u tohoto tanečníka byl záklon. Záklon jako extrémní pohyb, směřující téměř ke křeči.

K polonahému tělu v nijakých kraťasech má postava na nohou bačkory-důchodky. V nesrozumitelném záchvatu autistického hněvu náhle jednu z nich vymrští. Kraťasy mají kulatou světlou záplatu v místě análního otvoru; snad je to zvířecí skvrna, kdo ví? Jakou roli hraje americká vlajka na podšívce jeho sáčka, není úplně jasné. Tanečník nás

na ni okatě upozorňuje. A co znamená, když si téměř zavře hlavu mezi dvě visací lampy a pak se mezi nimi houpe jako na houpačce? A když rozevře stěnu sálu a vyvede akci na dvůr – co nám to naznačuje hrou se čtyřmi zářivkami, které ho nejprve uzavrou do svého čtverce a pak opřeny o tělo tvoří šipku či stylizovanou postavu?

Choreografie nám dává hádanky nesourodými symboly, se kterými na nás postupně tanečník vyskakuje, podobně jako to dělá sen. Dává nám stejně nejisté klíče k jejich pochopení a výkladu. Ale právě tak jako sen dopadá na nás jeho tanec divokou, iracionální energií, dosud nerozklíčovanou, ale mohutnou a vnitřně skloubenou. Zdá se, že dramaturgie snu a tance, které teprve čekají

na napsání, budou mít hodně společného – symbolickou mluvu a zejména vytváření „těžkých obrazových jader“ situací, dále nesourodost, kolážovitost vyjadřovacích prostředků, „nejednotu“ místa, času a děje, skokové a alo-gické spojitosti. Z obou se jejich aktéři – snící či tanečníci – probírají omyti potem. Prošli právě katarzí.

Soukromé dionýsie

Ač je tanečník na scéně osamělý, je evidentně velmi rozrušen, jeho hledavé těkání a prudké změny nálad/pohybů působí až paranoidně, či spíše vyvolávají dojem, že máme co dělat s člověkem pod vlivem drogy. Naléhavá exprese tanečníka, jeho přetékající energie spolu s tělesnou dokonalostí a krásou eféba pak nám neodbytně vnučují představu mladistvého Dionýsa, nikoli však v břečtanu a vinné révě, nýbrž v kraťasech, důchodkách a americké vlajce. Nicméně živel, který nese jeho iracionální, opojený, tělesně krásný i křečovitý tanec ve snovém přítmí, je nepochybně živlem dionýským. Jsou to však dionýsie pouze soukromé; schází družina, průvodci, kteří by participovali na společném opojení. Někdy se pátravý pohled tanečníka zastaví i na nás, divácích, ale zdá se, že nás nevidí, a pokud ano, v kdo-víjaké podobě vlastně? Jako divou zvěř? Jako nějakou přírodninu, šutry...? Symboly, které užívá, míří zase zpět k němu samému. Tento mladý Dionýsos je ještě nemá s kým sdílet. Jeho energie je však k budoucím dionýsiím už předehranou.

Autorka je taneční publicistka.

Jiří Bartovanec: When my mind is rocking I know it's 7/ Když se moje mysl kolébá, vím, že je 7.

Produkce Sasha Waltz & Guests v rámci projektu Choreographen der Zukunft, taneční sólo, divadlo Duncan Centre Praha v rámci večera Profily, 25. 5. 2008.

Kde je zvíře?

Slovinský režisér Rocc před třemi lety nastudoval minimalistickou operu Víta Zouhara Noci Dnem, zkomponovanou u příležitosti znovuotevření brněnské Reduty. Nyní obohatil repertoár této scény dílem Philipa Glasse Kráska a zvíře.

DAVID FADINGER

Jednasedmdesátiletý Philip Glass je ikonou minimalistické hudby. Od poloviny šedesátých let minulého století, pod vlivem tvorby indického virtuosa Raviho Shankara a po studiu východní notace uplatňuje při komponování repetitivnost a variace tématu, charakterizující jeho „music with repetitive structures“.

Syntézou s filmovým obrazem mu proslulost zajistila intelektuální tzv. *quatsi trilogie* (1982, 1987, 2002) nebo *Kundun* (1997) a naposledy *Hodiny* (2002). Vedle nejružnějších minimalistických forem dokončil celkem dvacet oper, mezi nimiž je mnoho jedinečných prací. *Kráska a zvíře* (1994) je v pořadí druhou operou z trilogie podle filmů Jeana Cocteaua; otevírá ji *Orfeus* (1993) a uzavírají

Hrozná děti (1996). Partituru *Krásky a zvířete* počítačem upravil, aby hudba a zvláště zpěv byl synchronní s filmem: zpívané party přesně časově odpovídají replikám herců ve filmu. Opera byla poprvé provedena s projekcí, bez původního zvuku a orchestr, stejně jako je tomu nyní v Redutě, hrál na jevišti v pozadí.

Mytické příběhy, opulentní v dramatickosti a také vykreslením charakterů postav, jsou věčným zdrojem interpretačních variat, uplatňujících konotace a symboliku. Původně indický, ale i řecký mýtus, který se stal základem motivu *Krásky a zvířete*, byl simplifikován kulturními dějinami do pohádkové formy. Možná nejpobulárnější je francouzská verze z poloviny osmnáctého století, která inspirovala i Cocteaua. Režisér brněnské inscenace se pokusil zvrátit tradiční přístup k původnímu námětu, zasadil příběh do současnosti a vydělil z něj pouze postavy rodiny a milence, aby exponoval jejich vztahy, kterými upozorňuje na soudobé krize. Sledujeme příběh osob vzájemně se mijejících, jež jsou individualitou a zříštností vedené k emancipaci a až protichůdnému jednání. Zbylým postavám příběhu nechal Rocc sice zazní, ale jejich přítomnost potlačil.

Sevření prostorem

Cocteauova adaptace je temně surrealistická pohádka s množstvím symbolických odkazů, prostoupená otázkou života a smrti, která přetváří mnoho původních magických prvků do symbolů přechodu mezi oběma světy. V jejím duchu se nese i scénografie inscenace, je však statická a během celého představení konstantní: evokuje prostranství ulice s půdorysem zebry, přechodem pro chodce. Přechod není svěbytný, je spíš jakýmsi meziprostorem, tranzitem mezi bytím a nebytím, životem a smrtí nebo stabilitou a neklidem, v němž je neradno se zdržovat, kde se čas zastavil a odehrál/vyprávěl příběh. Nejistota místa je ještě potvrzena sevřením kukátka jeviště výstražným pásem a semaforem, který pohyb v prostoru ovládá. Postavy do něj vcházejí řadami dveří ze dvou protilehlých stran, protilehlých světů. Každý má své vlastní: cesty jsou různé, způsob však tentýž.

Orchestr je usazen u zadního horizontu a nad ním je zavěšeno naddimenzované okno, jímž projekcí nahlížíme do světa Zvířete a v němž se stále naléhavěji zjevuje kůň, čekající Krásku. Nevyužité orchestřiště je uzavřeno, a prodloužené jeviště tak sahá až k hledišti. Zpěváci možnost úzkého kontaktu s publikem příliš nevyužijí a zdržují se

v obvyklé distanci za okrajem forbíny. Pocit nezvyklé divácké účasti však přetrvává.

Zvíře v nás

V dramatu rodiny Kráska osaměle svádí svůj boj, nesouc zvíře sama v sobě. Jejím prostřednictvím je vizualizováno, i jeho percepce je pouze auditivní a zobrazení dokonce překračuje hranici duality, když se k sobě obrací vnitřním hlasem. Kráska v zrcadle spatří jen sebe samu. Nápis na zrcadle, její rukou koketně vyvedený rtěnkou, je převrácený, a tím je signifikantní jeho původ; ostentativně přemalované rty naznačují, který ze dvou světů v ní nakonec vítězí, a Kráska, podobně jako bájná Diana, si pro tuto chvíli zvíře podrobuje.

Inscenace nezobrazuje klasické střetnutí nevyváženého sporu dobra a zla v bytostech. Zvíře zastupuje vnitřní animální element, se kterým civilizovaný člověk svádí nekonečný zápas jak na poli vnějším, tak také právě na poli niterném. A konečně popírá i konflikt jako východisko, když odkazuje k hledání cesty poznání a smíru.

Autor je student divadelní a hudební vědy.

ND Brno, Reduta – Philip Glass: Kráska a zvíře.

Hudba a libreto podle filmu Jeana Cocteaua Philip Glass, režie Rocc, dirigent Jakub Klecker. Premiéra 2. 5. 2008.

Šperky z kartotéky

Einstürzende Neubauten tahají planety

Nové album legendárních spoluzakladatelů industriální hudby spoléhá na interpretaci náhody.

PETR FERENC

Einstürzende Neubauten září v Lucerně. Foto A2/Karel Šuster

Kdysi berlínská pětice Einstürzende Neubauten si v osmdesátých letech podmanila svět erupčním hraním na nepřeberné množství nehupebních nástrojů, jako jsou kovy, sbíječky, plasty, ozvučené pružiny, žiletky, nákupní vozík atd. Jejich zvuk a pódiová prezentace byly strhující a plné tryskající, dlouho potlačované energie. V devadesátých letech skupina změnila sestavu a zmírnila svůj výraz směrem k chytlavým, vstřícně znějícím písním, které jsou ale i nadále provozovány kombinací kytar a výše zmíněného nářadí, jež se z vyluzovadel hluků proměnilo ve vybraně znějící instrumenty – léta bušení do želez a jiných kovů skupině odhalila duši týraných předmětů.

Netradiční tarot

Poslední tři řadová alba Neubauten jsou si, co se zvuku a aranžmá týče, dost podobná. Pokud máte jejich nový, trochu šansonový styl rádi, užijete si je všechna (nejvíc patrně devět let staré *Silence Is Sexy*, odvážný

a dotažený krok do nového vesmíru). Kromě nich začali Blixa Bargeld a spol. pracovat i na projektech, jimž by se dalo říkat vedlejší a jež vycházely většinou vlastním nákladem skupiny a byly šířeny mezi *supporters* – fanouškovskou komunitu, která má za roční předplatné možnost sledovat skupinu online při práci ve studiu, mluvit do výsledné podoby skladeb nebo se setkat se svými hrdiny v zákulisí koncertů. Zbrusu nové album *Jewels*, které vyšlo na neubautenovské značce Potomac, bylo původně rovněž určeno jen supporterům, kteří si z internetových stránek skupiny mohli stahovat jednotlivé písně.

Přemýšleje, jak představit osvědčené trumfy v nové podobě, přišel frontman skupiny Blixa Bargeld s kartotékou. Obsahuje několik set lístků, na nichž je napsáno leccos z toho, co skupinu během téměř tří dekad jejího působení ovlivňuje a charakterizuje. Každý člen skupiny si pro práci na každé skladbě vylosuje několik karet a z naplňová-

ní příkazů a náznaků na nich obsažených se začíná rodit tvar písně. Některé z karet jsou imperativní, jiné spíš povzbuzují tvorbu asociací a poetickou mysl. Považte: malý předmět; sen; zpočátku; šum; smyčec; vibrato; guma; 4/4; křik; méně; nehrát; jiné ladění; F; pásek; redukovat; odstranit; láska; víko; prstem; celým tělem... Pochopitelně, píše Bargeld v úvodním textu, jsou-li dána pravidla hry, jsou zároveň dány i možnosti obcházet je a přizpůsobovat k obrazu svému. Proto se při nahrávání několikrát stalo, že si členové některé své karty navzájem vyměnili případně tahali znovu. Snaha o píseň prý nevyšla jen jednou, kdy se skupina usnesla, že nemá svůj den a bude lepší jít domů, z ostatních losování vzniklo patnáct, až na jedinou výjimku krátkých skladeb, tvořících pětáctýřicet minut audiozáznamu na *Jewels*.

Patnáct řešení

Některé z nich, nejvíce asi úvodní *Ich komme davon* a mantrická *Magyar Energia*, nesou typické znaky produkce Neubauten poslední dekády, naléhavě ztišený polorecitovaný zpěv a střední tempa, jejichž rytmus je udáván měkkými údery do plastových nádob, pružiny a basových bicích nástrojů. Jinde vzniká spíš volně se převalující skrumáž zvuků doprovázejících prozaický text – v několika případech záznam Bargeldova snu.

Při takto nastavených podmínkách pochopitelně není možné detailně a pevně vystavět dramaturgický oblouk alba, tento nedostatek je ale vyvážen pozoruhodnou koncepcí a pohledem přímo do kuchyně skupiny. Tím je rozhodně zajímavější než předchozí album *Alles wieder offen*. Pečlivě vypravený disk, doplněný o tlustý booklet v knižní vazbě, plný textů a fotografií, má navíc i videostopu. Čtyřicetiminutový dokument *Acht Lösungen* nám kromě kartotéky ukáže i práci na několika písních a udivující, neuvěřitelně bohatý zvukový arzenál stále hledající skupiny.

Einstürzende Neubauten: Jewels. Potomac; 2008.

hudební zápisník

Sabotáž na recenzenty

PAVEL KLUSÁK

Slušného ohlasu se u nás postupně dostalo elektronickým samplovým strukturám berlínského Jana Jelineka – muže českého původu, který se ale necítí být součástí českého prostředí. Mnohem méně často se u nás píše o tvorbě jeho bratrance Roberta, který žije v Rakousku. Přitom: jaká krása by to byla, kdyby u nás operoval někdo jako jeho skupina Sabotage! Nebo se jim Ztohoven svým televizním atomovým hříbem důstojně přiblížili?

Robert Jelinek a Christoph Steinegger se po jedenáct let existence podvratného spolku (1992–2002) dotýkali hudby. V centru jejich zájmu byla však jakákoli „sabotovaná komu-

nikace“, jinými slovy hra s veřejným prostorem přesyceným informacemi. Na počátku devadesátých let vyšlo péčí Sabotage mini-album klubové hudby Franze Pommasla: recenze byly jakž takž uznalé. O půl roku později se na veřejnosti objevil druhý titul téhož tvůrce, opatřený sloganem „věnováno individuím bez hudební paměti“. Mediální referenti o něm psali už uznaleji: autor se prý od prvotiny vylepšil. Po druhé vlně článků Sabotage zveřejnili prostou pointu: první i druhé album bylo zcela totožné. Čtenáři i novináři nestačili zírat: potvrdilo se tušení o tom, jakou důvěryhodnost lze přikládat průměrnému recenzentskému výkonu v dnešních velkých médiích. Jelinek říká: „Myslím, že spousta lidí si pořídila obě desky, protože moc neposlouchají nahrávky, které si koupí. Přinesou je domů a jednou si je pustí.“

Stylově čistý kousek se rakouské skupině povedl v roce 1997. Sté výročí založení tehdy slavila proslulá firma pařížského módního designéra Louise Vuittona. Média, především společenské magazíny na křídě, tehdy dostala exkluzivní tiskovou zprávu a sérii

reklamních fotografií. Vuitton na svém hlavičkovém dopisním papíru oznamoval, že se spojil s rakouskými hudebníky a vyvinul limitovanou sérii reprobeden, pokrytých jedinečným hnědým vzorem. Vybraným manekýnem se stal výše zmíněný muzikant Pommasl. Obskurní zprávu, pochopitelně další „sabotáž“, přetiskl třeba britský časopis pro taneční kulturu Wax. Od Jelineka a Steineggera chodily médiím „na recenzi“ hranaté gramodesky nebo úplně čisté, záznamem neposkrvněný vinyl. Kompakt nazvaný *Handle With Care* (Manipulovat opatrně) měl v obsahu svého CD-ROM počítačový virus a způsobil kolaps počítače v lisovně disků.

Jelinek je z rodiny, která do Rakouska emigrovala z Československa v sedmdesátých letech. Snad s tím souvisí i to, že je dnes připraven investovat nemalé peníze do podpory veřejných témat, která jsou pro něj podstatná. „Chtěli jsme vyjádřit svůj postoj vůči lidem, kteří si myslí, že před hudebním publikem reprezentují mladou generaci. Ve Vídni se dva roky po sobě konala obří party s volným vstupem po vzoru berlínské Love Parade. Organizátoři byli mladí byznysmeni

– všechno bylo sponzorované a stejně jste za účast museli platit: představit svou muziku z kamionu s reprosoustavou přišlo na 10 000 šilinků. Tak jsme zaplatili – a půjčili si prázdný kamion na převoz drůbeže. Z beden na kuřata jsme pouštěli co nejhlasitější křákaní. Kolem samé trucky z tvrdým technem, do toho naše slepice, jako by tam zabloudil jeden vůz z dálnice. Asi osm lidí rozdávalo zvědavcům letáky s prohlášením, co je zač tahle „party zadarmo“.

Sabotage oficiálně ukončili činnost v roce 2002. Zbylé gramodesky byly slavnostně vlisovány do podlahy vídeňského klubu Flex, knižní zpráva Torments & Vices shrnula veškerou činnost. Robert Jelinek od té doby třeba rekonstruoval pachový feromon tasmanického tygra – zvířete, které bylo spatřeno naposledy roku 1936. Pach hodlá rozprášíť v Austrálii a Tasmánii a odradit tak tamější králíky a lišky od vstupu do určitých zón, aniž by musel být použit ostnatý drát a jedovaté nástrahy. Jistě to není Jelinekovo poslední slovo: je mu přes třicet a nezdá se, že by hodlal skončit.

Autor je hudební publicista.

Jsou Jude Law a ve filmu debutující Norah Jonesová „stvoření pro lásku“? Foto outnow.ch

Popíkové noci

Nový film Kar Wai Wonga *Moje borůvkové noci* provází zaslouženě rozpačité přijetí filmovými kritiky. Hongkongský pop autor ve svém díle natočeném ve Spojených státech totiž z větší části přetrvává na mělčině filmového mainstreamu.

ANTONÍN TESAŘ

Americký filmový teoretik David Bordwell ve své knize *Planet Hong Kong* zdůrazňuje četné vazby Wongova způsobu natáčení i samotných jeho filmů na hongkongskou populární kinematografii a pop obecně. Režisér do svých snímků z devadesátých let, mezinárodními festivaly oceňovaných jako autorská díla, angažoval špičkové domácí herecké hvězdy (Tony Leung, Leslie Cheung) a na jejich výrobu získával finance od striktně komerčních hongkongských filmových společností tím, že je vydával za žánrové produkty (Bordwell uvádí, že Kar Wai Wong získal peníze na natáčení filmu *Chungking Express* tím, že připravovaný snímek prezentoval jako gangsterku). Pop ovšem bývá pevně zapuštěn i do samotných filmů, nejzřetelněji v podobě chytlavých euroamerických hitů (do čínštiny přezpívané písně *Take My Breath Away* v debutovém *As Tears Go By* a *Dreams* v *Chungking Express*) a různé silných prvků populárních žánrů (nájemný zabiják v *Padlých andělech*, prostředí a postavy filmu *Ashes of Time*, převzaté z čínského národního žánru wusia). Přímochařá jednoznačnost a odzbrojující naivita, které jsou určujícími znaky popu, jsou také vlastnostmi mnoha postav Wongových filmů (němý mladík v *Padlých andělech*, zamilovaná dívka Faye v *Chungking Express*).

Náraz hloubky na mělčinu

V režisérových dílech z devadesátých let se tyto popové reference na všech úrovních promíchávaly s osobitými autorskými postupy a motivy, určenými především tématem času, které je pro Wonga nejprůzračnější, do třaskavého a fascinujícího mixu. Milostné kolize, typické pro příběhy jeho filmů, často vycházejí z rozdílné „mělkosti“ a „hloubky“ povah každého z partnerů. Směřování k lásce a míjení se s ní, jež se v těchto snímcích znovu a znovu opakuje, může vyústit v důstojný, stejně jako zahanbující patos. Zásadní je však tento náraz „vysokého“ a „nízkého“ ve Wongově stylu, který je pro svou jedinečnost centrem

rozborů filmových publicistů a teoretiků. Chaoticky působící střih rozbíjející časoprostor děje, střídání různých technik a rychlostí snímání či značná vzájemná nezávislost zvukové a obrazové stopy jsou postupy, které odkazují k tak různorodým vlivům, jako jsou videoklipy, francouzská nová vlna, hongkongské žánrové filmy i experimentální kinematografie.

Cesta tam a zase zpátky

Ve svých novějších dílech *Stvoření pro lásku* a *Ruka* (epizoda z povídkového snímku *Eros*) se však Wong od tohoto inspirativního napětí odklonil směrem ke zkoumání tématu tradice a jejích plynulých, opakujících se temp a pokusil se k němu vrátit jen v plytkém, do sebe zahleděném opusu 2046. Nové Wongovo dílo je v rámci jeho tvorby výjimečné v tom, že se ze všech dosavadních titulů nejvíce přibližuje postupům popu. Wongovy autorské značky na jedné straně a mainstreamové ozvuky jeho filmů na druhé jako by si v *Mých borůvkových nocích* vzájemně prohodily své dosavadní pozice v kontextu celku díla. Témata času a míjení lásek

Natočil Kar Wai Wong popový mainstream, nebo ještě něco navíc? Foto outnow.ch

stejně jako typicky tékávy styl (za kamerou tentokrát nestál režisérův stálý kameraman Christopher Doyle, ale spolupracovník Davida Finchera a Jeana-Pierra Jeuneta Darius Khodji, který dílo plné nočních barových scén nasnímal v sytých kontrastních barvách) či oblíbený postup zdvojení příběhu zde stojí v pozici pouhých ozdob, ozvláštňujících ve své podstatě banální road movie o zmoudření mladé servírky při cestě napříč Spojenými státy. Toto zdůraznění popu nespočívá ani tak v nahrazení hongkongských hvězd euroamerickými (Jude Law, Natalie Portmanová, zpěvačka Norah

Jonesová), ani v přesunutí děje do Spojených států, ale v dramatickém zjednodušení a zpřehlednění příběhu a v silnější vzájemné provázanosti jednotlivých dějových segmentů. Zatímco na předchozích dílech bylo znát, že vznikala z organického chaosu (často citované jsou zprávy štábů Wongových filmů o zmateném vypouštění a doplňování nových scén během natáčení a o prohazování posloupnosti již natočených scén ve střihně) a měla podobu skládky, z níž však nebylo možné sestavit celistvý tvar, *Moje borůvkové noci* plynou celkem přímočaře vpřed až k předvídatelnému a čistě kýčovitému závěru, který popírá vyznění předchozí režisérovy tvorby. Wong natočil lehce stravitelnou love story, která při sledování klade divákovi minimální odpor. Místo bloudění nejasnými a nejednoznačnými labyrinty myšlenek a vzpomínek postav režisérových starších filmů se zde nabízí přímočará cesta tam a zase zpátky se dvěma nijak zvlášť klikatými odbočkami.

Autor přispívá na portál o asijském filmu rejze.cz.

Wongova variace na staré téma

Mnozí kritici vyčítají Mým borůvkovým nocím „naivní dialog“ či „mainstreamový příběh“. Tyto výtky vyplývají především z postoje oceňujícího na filmech originalitu. Jakou roli však hraje původnost v tvorbě hongkongského tvůrce?

JING ČIANOVÁ

Otázka „ne-původnosti“ je pro pochopení Wongova rukopisu velmi podstatná. Paměť a cestování v čase není jen oblíbeným motivem v jeho filmech, ale také *mezi* nimi. Pečlivě rozmístěné spouštěče vzpomínek v jednom filmu vzbuzují okamžitě v divákovi reminiscence scén z jeho předchozích děl a tyto intertextové asociace uvádějí do

ale ve velkém detailu se tající zmrzlina na rudém koláči podobá zpomaleným záběrům vodopádu Iguacú ze staršího Wongova snímku *Happy Together* (1997), snímaným z nadhledu a vyjadřujícím cíl plánovaného výletu, který se nikdy neuskutečnil. Vzpomínky mohou asociovat také jednoduché metafory, například Jeremyho sbírka klíčů a zamykání kavárenských dveří ve zpomaleném záběru po Elizabethině odchodu evokuje příběhy o ztracených klíších a zavřených dveřích z *Chungking Expressu* a *Stvoření pro lásku*. Asociace mohou vyvolávat i vracející se hudební motivy, třeba Tango pasionado, objevující se na konci *Mých borůvkových nocí* a vrhající na závěrečné shledání milenců možný stín bolestného odloučení, známého z *Happy Together* či *Stvoření pro lásku* – snímků, v nichž se tato píseň objevuje také. Tyto odkazy navádějí diváka, aby vnímal Wongův film jako část série; jednu z mnoha variací, již je třeba pochopit a interpretovat ve vztahu ke kontextu.

Tajemství rámu

Tím však nepopírám, že má poslední Wongovo dílo své slabiny. Kupříkladu postavy Elizabeth a Jeremyho mohou působit naivně a jejich dialogy přehnaně pateticky. Avšak „naivita“ postav a jejich epigramatický jazyk nepředstavují ve Wongově tvorbě nic nového, pouze v americkém prostředí a v angličtině více vyniknou. Příkladem může být nepravděpodobná scéna, v níž se Elizabeth i Jeremy současně praští do nosu, každý jiným způsobem, a oba spolu sedí v kavárně s obvázanými nosy. Tato scéna je sice kýčovitá, ale ne víc než třeba zhrzený monolog Takeshiho Kaneshira a jeho plačtivý útěk v dešti v *Chungking Express*. Wongova díla vždy obsahovala momenty, v nichž se mísí něha s parodií, ale nesnadno se překládají z gest do slov v rámci odlišných kultur. Hloubku postav buduje Kar Wai Wong jiným způsobem, zejména rámováním. Postavy jsou často snímány z profilu, s úzkou šterbinou mezi jejich obličejem a okrajem záběru a velkým prázdným prostorem mezi jejich zády a krajem záběru z druhé strany. Tyto rámy směřují fantazii diváka k tomu, co je za postavami, spíše než k tomu, co je před nimi, a prohlubují jejich drobná tajemství.

Americká odchylka

Souvislá narativní struktura a happy end *Mých borůvkových nocí* se mohou zdát příliš konzervativní v kontextu Wongovy tvorby, v níž cesty postrádají směr, návraty jsou vždy pasé a osamění postav neprolomitelná. Wongovy předešlé snímky byly poznamenány narušováním, vyplývajícím z geopolitické a historické specifičnosti Hongkongu jakožto ostrova plného sociálních a politických trhlin. Zasazením příběhu do Spojených států se patrně režisér rozhodl pro variaci, jež umožňuje koherenci celku, zpoza něhož číhá bolestná hrozba právě kvůli asociacím s předchozí autorovou tvorbou. *Moje borůvkové noci* sice nepatří mezi přední Wongova díla, ale můžeme v nich nacházet jemnou režisérovu hru s pamětí a detaily, rozehrávajících tuto variaci na starou píseň v jiném jazyce. Wongova tvorba je odlišným druhem kinematografie, založeným na paměti, kde je přítomnost zahlcená stopami minulosti a problematizuje hodnoty toho, co je „originální“, „předvídatelné“, „mainstreamové“ či „nezávislé“.

Autorka je doktorandka na Harvard University.

Přeložila Kamila Boháčková.

Moje borůvkové noci (My Blueberry Nights).

Čína, Francie 2007, 111 minut.

Režie Kar Wai Wong, scénář Kar Wai Wong, Lawrence Block, kamera Darius Khondji. Hrají Norah Jonesová, Jude Law, David Strathairn, Natalie Portmanová, Rachel Weiszová ad. Premiéra v ČR 12. 6. 2008.

Hřebejkovi partáci

Jakmile se jméno filmového tvůrce stane pojmem používaným k charakterizaci jeho snímků, setkáváme se buď s výjimečným talentem nebo režisérem, u kterého nás už nemůže skoro nic překvapit. Tak je tomu i v případě Jana Hřebejka a jeho nejnovějšího filmu U mě dobrý.

PETR HAMŠÍK

S filmy Jana Hřebejka se čím dál tím častěji pojií slovo „hřebejkovština“, což určuje svým způsobem i charakter snímku. K tomuto pojmu patří už tradičně scenárista Petr Jarchovský, jen s mírnými odchylkami stabilní

zápletku filmu přirovnává k westernu). Skupinka outsiderů se skoro každý den setkává v poetické (tj. hodně zaplivané) hospůdce bývalého člena undergroundu, starého bigbítáka Tondy (Jiří Schmitzer) v pražské zahrádkářské kolonii Libeňského ostrova. Život zde líně plyne stranou od hektického velkoměsta, štamgasti Kája (Miroslav Vladyka), smolař Láda (Petr Forman) a další se zde scházejí na tradiční desetníkový mariáš, ke kterému nechtějí pustit vysloužilého kouzelníka Mrklase (Bolek Polívka). Poklid občas přeruší drobnými krádežemi jen zlodějíček a ochlasta Pepé (Vladimír Javorský) a vpádem kapitalismu Tondova manželka Andula (Lenka Vlasáková), nabízející předraženou kosmetiku (ano, princip „letadla“). Chlapi z hospody jsou vlastně taková pěkná rodina, kterou z klidu vyprovokuje až prostáček Kája, který ve skořápkách prohraje celé jmění. To partáci přece jen tak nenechají a ihned vymýšlejí plán.

Mrklas (Bolek Polívka) rází typicky „hřebejkovské“ moudro o tom, že si musíme pomáhat. Foto Bontonfilm

okruh herců a dalších spolupracovníků a často také inspirace dejvickým spisovatelem Petrem Šabachem (*Šakalí léta*, 1993, *Pelíšky*, 1999, *Pupendo*, 2003, *U mě dobrý*, 2008). Hřebejk v současné době patří k několika málo filmařům, kteří dokážou skoro každý rok (a někdy i dvakrát za rok) natočit nový, poměrně úspěšný film, i když je otázkou, do jaké míry je to vykoupeno příjemnou prostředností, naplněnou nekonfliktním vtipem.

Hřebejk na počátku své kariéry výrazně uspěl s komediálními retry, jejichž komika vycházela ze vztahů a střetů skupiny lidí s tehdejšími komunistickým režimem v padesátých (*Šakalí léta*), šedesátých (*Pelíšky*) a nakonec osmdesátých letech (*Pupendo*), přičemž filmy sklídily úspěch i s ohledem na diváckou nostalgii po letech dětství, dospívání či prvních krůčků v nových manželstvích. Druhá polovina filmů tohoto režiséra je zatížena tématy, která už konečně hledá v současnosti (*Horem pádem*, 2004, *Kráska v nesnázích*, 2006, *Medvídek*, 2007). Právě zde je cítit touha po vážnějším sdělení, po tepání do tiše umlčovaných problémů společnosti a vztahů, z čehož se bohužel nakonec stala jen haldička výkřiků, pospojovaná řemeslnou filmařinou. Návštěvnost kdysi stabilně úspěšných „hřebejkovin“ stále klesala a nelze se divit, že režisér halasně oznámil návrat k žánrové komedii, k Šabachovým knihám a do líbezného retra začátku devadesátých let.

Zahrádky, kapitalismus a pivo

Rok 1993, čtyři roky po revoluci, se nezdá být příliš vhodný pro komedii, když si uvědomíme, že většina z nás má na tuto dobu zpravidla jen špatné vzpomínky (tunelování, rozkrádání státního majetku, nestabilní ekonomika apod.). *U mě dobrý* (2008) se ale v této době odehrává ze dvou důvodů – skýtá opět skvělý prostor pro mírnou společenskou kritiku a zároveň mohou tvůrci manévrovat v atmosféře připomínající podnikatelský Divoký západ (Hřebejk navíc ústřední

Sedíme na dvou židlích

Úskalí žánru je v tom, že pro jeho posun novými směry jej musíte bezchybně ovládat. Dobrý žánrový film musí splňovat určitá pravidla, na jejichž základě pak tvůrci experimentují nebo je invenčně znevažují, a Hřebejk se v *U mě dobrý* bohužel vydává dvěma směry a jako by s Petrem Jarchovským nevěděli, kde film definitivně zakotvit. Rozpolcenost je jasně patrná z formální struktury snímku, z níž číší okouzlení Šabachovou povídkou o kouzelníkovi Mrklasovi z knihy *Jak potopit Austrálii*, ale současně i vědomí toho, že to nevystačí na celovečerní film. V první, avšak podstatně delší části se nám dostane vrchovatého vykreslení atmosféry zanikající Libně a historek postavených na jednom gagu, jež by měly vykreslit jednotlivé pseudohrabovské postavičky (pěkné jsou Ládovy eskapády s vrcholem ve scéně: „Ládo, ty se koupeš a tady ti to bere!“), ale ve výsledku jde jen o izolované výstupy. Z první části vůbec není zjevné, že *U mě dobrý* spadá vlastně do podfukářského žánru, spíše převládá pocit pilotního dílu dlouhého televizního seriálu z jedné putyky. Motivů, které jsou naprosto zbytečné, nalezneme nebyvale mnoho, ať už jde o již zmiňovaný podomní prodej kosmetiky, generační rozpory mezi otcem a synem, které vyústí v anarchistickou demonstraci proti hovězímu McDonaldovi, či „vtipný“ šleh novému druhu podnikání v rámci amatérské peep-show na vysočanské tržnici. Poslední zmíněná scéna je právě vrcholem zbytečnosti – k příběhu vůbec nic nepřidává, není ani vtipná, ani smutná, ani erotická. Je spíš hodně trapná.

Podraz. Konečně!!!

Rozklíženou první část následuje finále snímku, které už konečně přesně nasedne do žánrových kolejí, podobajících se triologii *Dannyho partáci*. Plánování, promyšlené jednotlivých fází podfuku, přesunutí tradičně „nabýlkaného prostředí“ kasina do asijskopražských Vysočan a v neposlední

řadě výstup zdánlivě vyseptalého eskamotéra Mr. Classe v podání Bolka Polívky – to vše najednou dobře funguje. Hřebejk záhy začne rozvíjet několik paralelních akcí, dynamicky mezi nimi přepíná a funkčně zapojuje různé gagy (zalepení dveří auta či nevhodně zvolené uniformy). Postavy se najednou proměňují a fungují v jiném žánru se zábavným výsledkem.

U mě dobrý je nakonec (bohužel) žánrový paskvil, jenž vás uspokojí jen malou částí. Přesto by Jan Hřebejk měl tímto směrem pokračovat, nebát se vyházet balast naplavený na původní dramatickou situaci, a třeba se jednou dočkáme výborné „žánrovky“ v typicky českém hávu.

Autor je filmový publicista.

U mě dobrý. ČR 2008. 102 minut. Režie Jan Hřebejk, scénář Petr Jarchovský, hudba Norbi Kováč. Hrají Jiří Schmitzer, Boleslav Polívka, Lenka Vlasáková, Josef Somr, Miroslav Vladyka, Vladimír Javorský, Petr Forman ad. Premiéra v ČR 15. 5. 2008.

Chaplinovo dospívání

Filmy s tulákem s buřinkou jsou všeobecně známé, méně už se ale ví o Charlieho počátcích z doby první světové války. Levné knihy nedávno vydaly na osmi DVD celkem 24 Chaplinových grotesek z raného období. Jakou roli hrají v celkové komikové tvorbě?

PETR GAJDOŠÍK

Komická postava tuláka patří k největším filmovým ikonám 20. století. Chaplinovo zakladatelské dílo je nepřehlédnutelné nejen svým rozsahem (za svou kariéru natočil přes osmdesát filmů), ale i obsahem, když jako jeden z prvních dokázal ve filmu, chápáním zpočátku především jako nový druh zábavy, prosadit i umělecké tendence a rehabilitovat tak nové médium jako svébytný druh umělecké tvorby. Chaplinovo dílo je i jedním z prvních filmově-historických příběhů snahy o nezávislost umělecké individuality na producentském systému, který je s tímto „nejdražším uměním“ spojen dodnes.

Jeho úspěchy se všeobecně spojují především s celovečerní tvorbou. Ta u nás v roce 2004 vyšla na deseti DVD společností Warner a spolu s jedenáctým diskem *The Chaplin Revue*, obsahujícím krátkometrážní tvorbu z let 1918 až 1922, vytvořila jeden z našich nejucelenějších edičních podniků na DVD vůbec.

Hledání vlastní cesty

V celkovém díle se poněkud ztrácí vědomí o Chaplinových začátcích, o období, v němž se v „žánru“ krátké grotesky definitivně prosadil jako přední postava rodícího se filmového průmyslu. Jedná se přitom o kvalitativně minimálně rovnocennou kapitolu Chaplinovy tvorby. Určitou její rehabilitaci nyní slibuje nový ediční počín v podobě obsáhlé DVD kolekce, kterou připravilo vydavatelství Levné knihy. Tou je celkem 24 krátkých němých grotesek, které Chaplin natočil pro společnosti Essanay a Mutual ve válečných letech 1915–1917. V jeho filmografii jde o období, v němž se definitivně vyhranil jako samostatná tvůrčí osobnost. V předchozím angažmá u společnosti Keystone byl totiž spíš úspěšným nástrojem Macka Sennetta a často byl nucen přejímat styl humoru svého zaměstnavatele a teprve hledal vlastní výraz. Jeho rostoucí popularita i ambice si ovšem vyžadovaly změnu. Zpočátku si vymínil větší vliv na režii filmů,

v nichž účinkoval, jeho ambicím ale i takový stav přestal brzy vyhovovat. Podpis smlouvy u Essanay v roce 1915 byl logickým vyústěním Chaplinova hledání, v němž bylo cílem získat nejen větší honoráře, ale také volnost pro realizaci vlastních nápadů. U Essanay mohl poprvé natáčet svým tempem, vymýšlet všechny filmy zcela sám a zkoušet různé varianty scén, gagů a zápletek. Svou komiku v tomto období dovedl téměř k dokonalosti a v následném angažmá u společnosti Mutual své výsadní postavení v soudobé kinematografii potvrdil. V jeho filmové postavě se skrývala nejen osobnost tuláka, ale i gentlemana, básníka, snílka a osamělého člověka toužícího po lásce. Chaplin byl díky tomu schopen rozesmát, dojmout i rozplakat každé publikum. Na rozdíl od jiných komiků měl tak potenciál získat diváckou přízeň napříč společenskými vrstvami i zeměpisnými šířkami. Většina snímků z raného období je dnes historiky považována za vrchol Chaplinovy krátkometrážní tvorby. Chaplin v nich dokazuje nejen svůj mistrovský cit pro pantomimické zvládnutí situace, ale je schopen přicházet s neustále novými a neotřelými nápady. Na každý jeho film se publikum těšilo a mělo přitom jistotu, že neuvidí jinou variantu téhož.

Chaplin v kartonu za 29 korun

Osm nově vydaných DVD disků je vytvořeno podle jednotného vzoru: každý disk obsahuje tři filmové tituly v délce od 23 do 26 minut. Poněkud nelogicky jsou disky pojmenovány vždy po jednom z trojice filmů, což může působit „optickým klamem“, že na disku je vždy jen jeden film. V kolekci najdeme například snímky *Charlie na námělu*, *Chaplin boxerem*, *Chaplin na pláži*, *Chaplin lepičem tapet*, *Chaplin dokonalou dámou*, *Chaplin bankovním sluhou*, *Charlie falešným hrabětem*, *Chaplin se vrací z flámu*, *Chaplin na kolečkových bruslích* nebo *Chaplin uprchlým trestancem*. Prakticky ve všech případech se jedná o verze, které v roce 1984 restauroval David Shephard a k nimž v roce 1989 zkomponoval a nahrál klavírní doprovod Michael D. Morilla. Bonusový materiál na žádném disku bohužel není, nepočítáme-li krátký textový historický úvod přístupný z menu.

V závěru je třeba upozornit na kvalitu obrazového transferu. Obraz sice trpí mechanickým poškozením a určitou neostrostí, ale s ohledem na stáří filmu nelze na jeho přepis klást takové nároky, jaké jsou obvyklé u novějších snímků. Na druhé straně je třeba přiznat, že některé zahraniční edice stejné Chaplinovy kolekce vypadají po obrazové stránce lépe – jsou ostřejší a kontrastnější (např. britské vydání od BFI). Divákovi tak bude asi nejvíc líto, že se Chaplinovy grotesky distribuují pouze v jednoduchých kartonových obálkách za směšných 29 korun a že se jim nedostalo důstojnější prezentace formou klasických plastových přebalů.

Autor vede web Nostalghia.cz.

Kolekce osmi DVD s ranými groteskami Charlieho Chaplina. Chaplin na kolečkových bruslích, Chaplin uprchlým trestancem, Chaplin tulákem, Chaplin lodním kuchařem, Chaplin na pláži, Chaplin hasičem, Chaplin se vrací z flámu, Chaplin boxerem. Levné knihy; 2008.

O komunismu a městech

O proměně vztahu indických spisovatelů ke komunismu a společenské angažovanosti i současné kulturní politice hovoří jeden z prvních indických existencialistických spisovatelů a průkopník modernismu v malajálamské literatuře.

SANDŽAJ KUMAR

Kdy jste začal psát a publikovat?

Jaký je vztah mezi vaším osobním životem a tvorbou?

Byl jsem osamělé dítě, věčně jsem byl nemocný. Dost jsem tím v dětství trpěl, svět se mi omezil na pokojík páchnoucí deštěm a kravským hnojem. Pobýtem na lůžku jsem se naučil prvním lekcím samoty a odcizení, které se pak staly mými hlavními tématy. Týž exil mě naučil umění klást otázky... V tichu svého pokoje a srdce jsem objevil mnoho nových slov. Protože jsem nemohl vstoupit do skutečnosti, začal jsem snít. Možná jsem se tak dostal ke psaní. Moje sny byly mé příběhy. Ten první jsem zapsal v patnácti letech, ale nikdy nevyšel. Moje starší sestra si ho přečetla a vybídla mě, ať pokračuji. Svou první povídku jsem uveřejnil v prestižním literárním týdeníku Matrubhumi v malajálamské, když mi bylo jedenadvacet, jmenovala se Domov (v originále Veedu – pozn. překl.).

Vyrůstal jste ve frankofonní oblasti.

Ovlivnilo to vaše vzdělání?

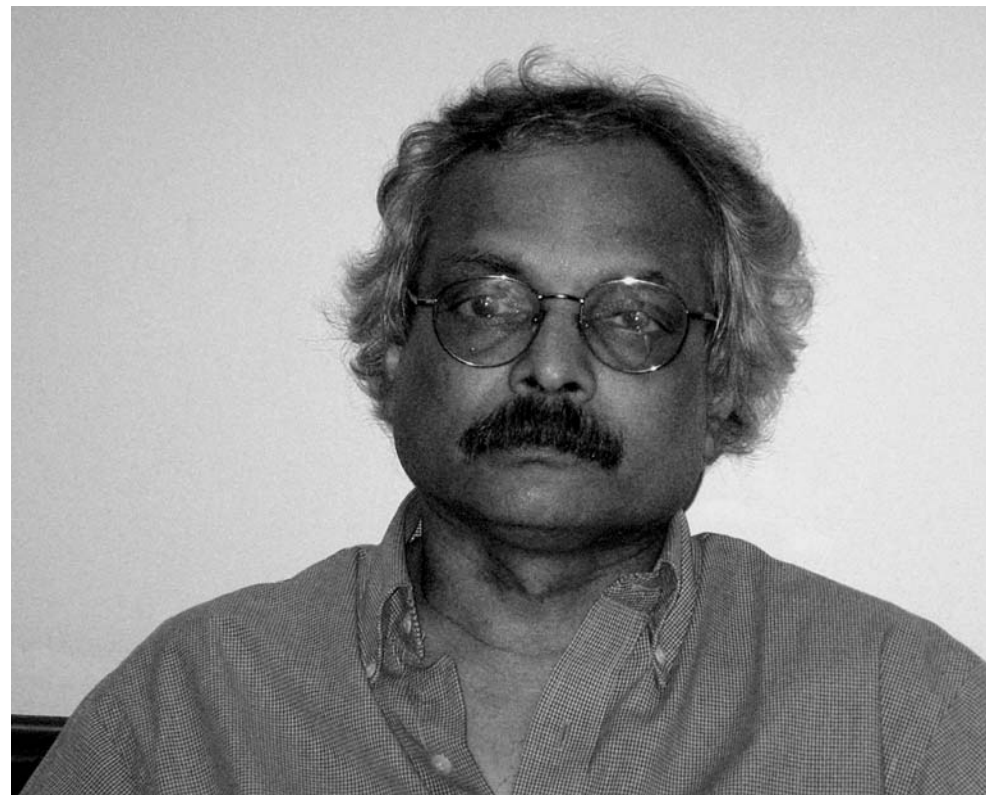
Měl jsem smíšené vzdělání. Francouzština byla ve školách povinný předmět od první třídy. Pak jsem chodil na francouzskou univerzitu Labordannais, kterou shodou okolností nedávno zavřeli.

Indická metropole Dillí je dnes vaším druhým domovem, ostatně jste o ní napsal román. Co vás tam přivedlo?

Do Dillí jsem přišel na počátku šedesátých let. Situace v Kérole té doby byla pro vzdělaného mladého člověka dost bezútěšná. Byla tu těžká nezaměstnanost a studenti byli deprimováni. Začali pít a brát drogy. Můj starší bratr byl v Dillí, a tak jsem tam přišel na francouzskou ambasádu a udělal si kurs kulturního managementu.

Co vás zpočátku ovlivnilo v literární tvorbě?

Pocházím z vesničky Majjazhi v Kérole. Byl to uzavřený svět, náš jediný kontakt s okolím probíhal prostřednictvím novin, televize tehdy neexistovala. Ve volném čase jsem čítával malajálamskou literaturu a také skoro všechny světové klasiky, kteří v té době byli do malajálamské přeloženi. Četl jsem Tolstého a Dostojevského v malajálamské, když mi bylo šestnáct. V dětství mě ovlivnili také Francouzi, Victor Hugo, Honoré de Balzac a Guy de Maupassant.

K mým oblíbeným vždycky patřil Milan Kundera. M. Mukundan, foto Sandžaj Kumar

Ovlivnil vaši práci vztah k Francii? Jaké je pojetí místa ve vaší tvorbě, zejména ve vztahu k městu?

Přestěhování z Majjazhi do Dillí zcela posunulo mé horizonty. Zprvu pro mě Dillí znamenalo kulturní šok. Sepsal jsem si, co jsem svým příchodem do Dillí ztratil. Hlavní a nejdůležitější na mém seznamu byla moje řeka Majjazhi. Nicméně práce na francouzské ambasádě mi pomohla dostat se k nejnovější francouzské literatuře a myšlení. Četl jsem Alberta Camuse ve francouzštině a moje rané psaní bylo silně ovlivněno existencialismem. Do Dillí jsem přijel s jistou nostalgií: cítil jsem, že jsem sám sebe ztratil, všechna ta rýžová pole, mangovníky, krajinu Kéraly. Dokonce i měsíc vypadal v Dillí jinak. Ale Dillí ze mě udělalo, co jsem dnes. Myslim, že město vždycky pomáhá tvůrčí práci.

Všichni velcí světoví spisovatelé, dokonce i Milan Kundera, opustili svá rodná města. Odstěhovali se někam daleko. Nicméně první roky života se stávají součástí naší nostalgie. A tím i nedocenitelným zdrojem tvůrčího psaní.

A jakou máte jako emigrant, který žije v metropoli, zkušenost s krizí identity?

Moje identita je identitou přistěhovalce. Domnívám se, že všichni umělci jsou svým způsobem přistěhovalci. Mnoho současných malajálamských spisovatelů, kteří do literatury přivedli modernismus, žilo v Dillí. Patří mezi ně třeba O. V. Vidžajan, V. K. N. nebo Kakanadan. Také Anand tu žije, a to je jeden z nejoceňovanějších indických spisovatelů.

Měl jste nějaké literární vzory?

Jako začátečník jsem se zajímal o povídky. Velmi mě ovlivnil Anton Pavlovič Čechov a Guy de Maupassant. A také velcí malajálamské mistři, jako M. T. Vasudevan Nair nebo

Národní divadlo | opera
Letní série
mimořádných představení!

**DOBŘE PLACENÁ
PROCHÁZKA**

NENECHTE SI UJÍT!

*Jiří Šlitr
& Jiří Suchý*

Jazzová buffopera z roku

1965

Režie Miloš & Petr Forman
Scéna Matěj Forman
Kostýmy Jan Pištěk
Nová instrumentace Marko Ivanovič
Dirigent Libor Pešek, Marko Ivanovič

29. 6. – 4. 7.

28. 8. – 2. 9. a 7. 9.

Vstupenky: www.narodni-divadlo.cz, www.bohemiaticket.cz, www.ticketpro.cz, www.ticketportal.cz,
www.czechopera.cz, www.rofrano.cz, www.ticket-art.cz, www.wolff-travel.com.

www.narodni-divadlo.cz

Rozhovor s indickým prozaikem M. Mukundanem

Thakazhy Šivašankara Pillai. K mým oblíben-cům vždycky patřil také Milan Kundera.

Kritika oceňuje vaše jazykové novátorství, dikci a způsob vyprávění.

Úplně jsem opustil realistický jazyk. Existencialismus žádal nekonvenční formy, bylo třeba vyvinout nový jazyk. Hodně jsem si vypůjčil z výtvarného umění, zejména z malby. Vliv na mě měl hlavně kubismus. Příkladem toho je například můj druhý román Dillí.

Pocházíte z komunistické rodiny.

Jeden z vašich posledních románů se zabývá historií komunistického hnutí v Kérale. Jaký máte postoj k pádu komunismu ve východní Evropě?

Čínská invaze do Indie v šedesátých letech způsobila moji první deziluzi z komunistické ideologie. Ta invaze byla za hranicí mého chápání. A stejně tak i rozkol v komunistické straně Indie. Upřímně jsem věřil, že komunismus přinese společenské změny. Tyhle dvě události mě opravdově zranily, zmátly mě. Přestal jsem snít svůj sen. Co se týče situace ve východní Evropě, domnívám se, že indický komunismus by se nad ní měl zamyslet. Možná bychom měli navázat kontakt s místními spisovateli a intelektuály. Nicméně ten náš komunismus byl demokratický, takže to je docela jiná situace. Je škoda, že nemáme skoro žádné spojení se současnou východo-evropskou literaturou.

Často býváte obviňován, že jste svedl na scestí celou generaci tím, že jste ve svých raných románech oslavoval konzumaci alkoholu a drog. Jak na taková štiplavá, ale populární nařčení reagujete?

Tak moje psaní ovlivnilo celou generaci v Kérale! Domnívám se, že jako spisovateli mi často neporozuměli. Nikdy jsem neglorifikoval drogovou závislost. Psal jsem o generaci, která prošla deziluzí a podlehla závislostem kvůli nezaměstnanosti. Jiné přitahovala maoistická ideologie a stali se naxality (komunističtí povstalci – pozn. překl.).

Jaký máte názor na současnou indickou literaturu?

Mám dojem, že v Evropě stejně jako v Indii v posledním desetiletí nevzniklo žádné lite-

rární dílo, v němž by „pulsoval život“. Literatura tíhne spíš k experimentování s formou a obsahem. Je to „literatura idejí“.

Vaše knihy byly přeloženy do angličtiny a francouzštiny, dostal jste cenu pro nejlepšího překládaného indického prozaika, stal jste se rytířem umění a literatury. Jak je vaše dílo přijímáno ve Francii?

Moje francouzská překladatelka mi řekla, že po přečtení mých dvou románů jí vyhrkly slzy. Řekla mi, že Francouzi už dávnou nepláčou. „A vy jste mě donutil k pláči.“ Moje romány mají ve Francii kritický i komerční úspěch, stejně jako v bývalých francouzských koloniích: v Alžíru i v Maroku.

Váš román Boží zlomyslnost byl zfilmován. Co soudíte o filmových adaptacích literárních děl?

Je zajímavé, že těm, kteří nečetli můj román, se film líbil. Film a román nelze srovnávat. Jsou to dvě odlišné věci. Například můj nejpopulárnější román Na březích řeky Majjazhi vychází každoročně dvakrát v nákladu 60 tisíc kusů. Neustále někdo chce, abych na jeho zfilmování poskytl práva. A já pokaždé odmítám, protože se domnívám, že film románovou předlohu navždy „zafixuje“. Román zemře a film v myslích diváků navždy zůstane. Román si lze představit nekonečně mnoha způsoby. Když je převeden na plátno, jednotlivé postavy už se navždy spojí s herci.

V Kérale byli znovu zvoleni a vládnou komunisté. I díky tomu jste zároveň prezidentem Státní akademie literatury, nejvyššího literárního orgánu v zemi. Jak hodnotíte roli komunismu v Kérale?

Kéralští komunisté vždycky stáli v čele všech bojů o společenské a environmentální otázky. Bojovali za zrovnoprávnění mužů a žen, proti kastovní diskriminaci, jsou důležitou složkou veřejného života. Jsou jedinou progresivní politickou silou. Nicméně se nepoučili z pádu Sovětského svazu a změn v Číně. Stále jsou příliš ideologičtí a nepraktičtí.

Komunismus ve východní Evropě byl diktaturou. Mnoho spisovatelů

a intelektuálů bylo vyhoštěno ze země nebo umlčeno, poznali cenzuru. Jak je na tom Kérala?

V Kérale nebyl v žádném komunistickém režimu žádný spisovatel vězněn. Naopak, právě komunistické hnutí literaturu vždycky podporovalo, propagovalo literární aktivity a dodnes je největším konzumentem knih a literatury vůbec. Ve čtyřicátých a padesátých letech byli přední spisovatelé z valné většiny komunisté a pomáhali straně na cestě k moci. Od šedesátých let jsou nicméně apolitičtí. Kéralští komunisté mají velký vliv na obyčejné lidi. Kérala je plně gramotný stát a jako takový má v každé vesnici nejméně jednu knihovnu, kterou velmi často spravují zvolení komunisté. Není-li kniha antikomunistická, knihovna ji zakoupí. Navíc se zde konají diskuse, setkání nad novými knihami a soudobým literárním hnutím. Pro každého autora je tedy komunismus zárukou širokého oběhu a prodeje knih.

Jaký máte názor na evropskou literaturu?

Temný svět Franze Kafky zcela osvobodil mou představivost. On je mou největší inspirací. Jako prezident kéralské akademie pro literaturu bych rád uvedl do země soudobé české autory.

Jak byste zhodnotil svůj dosavadní literární život?

Upřímně řečeno, mám z něj smíšené pocity. V jistém smyslu jsem dosáhl všeho, co jsem chtěl. Někdy mám nicméně pocit, že mi moji čtenáři možná třeba nikdy plně neporozuměli.

Přeložila Marta Ljubková.

M. Mukundan (1942), jeden z nejocěňovanějších současných indických spisovatelů. Napsal více než třicet knih, zejména povídek a románů. Píše v jazyce malajálam, jeho dílo je však hojně překládáno, zejména do angličtiny a francouzštiny. Narodil se v bývalé francouzské enklávě v Kérale ve středostavovské rodině, která sehrála klíčovou roli v kulturních a politických událostech své doby. Literární kritici ho označují za jednoho z prvních indických existencialistů. Zároveň je považován za průkopníka modernismu v malajálamské literatuře. Píše od počátku šedesátých let, kdy procházel stát Kérala dramatickými změnami. Po pádu komunistického režimu, jemuž Mukundan uvěřil, odešel do Dillí – stejně jako mnoho ostatních lidí z jeho domovského státu – hledat zaměstnání. Proslavil se na konci šedesátých let románem Dillí (Delhi); v něm oslavuje fenomén, který mu zcela změnil život. Někteří kritici v něm vidí ozvuky kubismu pro způsob, jímž nahlíží jednotlivé postavy z odlišných úhlů. Roku 1974 vydal své stěžejní dílo Na březích Majjazhi (Meyyazhi-ouzhayude Therrangali), které mu zajistilo dodnes trvající popularitu. V něm se vyrovnává se svým rodným městem Mahe (v místním Majjazhi) formou mytického vyprávění. Za navazující román Boží zlomyslnost (Daivathinte Vikruthikal, 1989) získal literární ocenění. Jeho poslední román Kesavanův nárek (Kesavanthe Vilapangul) demystifikuje marxistickou stranu, ale zbožšťuje legendárního vůdce. Kontroverzní román se během dvou let dočkal devátého dotisku.

Genius Loci

Zkoušeli jste si představit město z pohledu toho, koho nikdo nikdy neviděl, a přesto o něm všichni mluví? Další z finálových příspěvků soutěže Essay It! se o to pokusil a nabízí vám středoevropské město z pohledu ducha místa.

MARTIN VLACHYNSKÝ

Mohlo byť včera pred štyridsiatimi rokmi? Samozrejme. Pokiaľ váš sladký spánok trval presne štyri desaťročia. Ako ten môj – ráno vstanem, odkrútim si tu dvadsaťštyri hodín a opäť sa mi začne odsýpať štyridsať rokov piesku v hodinách.

Že vraj to je nanič život, počujem kdesi vza- du. Ale ja iný nepoznám. Takto sa plávím časom, odkedy na dávno pominutej lúke kto- si vtĺkol kôl do zeme. Nie náhodou, od zlosti, ani aby naňho priviazal nepriateľa, ale s jas- ným svitom praktického rozumu zrubil prvú budovu.

Hodina H, ulica U, práca P

Meno Genius zdá sa byť neskromné, ale môžem vás ubezpečiť, že nás, s menom Genius Loci, sú státisíce.

Sídlime v mestách a dedinách po celom sve- te, bývame v sklených mrakodrapoch metro- pol aj v ruinách opustených miest.

Na okolí patrilo k dobrým mravom bývať na hlavnom námestí a ja nie som výnimka. Ako duch miesta musím počas dňa precit- nutia zaznamenať čo najviac a táto baroko- vá fontána, v ktorej prebývam, je skvelá roz- hladňa stojaca v tepúcom srdci mesta.

Najskôr rýchly pohľad dookola. Budovy – tie vám nepovedia veľa. Drevo, kameň, tehla, betón či plech, ich funkcie sa nikdy nezmeni- li. Pár ulíc zmizlo, zjavila sa desiatka nových a mesto sa pomaly šplhá von z doliny na oko- lité kopce. Zo starého kláštora je obchodné centrum a v domoch remeselníkov reštaurá- cie. Prosto, stavby sú od slova stáť, a teda sa nemôžu moc meniť, len stáť, alebo zláhnúť.

Moje skúsené oko vie kam cieľiť. „Ecce homo!“ kedysi zaznelo a my Geniovia sme to ihneď pochopili. Keď chceš vedieť, čo je nové, pozri sa na svojich ľudí. Možno sa ohradíte, aby som ich nazýval svojimi. Ale ako sú oni mojimi ľuď- mi, tak som ja ich duchom, ktorý ich spája.

Všetkým im vybiehajú z hláv špagáty, vedú- ce rôznymi smermi a pokrývajúce mesto nevi- diteľnou pavučinou. Niektoré sú pevne pri- pevnené k hlavám iných ľudí, ďalšie sú popri- väzované k pracovným stolom, vidím aj zopár, ktoré miznú v hmle cintorína. Niketore sú pevné ako oceľové laná, iné iba rozstrapkané nitky, niektoré dlhé, iné krátke. No a z kaže- dej hlavy vedie jeden aj ku mne.

Rád ich držím pekne na krátko, preto som vyvalil oči na kopy čerstvo odrezaných kon- cov. Človek spravil „šmyk!“ a špagát sa vrtel na zemi ako had. „Už je to tu zase,“ vzdychol som. Ale každé mesto na to musí byť pripravené.

„Hej pane, aj vy si chcete odšmyknúť špagát?“ udrhel som otázkou na okoloidúceho muža, ktorý sa nervózne sklbal ako pes na reťazi.

Chvíľu váhal. Potom spustil: „Už som k nemu pár krát nôž priložil, priznávam. Nie som sta- rý, mám ešte čo dokázať, ale ty mi hádžes pod nohy polená. Hodina H, ulica U, práca P. Každý deň. Tie isté tváre, rovnaké výklady. Nestážu- jem sa, mám to tu rád, ale ešte by som chcel vidieť aj iné predstavenie. Urobiť krok vpred. A teraz ma nechaj, ponáhlam sa do práce.“

Spravil som si čiarku. Naposledy tu všetci chceli niečo budovať. Teraz tvrdia, že chcú budovať najskôr seba.

Hustotu davu v nohách na štvorec dlažbový

Námestie sa zaplňalo ľuďmi, ktorých rých- ly krok ujedal metre k dennému cieľu. Videl som predavačky, murárov, kuchárky či čašní- kov, ktorých kedysi hrdý pohľad počas môjho

spánku zamieril k zemi. Rozprávať sa im nechcelo, len občas sa niektorí z nich posta- žovali. Ich špagáty miznú kdesi v priemysel- ných zónach, ktoré rastú na okrajoch mesta a pôsobia ako steroidy na hospodárske svaly.

Medzi peších sa začali vplietaf, trúbiť a vy- blikovať honosné kočiare, ktoré zaparkovali priamo pred mojou fontánou. Vysadali z nich mladí dravci a veliteľským krokom vchádza- li do zrenovovaných budov na námestí. Zo zemského úradu sa stal krajský, z obchodnej kancelárie business centrum.

Stávalo sa, že raz za čas im ostatní ľudia kočiare prevrhli a zapálili. Ale veľmi rýchlo zistili, že bez vodcu nedokážu žiť, že mecha- nizmus sveta má príliš veľa koliesok, aby mohol fungovať bez hodinára. Ako vždy po revolúcii, tí s ramenami sa rýchlo vyšplhali po lane, kým si inteligencia stavala schody.

„Pane, váš koč mi bráni vo výhlade!“ oslovu- jem mladíka v tmavom obleku. Ten sa chvíľu zamračene otáča, aby videl kto sa mu stavia do cesty. Potom pochopí.

„Cha, počkaj o pol hodinu, ty vykopávka, tvo- je „loci“ bude akurát tak parkovisko,“ zakri- čí a odkráča, ani sa neobzrie. Sledujem jeho nakrátko ostrihanú hlavu v dave, ale nako- niec s ním splynie.

Hustotu davu (neviem ako vy, ale ja ju meriam v nohách na štvorec dlažbový) začí- najú zvyšovať košeľe a bermudy cudzincov. Tu na okolí sa vyskytujú dva poddruhy – dobro- druhovia, sklamaní z toho, že je u nás všetko také ako na západe a nikto tu nenosi samo- pal cez plece, a dovolenkári, sklamaní z toho, že tu nie je všetko také ako na západe (hoci pach prepálených hamburgerov z neďalekého okienka mi už začína podráždať nohy). Fotákmi páliac na všetko, čo sa nehýbe (pričom moja fontána je cieľom prvoradého významu) a po- maly obsadzujú terasy a reštaurácie difúzu- jú po okolí. Nervóznym vodič opatrne manévru- je s kriklavým vyhládokovým vláčikom medzi ľuďmi a zdá sa, že väčšina považuje jednotu gotickej radnice a motorizovanej plechovej atrakcie vyrobenej v Číne za symbiotickú.

Súdržná armáda

Našťastie som zbadal svojich starých zná- mych. Keď som ich tu naposledy nevidel myslel som, že ľudská spoločnosť sa otriasla v základoch, pretože patrili do nášho invertá- ra, ktorým koreníme atmosféru, od počiatku vekov. Dnes tu kľacia opäť v plnej sile. Kaž- dý má svoj štýl – jeden monotónne opakuje: „Dobrý deň, dobrý deň,“ ďalšia: „Pane prosím!“ iný pridávajú aj pár tónov na starej gitare, ale- bo dokonca rovno časopis.

Ľudia, ktorých mám na špagáte, im občas nadávajú, no neuvedomujú si, že patria k mestu tak ako námestie, alebo starý kos- tol, pričom náklady na ich údržbu sú oveľa nižšie. Každý z nich je malou kazateľnicou a oltárom zároveň, kde je možné si vypočuť obohraté podobienstvo o Lazárovi, Márnot- ratnom synovi alebo Dobrom hospodárovi.

Trh a konkurencia však preniká aj na ich pieskoviská. Študenti, ktorí sa vám postavia do cesty, a u ktorých si môžete kúpiť dob- rý pocit a odznak štedrého darcu za mincu, agenti s teplou vodou vyplňajúci s vami mno- hostránkové ankety, či predavači vyťahujú- ci orientálne vône a náhradné žiletky spod kabáta. Spolu tvoria súdržnú armádu, kto- rá neskúseného človeka, plného mravných ideálov a ochoty, zničí počas cesty námes- tím psychicky, finančne aj morálne.

Pozoroval som tieto drobné boje o úspech, kde víťaz berie málo, a ani si nevšimol, že Sisyfovi sa práve vyšmyklo slnko a začalo kotúľať na druhú stranu.

Močiac nohy vo fontáne (najskôr som musel vyhodíť pár kelímkov, ktoré tam niekto v rámci exportu kultúry naaranžoval) som preniesol svoju pozornosť na obchody, kto- rými bolo ako zlatými žilkami popretkávané kamenné námestie, aj bočné uličky, nehovo- riac o gigantických plechových kvádroch na predmestiach, ktoré ako čierne diery do seba vťahovali homo economicus.

Staré *panem et circenses* nahradilo *chlieb a nákupy*. Veď každý si nájde to svoje, hlásajú pútače. Jedni donekonečna hľadajú tú správ- nu kombináciu farebných látok, aby v džun- gli pritiahli pohľady, druhí pátrajú po elek- tronike, ktorá by zasypala ich zmysly audio- vizuálnymi pôžitkami. Kto nemá na nákup tu, zvolí diskontnú perifériu, kde s úsmevom privítajú aj vychudnuté peňaženky.

Lietajúce krysy

Prekvapí ma mladé dievča, ktoré si sadne oproti mne a otvorí knihu.

„Slečna, nie je vám to trápne? Sedieť na lavičke a čítať. Také staromódne!“

„Nepripadá mi to trápne. Ani staromódne. Zvedavosť a túžba po poznaní nemôžu zostar- núť. Mám veľa priateľov, ktorí čítajú,“ usmia- la sa.

„A čo tie posmešné pohľady okoloidúcich?“ „Nemyslím, že sa smejú. Skôr sa boja. Majú svoj svet radi taký, aký sa zdá byť. Nechcú, aby im ho niekto svojimi myšlienkami narušil. Boja sa, že budem chcieť zrazu niečo meniť a ich do toho zatiahnem. Radšej idú do kina.“ „Ty nechodíš do kina?“

„Isteže chodím. Svet sa dá znázorniť rôzne. Ale na film sa treba pripraviť, pretože si dik- tuje podmienky. Nemôžem ovplyvniť tempo myšlienok, ani sa k nim tak ľahko vracaf. Keď čítam knihu tu pred fontánou, v parku, alebo doma, môžem sa s jednou myšlienkou hrať celé hodiny,“ odvetila a opäť začala rozplietaf tie tisíce znakov, tak som ju už nevyrušoval.

Radšej som pozoroval starenku, ktorá sypa- la zrno holubom. „Lietajúce krysy,“ zaznelo viackrát na ich adresu a deti ich s krikom pla- šili. Starká vždy na chvíľu posmutnela a čaka- la, kým sa vrátia. Zatlačil som sentimentál- nu slzu. Zvlášťne. Ľudia nechcú nechať zničiť fasády domov, ale schátrané duše ich oby- vateľov, hľadajúce útechu vo zvieratách, im nevadia.

Najpevnejší príkaz

Slnko pomaly zapadlo a s ním aj prvá polovi- ca môjho dňa. Na tú druhú som sa vždy tešil viac. Nočný život.

Vývoj človeka možno merať podľa toho, ako sa jeho osobnosť vzdaluje od zvieraťa. Tre- ba však prekuknúť všetky masky, ktoré na seba počas života nalepí. Preto rád pozoru- jem nočný život. Vidím, ako sa opäť demas- kované z tisíročného nánosu civilizácie, pre- búdajú zvieracie inštinkty.

Všetci tí, čo ešte pred chvíľou behali po šachovnici s vážnym výrazom na tvári a myš- lienkou dnešného cieľa pred sebou, budú každou minútou strácať únavu zo života, zábrany aj dôstojnosť.

Piatková opitosť sa stala pevnejším príka- zom ako nedelný pokoj a beda tomu, kto sa jej nezúčastní – nebude mať o čom celý týž- deň rozprávať.

ESSAY IT!
INTERNATIONAL ESSAY PRIZE CONTEST

Mesto pokryté neviditeľnou pavučinou

Staré panem et circenses nahradilo chlieb a nákupy. Veď každý si nájde to svoje, hlásajú pútače. Foto Zuzana Majbová

Všetci členovia večerného sprievodu majú určené svoje miesto. Tínedžeri s veľkými šiltami a umelo drsným výrazom tváre idú najskôr do parku. Nagelovaní muži a elegantné dámy sa odvezú do exkluzívnych barov v centre. Proletariát obsadzuje pohostinstvá na predmestiach.

Ja som tu v bezpečí – kto vkročí do centra, dostane sa pod palbu elektronických očí kamier, takže smelý pokus vymočiť sa mi do fontány je rýchlo zažehnaný. Do temných zákutí o kúsok ďalej však radšej nepozieram.

Veľakrát som sa zamýšľal nad nočným anarchizmom ľudí. Možná je chyba aj vo mne. Možná unavujem ľudí, robím ich nešťastnými, hovoria si: „V tomto meste sa nedá nič robiť, len ožrať.“ Moja úloha je však pasívna, ja netvorím, som tvorený. Tí, ktorí svoje špagáty priviazali k inému Geniovi čoskoro zistili, že ani on nemá takú moc vyslobodiť ich.

S pokračujúcou nocou sa objavujú remeselníci z najstarších cechov. Ženy, nonšaltne opreté o múr, ale navzdory mýtom nekrútiace kabelkou, hádžu na okoloidúcich pohľady, v ktorých sa už atraktivnosť dávno utopila. Muži, zakrádajúci sa v tieňoch a prehľadávajúci pouličných spáčov. Na lavičkách si pod

hlavu ustlali plastovú fľašu vína rodení filozofi s dlhými bradami, ale aj mladí hľadači zmyslu života s divokými účesmi.

Zažením spomienky

Jeden z nich žongluje s faklami. Z hlavy mu nejde žiaden špagát. Zvláštne.

„Chlapče, nechceš si ku mne pripútať špagát?“

„Nie, hľadám,“ odpovedá, pozorne sledujúc pritom plamene.

„Má to niečo so zmyslom života?“ pýtam sa nedočkavo.

„Áno.“

„Možno ho nájdeš pomocou môjho špagáta.“

„Nie. Už som ho našiel.“

„Nerozumiem?!“

„Zmyslom môjho života je hľadať zmysel života,“ odvetil a fagle mu popadali na zem.

Tak predsa ho našiel. Skúsím ešte inú skupinku, stojacu v tieni parku.

„Našiel si zmysel života chlapče?“ spýtam sa najväčšieho z nich s vyholenou hlavou.

„Áno, zmyslom je národ.“

„Ktorý?“

„Ten náš samozrejme.“

„A čo je zmyslom života ostatných národov?“ Zaváhal: „Tiež národ.“

„Takže zmysel života ľudí na Zemi navzájom koliduje.“

„V podstate... Áno. Preto musíme brániť ten náš. Nesmieme dovoliť cudzincom ohroziť nás.“

„A nemohli by ste sa dohodnúť na nejakom spoločnom celi?“ skúšam ho nesmelo.

„Nie. Keď nemôžeš presadiť seba a svoju vec, si ničím. Nemôžeš ustúpiť, lebo keď spravíš krok dozadu, niekto sa hneď postaví na tvoje miesto a nemôžeš už späť. A neotravuj ma už s týmito anarchistickými myšlienkami,“ ukončil rozhovor.

Nechal som ho odísť. Genius Loci obsahuje všetko, biele aj čierne, a zatváranie očí spôsobí len väčšiu tmu.

Prepočítal som nočné rany. Tucet rozbitých okien, dve lampy, pár prevrátených košov, nejaké tie odpadky odhodené na zem. Niektorým nostalgickým duchom, ktorí spomínajú na stredovek, sa tieto čísla zdajú kruté. Vraj ľudia sú prasatá, aj maštale majú lepšiu atmosféru. Ale uznajte – mohli ste v stredoveku rozbiť lampu? Ťažko. Kamenná dlažba, kamenné domy, drevené okenice. Keď sa chceli vyburíť, išli do vojny. Ani smeti ste nemohli vysypať z vreciek na zem, pretože každý papierik mal svoju cenu. A spomienku

na splašky tečúce mojimi ulicami radšej rýchlo zažením.

Možno je za odpadkami pršiacimi z rúk prejav skrytej túžby po slobode a zbavenia sa všetkej hmotnej príťaže, ako by povedal môj hľadač s plameňmi. Tak či onak, mestu rýchlo narástol orgán v podobe zametačov pomaly kráčajúcich ulicami, ktorí za úsvitu smeti zametajú pod koberec.

Stihnúť zaznamenať štyridsať rokov za jeden deň je stále náročnejšie. Kde sú tie časy, keď som sa zobudil päťkrát po sebe a za hodinu už som naháňal motýle. Našťastie, ľudia sú ako hlinené figúrky – môžete ich raz ucapkať tak, raz inak, pridať im ruku, alebo ubrať nohu, ale stále viete, čo od toho materiálu môžete čakať.

Preto mám rád môj čas zaspávania. Vídam deti, ako žmúria do výchádzajúceho slnka zalepenými očami a šlapú do školy. Keď sa nabudúce zobudím, budem hodnotiť ich prácu.

Len pred prvým otvorením očí sa vždy musím zhlboka nadýchnuť. Niekedy totiž tie ich každodenné hry skončia v ruinách a chaose a duch sa zobudí v prázdnom meste. Ale ja svojim verím, a preto zaspávam kludný.

Subkultura na pokračování

Symbióza mezi divákem a producentem

Zatímco nářky filmových producentů na škody, které jim působí šíření filmů prostřednictvím výměnných sítí, soukromých ftp serverů a úložišť typu rapidshare, plní stránky novin, časopisů, webzinů a koneckonců i soudních spisů pravidelně a v míře více než hojné, symbiózy televizního průmyslu a netových subkultur si všímá málokdo.

MARTIN BASTL

Před deseti lety se vedly úvahy, do jaké míry nová média, zvláště internet, ohrozí existenci televizního vysílání. Skutečný vývoj má však zatím rysy spíše hybridní. Televize se v prostředí internetu zabydlely. A ne vždy to bylo plánované. Klíčovým slovem je samozřejmě kontinuita. Něco, co je vysíláno každý týden, půl roku, rok, dva, se pro pravidelného diváka nemůže nestát součástí života. Stává se jen zřídka, že kolem filmů vznikne subkultura. Jen o něco častěji kolem některých filmů vzniká kult. Kolem televizních pořadů vznikají subkultury neustále. Mám na mysli zejména televizní série.

Globální subkultura

V minulosti seriál fungoval jako konverzační téma sousedů a kolegů v práci. Dnes jsou seriálové subkultury globální. To nabízí úžasný prostor pro marketing, ale vede i k úvahám o dalším vývoji televize. Takový potenciál nemají filmy ani knihy. A už vůbec ne divadelní představení. Tento potenciál měla doposud hudba a snad celé literární subžánry. I dříve dokázali příznivci seriálů občas vyvolat tlak na produkci seriálu či na televizní stanici, vynutit si opakování, ovlivnit personální obsazení anebo charakter pořadu. Muse-li však jednat místně a individuálně. Nebyli organizovaní, málokdy koordinovaní a jen zřídka a stěží mohli zodpovědné manažery přesvědčit o změně rozhodnutí, které v případě jejich oblíbeného pořadu padlo.

přešlap

Už jenom nadávka

Ještě nedávno jsem myslel – snad že nejsem politolog, anebo že jsem od politologů občas něco četl? – že pojem „totalitní režim“ označuje něco poměrně přesného. Že totalitní režim má své znaky: pohanské obřady, pohanský liturgický kalendář, nároky na celý život poddaného. A že existují totalitní režimy poměrně nekrvavé (husákovská restaurace) a naopak netotalitní diktatury vražedné (režim Pinochetův); a ovšem různé jevy přechodné. Buď jsem se mýlil od samého začátku, anebo se to změnilo. Prohlásím-li dnes, že nynější běloruský režim není totalitní nebo že režim generála Jaruzelského v osmdesátých letech nebyl totalitní, budu patrně považován za kryptokomunistu, slavjanofila či původce dalších hříchů. Prohlásím-li, že režimy jako Tisův, Frankův, Mussoliniho či Hortyho nebyly totalitní, ba že ani naše druhá republika nebyla totalitní, budu patrně považován za sympatizanta pravicových, antikomunistických a v různé míře antisemitských zřízení. Pojem „totalitní režim“ označuje dnes v běžné veřejné mluvě prostě – režim, který mluvčí považuje za odpudivý. Víc už „totalita“ obvykle neoznačuje.

Jana Hybášková nabídla v blogu na Aktuálně.cz text nazvaný Pražská deklarace, přijatý počátkem června na mezinárodní konferenci Svědomí Evropy a komunismus, v němž se kromě jiného vyzývá „k dosažení celoevropské shody, že jak nacistické (plurál?! – pozn. autora) tak komunistické totalitní režimy mají být hodnoceny, každý podle svých strašlivých zásluh, jako destruktivní ve své politice systematického uplatňování útročného forem teroru, potlačování veškerých občanských a lidských svobod, zahajování extrémních válek a, coby neodmyslitelné součásti svých ideologií, vyhlazování a deportací celých národů a skupin obyvatel; a že jako takové by měly být považovány za hlavní katastrofy, které postihly 20. století“. Text obsahuje pár dobrých myšlenek, ušlechtilých banalit a jazykových zvláštností různého druhu ještě víc. Těžko nesdílet zděšení a smutek signatářů, že oběti komunistických režimů patrně ve své většině nebudou nikdy spočítány a nedostane se jim ani symbolického zadostiučinění. Těžko však věřit, že spravedlnosti se dosáhne zařikáváním na způsob „konečné usmíření všech evropských národů není možné bez soustředěné a hloubkové snahy nalézt pravdu a obnovit paměť“. To je fráze ukázková. Je něco jako „konečné usmíření“? Lze „obnovit paměť“? Znamená to, že „paměť“ už kdysi dávno byla? Nepřispívají fráze spíše k banalizaci než k pěstování paměti? Co si o tom asi myslí jeden ze signatářů, autor Zahradní slavnosti a dalších her o těžkostech dorozumívání?

Václav Burian

P. S. Posledně jsem tu psal, jakou španělskou vesnicí jsou i pro větší české redakce pojmy ze života křesťanství a církví. Pár dní poté jsem četl v Mladé frontě Dnes reportáž o životě rakouské římskokatolické řeholnice, která musí časně vstávat, neboť slouží pro sestry z kláštera – mši.

Opravdový rozmach seriálové subkultury přišel s rozšířením širokopásmového připojení k internetu. Není pochyb, že i v devadesátých letech minulého století existovaly kluby fanoušků jednotlivých seriálů v různých zemích světa, televizní produkce však v žádném případě neměla tak výrazný dopad jako dnes. Diváci byli závislí na tom, co odvysílají jejich místní stanice, jinak řečeno: co vyberou jejich manažeři podle odhadu a vlastního uvážení z nabídky televizních studií. Obvyklé bylo značné zpoždění. V současnosti lze neaktuálnější americkou produkci sledovat i v ČR takřka on-line či se zpožděním jen několika hodin. Řada producentů a komentátorů namísto marného boje proti šíření pořadů mimo vyhrazené kanály začíná vnímat možnosti a příležitosti, které jim vývoj nabízí. Momentem signalizujícím změnu byla kampaň proti ukončení seriálu *Farscape*. Ten byl stanicí Sci-fi Channel ukončen v roce 2002 po odvysílání 4. série. V té době však už měl značnou základnu fanoušků, kteří zahájili boj za jeho obnovení. Kampaň byla díky moderním technologiím koordinovaná, její součástí byla distribuce médií se seriálem do knihoven, statistické průzkumy, jež měly dokládat nadprůměrné vzdělání a příjmy diváků seriálu, reklamní čas zakoupený v TV. Neměla tedy za cíl jen přesvědčit stanici k obnovení produkce, měla doložit, že to bude výhodné, a získat nové diváky. Byla částečně úspěšná, protože zaujala skupinu evropských investorů, kteří financovali natočení závěrečné minisérie. Zároveň otevřela debatu o nové, poněkud nečekané podobě televize on-demand. Nikoliv individua sedící doma a vybírající si z více či méně omezené nabídky film či pořad ke stažení, ale komunita, pro kterou je výhodné produkovat pořad na zakázku. To je základní charakteristika symbiotického vztahu, který se začíná mezi producenty a fanoušky televizních seriálů rýsovat do následujících let.

Firefly, seriál, jehož vysílání bylo z důvodu nízké sledovanosti ukončeno, se v následujících letech ocitl mezi nejprodávanějšími na Amazonu, disponuje komunitou diváků a řadou aktualizovaných webů. *Jericho*, seriál o malém americkém městě v době po sérii jaderných explozí, které zpustoší USA, ukončený a na nátlak fanoušků obnovený, seriál *4000*, za který kampaň probíhala začátkem roku. A příklad, který celý vývoj ilustruje právě teď. Seriál *Moonlight*.

Fanoušek hledá investora

Moonlight byl koncipován jako romance o soukromém detektivovi, který je shodou okolností upír, a jeho vztahu s blondátou novinářkou, pracující pro internetovou televizi. Po uvedení si získal řadu diváků a – zejména – divaček v řadě zemí světa, od Egypta a Saúdské Arábie přes Norsko, Polsko či Velkou Británii až po domácí USA. V ČR existuje několik stránek věnovaných tomuto seriálu. Jádrem komunity se zřejmě koncentruje kolem klubu na jednom z diskusních fór a stránek české překladatelky seriálu užívající přezdívku Fox. Dění kolem tohoto seriálu předjímá celý vývoj ve zrychlené podobě a svým způsobem je symbolické. Po informaci o možném zrušení seriálu fanoušci pořadu zahájili dopisovou, telefonickou a e-mailovou kampaň směřující nejprve na stanici financující natáčení seriálu. Byla založena řada webových stránek na podporu seriálu, fanoušci se zapojili do debat jak na stránkách stanice, tak jiných fórech, natáčejí

amatérská videa a organizují shromáždění na podporu seriálu. Kampaň byla také částečně medializována a koordinována s týmem realizujícím seriál. Sympatie vyjádřilo komunitní prostředí, konkrétně někteří fanoušci dalších dvou zrušených seriálů (*Jericho* a *Veronica Mars*), kteří přispěli radami a zkušenostmi ze svých aktivit. Následně se objevuje informace o finanční sumě, při jejímž získání je stanice ochotna obnovit natáčení seriálu. Komunita je tak zapojena do hledání investora. To je tvůrčí strategie, která může mít dopad a slibuje změny.

Není příliš pravděpodobné, že by komunity kolem seriálů byly schopny a ochotny samy financovat natáčení oblíbených pořadů. Na druhé straně však zapojení komunitní sítě do marketingu nabízí unikátní možnosti. Namátkou tlak ze strany silných národních komunit diváků konkrétních pořadů na místní televize za účelem zakoupení pořadu či koprodukce, budgety, anebo staré známé předplacené vysílání. Nikoliv nevýznamná pro investory je i nízkonákladová reklama.

Když se mluví o sociálním webu, Webu 2.0, kromě Facebook či Myspace zazní odkaz i na Youtube. Komunitní videa jsou však beznadějně amatérská. Když se hovoří o individualizované produkci umožněné nasazením informačních technologií, napadnou vás příklady kalhot Levi's či počítače sestaveného na zakázku. Ale film? Je tu hudba a hudební subkultury, tam by se snad dalo hledat přirovnání. Produkce profesionálního videa bývá obvykle složitější a dražší, než je tomu u desky. Pouze pro okruh přátel se do toho nepustí patrně nikdo. Svěbytné komunity spojené s televizní produkcí se však v prostředí světové sítě rozrůstají každým rokem. Pro ně se dveře otevírají právě teď.

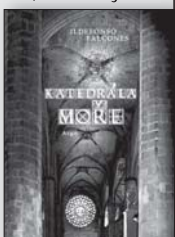
Autor se věnuje výzkumu vztahu mezi informačními a komunikačními technologiemi a strukturou sociálních a politických uskupení.

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

ILDEFONSO FALCONES
Katedrála moře

Přeložila Lada Hazaiová, 378 Kč
Děj veleúspěšného historického románu je zasazen do Barcelony 14. století. Arnau Estanyol, syn uprchlého nevolníka, který ve městě získal svobodu, prožívá ve vzkvétající Barceloně záviděníhodný společenský vzestup. Při pogromu zachrání děti Chasdaje Crescase, významné židovské osobnosti tehdejšího Katalánska, a ten mu pomůže stát se zámožným finančníkem. Arnau získá i šlechtický titul, ale závist nepřátel na sebe nedá čekat a na scénu vstupuje inkvizice. To vše se odehrává na pozadí barvitě mozaiky tehdejšího Katalánska, kde mají své místo prosperující měšťané, nevolníci, opovrhovaní Židé i muslimové potají vyznávající svou víru. A v neposlední řadě upřímně věřící křesťané ze všech společenských vrstev, kteří se pustí do stavby impozantního chrámu zasvěceného Panně Marii.

inzerce

Magistrát vyráží do boje s bezdomovci

Akční plán pro řešení problematiky bezdomovectví

Zdá se, že v Praze přišel čas akce. Po týdnu neklidu a útocích na pražskou kulturu se na řadu dostávají pražští bezdomovci. Ti mají smutné štěstí, že jsou tu politici, kteří na ně myslí a připravili také konečné řešení bezdomovecké otázky.

MATĚJ DOLEJŠ

Jsou to už dva roky, kdy z úst pana radního Jiřího Janečka (ODS) zazněla nová koncepce řešení „problémů s bezdomovci“. Dnes je zpět s Akčním plánem řešení problematiky bezdomovectví pro rok 2008 a následující období. Jen ta problematika zmizí hned na druhé straně dokumentu, kde se třeba dočtete, že příloha číslo 2 se věnuje „Písemnému prohlášení o zamezení bezdomovectví na ulici“. Pokračování se drží stejné lyriky.

S těmi, kteří každý večer „obtěžují občany žebráním, nadávkami, vyhrožováním, zápachem či zevnějškem“ na ulicích plných šťastných voličů, spokojených z právě provedených reforem, nemá radní Janeček prý nic společného a chce ze své kapitoly dát víc na sociální služby. O mnoho víc. Do budoucna by dal na sociální politiku nejraději všechno, co má nyní dostat kultura.

Seznam nečistých

Akční plán, jenž výrazivě i nápady připomíná spíše konečné řešení, například hned v úvodní pasáži říká, že pokud jde o magistrátní podporu, doposud byla v kursu „spíše charitativní, pečující pomoc“, kdežto dnes je třeba receptu v podobě „aktivní sociální intervence“. Jsme tedy v situaci, kdy „zmírňujeme dopady“, hlavně pak s ohledem na „běžné občany“.

Kresba Jiří Franta

Kategorie lidí je třeba řádně oddělit, vznikají proto „běžní“, které logicky není třeba evidovat, a „bezdomovci“, které je naproti tomu třeba nejen zaevidovat, ale také patřičně umýt, ošetřit, „vyhodnotit identifikaci“ a postupovat dále. Kam? No přece buď na Policii ČR, do budoucího městského lazaretu ODS na Bulovce, tamtéž samozřejmě i na „záchytku“, anebo rovnou do Bohnic. Tak hovoří alespoň schéma, které nabízí i „individuální resocializační plány“ a práci metaře „na zkoušku“.

Janečkův plán ale počítá i se specializovaným týmem Městské policie pro „komplexní a účinné“ řešení problematiky bezdomovectví. „Ideální je najít pracovníky městského centra sociální péče, kteří problematiku znají, a přesvědčit je, aby přestoupili v rámci města k městské policii,“ vysvětloval už dříve radní Janeček. Vyhláška o zákazu „popíjení“ na veřejných prostranstvích už prošla zastupitelstvem, sice platí „pro všechny“, ale v kuloárech magistrátu je určena hlavně na „boj s bezdomovci“.

Klíčová je ovšem evidence bezdomovců, která obnáší vedle klasických osobních údajů i veškeré majetkové a právní údaje o klientovi, což znamená i rodinný či „subjektivní zdravotní“ stav. Údaje, mezi nimiž nechybí ani skutečné a trvalé bydliště (evidence totiž počítá i s chudými, kteří ještě bydlí), naštěstí nemusí podle vyhlášky a zákona lustrovaná osoba poskytnout. Co se bude dít, až se vyhotoví seznamy pražských bezdomovců, se zatím můžeme jenom ptát.

Udejte svého bezdomovce

Otázky jsou dnes samostatným oborem, proto agentura s přízračným názvem Focus pro účely plánu bryskně zpracovala průzkum veřejného mínění, založený na vzorku tisícovek obyvatel Prahy. Z něj vyplývá, že bezdomovci jsou ještě méně oblíbenou sociální

skupinou než narkomani, ačkoliv v úvodu dokumentu se uvádí, že to vyjde nastejno. Svůj problém by si na základě průzkumu měli podle onoho vzorku Pražanů řešit sami bezdomovci, jak to mají ale udělat, už se zde neuvádí. Bylo by skutečně zajímavé vědět, kdo otázky formuloval, zda to byl zadavatel nebo sama expertní společnost.

Máme tedy seznam nečistých a zvláštní policejní jednotku na boj s bezdomovectvím a už nám chybí jenom udavačská linka, která se honosí označením horká. Podle akčního plánu má jít o jakousi nadstavbu, kterou si město přikoupí ke svému protibezdomoveckému balíčku z vlastních zásob. Linka poslouží občanům, kteří budou chtít kontaktovat „Operační centrum integrované pomoci bezdomovcům“ s podněty či stížnostmi týkajícími se „výskytu bezdomovců na území hlavního města Prahy“. Získaná informace pak bude „vyhodnocena a řešena“, často zejména terénními pracovníky nebo speciální policejní jednotkou. „Tým pomůže i v tramvajích, pracovat by měl od příštího roku,“ slibuje Janeček. Slibuje také mobilní ambulanci, která pomůže i těm, co pomoc nechťejí, samozřejmě nejčastěji na záchytku nebo do Bohnic.

Harmonogram je neúprosný a Janeček jej hodlá dodržet. Horká udavačská linka prý bude v provozu již velmi brzy. Následovat budou další kroky, mezi něž patří například fyzické vyhoštění z města v případě bezdomovců, kteří z Prahy nepocházejí. Mají se prý odsunout tam, odkud přišli. Třeba zpět do bytu manželky, odkud byli před dvaceti lety vyhozeni. Však budeme mít seznamy a vagony se jistě také najdou.

Autor už nechce skončit na ulici.

veřejné osvětlení

Génius pragmatismu na hraně zvrácenosti

PETR FISCHER

Nutnou součástí výbavy moderního politika je viditelný a rozeznatelný styl. Jedině jím se odlišuje od ostatních a začíná jako politik existovat, jedine díky osobitému stylu dokáže přitáhnout pozornost a zájem veřejnosti.

Osobitý styl se získává různě. Oblékáním – tady překvapivě začínají všichni mladí a naděšní pravíkoví politici v Česku, jak je vidět ve filmu Lindy Jablonské *Kupředu levá, kupředu pravá*. Následují gesta, specifické vyjadřování, umění rétoriky – to se v Česku bohužel podceňuje, čist zajímavě a působivě projevy neumí nikdo, ani Václav Klaus, ani Mirek Topolánek; rétoricky nejsilnější je kupodivu Jiří Paroubek, když se příliš nepřekřikává a soudružsky nekřičí, a Jiří Čunek, který ale po prvních pěti minutách ztrácí schopnost soustředění a jeho řeč se

přelévá přes nekonečnou kaskádu zadrhnutí a přerěků.

Nejdůležitější definiční znak stylu politika je ovšem způsob, jakým postupuje při řešení problémů. Začíná to už tím, jak si problémy definuje (tedy jaké věci si připouští a jaké mu zcela unikají), končí tím, jak se staví k výsledkům svých činů. Jinými slovy: styl politika se nakonec vždy předvádí jako jistý životní postoj, který odhaluje hlubší vrstvy existence, než je jen povrchová politická forma, neboli ten prostý fakt, že nějaký člověk je momentálně navlečen do pracovního oděvu politické profese, která je, jak známo, „povoláním jako každé jiné“. Právě proto je politický styl tím, co na voliče nejvíce působí, co je k politikovi zaručeně a trvale přitahuje, ale zároveň je to tato stránka politického povolání, která dokáže potenciální fanoušky definitivně, navždy odpudit. Zvláště pak tehdy, když se někdo snaží předvádět rádo by nový styl, který je bohužel zatraceně starý a místy dokonce velmi nechutný. Jenom to zprvu není tak zřetelně vidět.

To by mohl být také případ pražského primátora Pavla Béma, kdysi nadějný mladý politik, který, jak se zdá, do sebe velmi rychle nasál snad všechny zlořády a nešvary prostředí, v němž se pohybuje, takže by se na něm daly skoro vyučovat. Psychologové by řekli, že primátorova „houbovitá savost“ je výsostným projevem vysoké inteligence, definované jako schopnost přizpůsobit

se, ale není vyloučeno ani mnohem ostřejší negativní čtení, protože mezi přizpůsobením se a zvráceností je často jen velmi jemná hranice, která závisí spíše na místě, z něhož se na věc díváme, a na očích, jež používáme, než na nějakých obecně uznávaných měřítcích. Je tedy tělesně, místně, postojevě orientována. Záleží na „nátuře“, na tom, co je naše tělo ještě schopno unést. Odolnější jedinci mají tuhle hranici jinde než precitlivělé třasořitky.

Jako studijní materiál pro posouzení, jak je to v případě Pavla Béma, může posloužit postup, jež pražský primátor zvolil vůči desítkám tisíc lidí, kteří podpořili protestní petici Za Prahu kulturní. Primátor se nejprve zcela postavil za radního pro kulturu Milana Richtera, včetně jeho slavné „(ne)tržní a (ne)systémové“ dotace na vstupenku. Bagatelizoval protest, dělal hluchého a slepého. Ve chvíli, kdy bylo jasné, že situace je neudržitelná, vystupuje Bém jako spasiťel a jedná s ministrem kultury o řešení situace. A hle, zázrak! Následuje rychlá proměna postoje. Radní Richter je od stranického kolegy Béma veřejně plísněn v médiích, vzápětí město přidává nespokojeným divadelníkům čtrnáct milionů korun. Radní Richter je, pravda, ponížen, ale zůstává na místě, protože konečkonců jsme jen lidé a děláme chyby. Konečný výsledek: Pavel Bém je zachránce nešťastného Milana Richtera, zachránce divadel, zachránce pražské ODS, zachránce

dobrého jména hlavního města, zachránce smysluplnosti politiky, a přitom se nedá říct, že by jen tak snadno a populisticky podlehl tlaku davu.

Vypadá to jako zásah génia pragmatismu. Všichni něco dostali, a tudíž mohou být *relativně* spokojeni, což je z jistého pohledu nejlepší možné řešení, neboť *absolutní* spokojenost vždy také znamená, že někdo musí zůstat absolutně nespokojený. Ale je to také pragmatismus machiavelistického typu, jehož prvotním cílem je vyvážení sil, přesněji svázání siločar tak, aby byla otupena nebezpečná energie protimoci – kritické občanské i té potenciální vnitrostranické, v tomto případě (kontra)moci radního Richtera – a vládce tak získal kontrolu nad situací. Takový výklad předpokládá jistý analytický nadhled. Přinejmenším vystoupení z vlastního místa a tělesné existence a empatický přechod do těla vládcova. Není to operace složitá a nemožná, ani vládcova logika není nepochopitelná, ale jakmile dochází k návratu do vlastního těla, stává se z Bémova postupu slizký oportunismus hrubého zrna.

Soud nad géniem pragmatismu na hraně zvrácenosti je individuálně tělesný, ale právě proto také obecně sdělitelný a porovnatelný. Ze všeho nejvíc to možná paradoxně platí pro samotného génia. Pokud ovšem ještě nějaké soudné tělo má.

Autor je vedoucí kulturní rubriky v Hospodářských novinách.

Anarchie v nakladatelském průmyslu

Vydat knihu dnes může kdokoliv

Dokončení ze s. 1

Tvrdí, že vytištění těchto titulů u nich ušetří poplatky za dopravu a pohonné hmoty. A nemusí se s nikým dělit o výdělek, dodejme, zaplatí jen pár procent autorovi. Obraty v tomto odvětví se v současnosti pohybují už v miliardách dolarů, například právě Lulu.com nabízí přes 200 tisíc titulů a každý týden přibývají další čtyři tisíce.

České knihy na zakázku na webu

U nás službu POD nabízí několik kopírovacích center, ale třeba i nakladatelství Dokořán (dokoran.cz). Kromě tisku knihu zredigují, udělají korektury, vysázejí a přivezou na místo určení. Minimální náklad je však 200 kusů a například u knihy o 160 stranách vás přijde na 40 tisíc. Když budete chtít pevné desky, musíte si objednat hned 500 kusů, tady už se cena vyšplhá na 70 tisíc. Konkurenční firma Knihy pro radost (knihyproradost.cz) nabízí i menší náklady. Můžete si objednat i jeden kus knihy, za který zaplatíte 809 Kč; to je ovšem cena pouze za tisk a svázání. Za další redaktorské a korektorské práce či sazbu si musíte připlatit, stejně jako za vazbu, která přijde na 100 až 400 korun za kus. Při vyšším počtu objednaných výtisků cena klesá.

Nakladatelství Libri (libri.cz) nabízí své už vydané knihy v elektronické verzi za ceny nižší, než na kolik vyjde vytištěný exemplář. Knihu si lze objednat buď k prohlížení (40 % ceny knihy) anebo k vytištění (60 % ceny). Vytisknout si ji musíte na své tiskárně. Postup je jednoduchý. Na web u vybrané knihy zadáte heslo, které dostanete od nakladatele proti platbě. Zatím o tuto službu není velký zájem, ale roste. Nejvíce ji využívají lidé žijící v zahraničí, kteří šetří na dopravném, a studenti. Nakladatelství takto zpřístupnilo edici *Stručná historie států* a knihy, které se mu již nevyplatí dotiskovat. Například *Slovník balkánských spisovatelů*. Podle šéfredaktora Františka Honzáka tento distribuční kanál nijak neohrožuje tištěná vydání knih.

Elektronické knihy nabízí také firma Palm-Knihy (palmknihy.cz), které jde především o popularizaci kapesních elektronických přístrojů. Nabídka knih je zatím skromná, především kvůli autorským právům. Tituly tu najdete v několika formátech pro různé čtečky a ve formátu pdf, z něhož si knihu můžete kdekoli vytisknout. Sám tento formát je však trochu sporný. Jeho majitelkou je totiž firma Adobe, která může jeho využití kdykoliv zpoplatnit.

Boj s elektronickým temnem

Edita Lichtenbergová z Oddělení zpracování knižních fondů v Národní knihovně říká, že u nás ročně vychází asi 20 tisíc titulů. Její oddělení z nich zpracuje 13 tisíc. Podle Zákona o neperiodických publikacích je nutné nahlásit a poslat povinný výtisk neperiodických publikací veřejně šířených, tedy těch, které jsou zpřístupňovány „individuálně neurčenému okruhu osob“. Pokud autor vydá pár kusů knihy pro své nejbližší, nemusí se o tom Národní knihovna dozvědět. Tím narůstá počet knih, které nikdo neviduje. I to patří k dnešnímu elektronickému věku, který jednou možná budeme nazývat věkem elektronického temna.

POD není dobročinná záležitost. Náklady knih se pohybují mezi 100 a 200 výtisky, z nichž si většinu koupí autor a jeho příbuzní. Jen asi ve 3–4 % se náklad knihy dostane nad 1000 kusů (v USA) a zájem o ni projeví

Ilustrace Karel Jerie

i čtenáři, kteří se s autorem osobně neznají. Někteří těmto firmám se v zahraničí přezdívá „autorské továrny“ – nehlídají na kvalitu nabízených knih, ale na zisky od autorů, kteří chtějí své dílo prezentovat přátelům. Prodávají tedy knihu především autorovi. Skupina spisovatelů například poslala společnost PublishAmerica k vytištění knihu, v níž se desetkrát opakovalo stejných 30 stran, u téže firmy pak jeden autor zaplatil za propagaci své knihy přes 7 tisíc dolarů a kniha stejně nebyla v kamenných knihkupectvích k dostání. Cena může narůst i za další doplňkové služby, jako je získání čísla ISBN nebo dodání povinných výtisků knihovnám.

Kvalita tisku, vazby nebo ořezu nemusí být stoprocentní, proto by si měl autor nejprve objednat testovací výtisk. Vydání knihy přes službu POD zdaleka nezaručuje, že si autora všimne větší nakladatelství. Z 10 000 knih publikovaných přes firmu Xlibris našlo podle deníku New York Times nakladatele jen 20. Autoři se nemohou spoléhat pouze na internetový prodej, ten tvoří zlomek z celkového počtu prodaných knih. Když k tomu při-

počteme nezáměr médií, autor zkrátka příliš šancí na úspěch nemá.

Technologie POD bude v budoucnu dobývat knihovny a zřejmě se objeví i jako doplňková služba kamenných knihkupectví. Investice do kvalitních tiskáren, které knihu zároveň svážou, je však ještě stále velká (lepší přístroje vyjdou i na půl milionu dolarů, tedy asi 9 milionů korun). Díky službě POD má každý možnost si splnit svůj spisovatelský sen, a jak říká Edita Svatošová, „když knížku nikdo nechce, nikdo si ji nekoupí a nevytiskne, těch pár megabytů zapadne, aniž by to někomu uškodilo“.

Odkazy na webu

knihy na zakázku

lulu.com
lightningsource.com
booksurge.com
publishamerica.com
xlibris.com
dokoran.cz
igraphics.cz
knihyproradost.cz
novaforma.cz

elektronické knihy

gutenberg.org
libri.cz
palmknihy.cz
neknihy.cz

Velká a malá nakladatelství

VLADIMÍR PISTORIUS

Rozhlédneme-li se po knižní scéně v zemích, v nichž se knižní trh mohl plynule vyvíjet, zjistíme, že prodeji zpravidla dominuje pět až deset velkých nakladatelství či nakladatelských skupin, ovládajících 60–80 % trhu. Ostatní stovky nakladatelství jsou z hlediska obratu málo významná. Menší nakladatelství průběžně vznikají a zanikají a jejich průměrná doba života je přímo úměrná jejich velikosti. Nerovnováha spektra velkých a malých je důsledkem obecného trendu monopolizace – velcí rostou a malí živoří (jakkoliv i toto pravidlo má své výjimky). U nás zmíněný proces granulace díky přece jen krátké době, kterou noví nakladatelé měli pro svůj vývoj k dispozici, nepokročil ještě tak daleko jako jinde: prvních 40 největších nakladatelských domů vydává dohromady ani ne 40 % titulů (údaje o podílech na celkovém obratu k dispozici nejsou). Uvedený trend je však patrný i zde.

Jakkoliv je význam malých a středních nakladatelství nepříliš velký finančním objemem, jsou kvůli bohatosti a různorodosti své produkce důležitá pro kulturní život každé společnosti. Tento očividný fakt by nás však neměl vést k představě, že jsou to právě a jen oni, kdo drží prapor intelektuální náročnosti a nezávislosti. Že velká nakladatelství jsou ovládána ziskem, zatímco malí nakladatelé si mohou dovolit vydávat náročné knihy jen tak pro radost. Redaktoři, kteří

vydávají knihy ve velkých redakcích, to podle mé zkušenosti zpravidla dělají se stejným zaujetím, stejnou chutí a radostí jako drobní nakladatelé či jejich spolupracovníci, nemluvě o tom, že ve velkých nakladatelstvích většinou pracují lidé profesionálně vyspělí, zatímco v menších nakladatelstvích tomu tak vždy není.

V posledních osmnácti letech jsem měl možnost pracovat ve třech nakladatelstvích různých velikostí – v *Mladé frontě*, *Pasece* a nyní ve svém vlastním. Z této perspektivy se pokusím posoudit rozdíly v nakladatelské praxi, které velikost nakladatelství přináší.

Vydat knihu je dnes jednoduché. Většinu času sedím u počítače. Rukopisy, korektury, výtvarné návrhy, ilustrace, tiskové podklady, kalkulace, objednávky – to vše se dnes posílá e-mailem. Na stejném počítači můžete redigovat, fakturovat, vytvářet propagační materiály, korespondovat s autory, tiskárny i distributory. A jste-li trochu šikovní, můžete si na něm knížku i zlomit a vytvořit obálku. V samotné technologii přípravy rukopisu k tisku se tedy dnes velcí a malí nakladatelé příliš neliší. Velikost podniku je však důležitým faktorem v několika jiných ohledech, z nichž většina působí ve prospěch větších nakladatelů.

Prvním z nich je stabilita. Nakladatelské podnikání je rizikové, některé knížky se povedou, jiné ne. Čím je nakladatelství větší, tím méně nebezpečné jsou jednotlivé omyly.

V celkové produkci, s velkým skladem a edičním programem za zády mají nepovedené tituly charakter statistického rizika. Pro malého nakladatele se však dva tři nepovedené tituly mohou stát důvodem osudných finančních potíží.

Druhou výhodou velkých nakladatelství oproti malým je síla redakce. Vždy jsem byl přesvědčen, že redakce není pouhým součtem jednotlivých redaktorů, že v dobré redakci vzniká něco, co jednotlivci nedokážou. Funguje zde intelektuální interakce, která poskytuje zpětnou vazbu a redaktory inspiruje. A pouze ve větší redakci mohou vzniknout náročné edice, pro něž je potřeba spolupráce více redaktorů, jakými byly třeba odeonská *Živá díla minulosti* a *Světová knihovna*, *Klub přátel poezie* v Čs. spisovatelů, mladofrontovní *Kolumbus* či *Moderní světová próza*. Všechny potřebovaly mít za sebou několik tvůrčích a erudovaných redaktorů. Menší nakladatelství samozřejmě dokáže najít svůj výrazný a zajímavý program a může se v něm zřetelně a dobře uplatnit dobrý redaktor i řada externích spolupracovníků. Nakladatelské projekty podobné právě zmíněným však zůstávají doménou těch velkých.

V neposlední řadě pak malé a velké odlišuje přístup k distribuci. Čím je nakladatelství větší, tím výhodnější podmínky prodeje si dovede prosadit. Od určité velikosti se mu dnes dokonce vyplatí organizovat distribuci vlast-

ní. Odhaduji, že malá nakladatelství dostávají z koncové ceny svých knížek o 6–10 % méně než nakladatelství velká. To je značné znevýhodnění. Na internetové stránky velkých nakladatelství se také přijde podívat více čtenářů atd.

Byl bych nerad, aby mé poznámky vyzněly vůči malým nakladatelům přezíravě. Mají svou důležitou roli a vydávat knížky v malém má také své kouzlo. Čím je podnik větší, tím větší bývá vzdálenost mezi majiteli a konkrétní redakční i ediční prací a tím se také posiluje tendence vidět v oné dvojí podstatě, jež je vlastní většině nakladatelství, totiž ve spojení ekonomického podniku a kulturní instituce, více tu finanční stránku. Bezesporu existují velká nakladatelství, jejichž produkce je zcela či z velké míry plevelná. Ale existují i taková, bez kterých si dnes dobrou českou knižní produkci nelze představit. A na druhé straně – bezduché knížky vydává i řada malých nakladatelů.

Autor je nakladatel a vysokoškolský pedagog.

Dobrodružství malého nakladatele

ONDŘEJ TICHÝ

V našem malém nakladatelství Jitro přichází s nápadem vydat knihu kdekdo. Jeden z nás nakladatelů, autor, překladatel nebo kamarád. Občas nás napadají roztodivné věci, v historii nakladatelství to byla japonská či staroanglická poezie, klasicistní bonmoty, sámská kuchařka, české sci-fi či poznámky psané na záchodě.

Jelikož nakladatel se zpravidla nechce vydáním jediného titulu zruinovat, vypracuje si nejprve podnikatelskou rozvahu. Pokusí se odhadnout, kolik čtenářů si kniha najde a především kolik se prodá kusů. Z toho vypočítá hrubé náklady na výrobu, představí si snesitelnou maloobchodní cenu, vynásobí, odečte. Výše nákladů zpravidla přesahuje výši možných příjmů. S tím se nakladatel vypořádává několika způsoby a tajemství úspěchu vězí v jejich vhodné kombinaci. Sníží výdaje oproti původnímu propočtu a slibuje si, že ušetří na všech a na všem. Výši příjmů lehce nadhodnotí, jelikož tuto knihu si koupí spousta lidí i za maličko vyšší částku, než je obvyklé. Sáhne také po grantovém kalendáři. Možností není mnoho, ale s trochou praxe a štěstí ani málo. Kromě ministerstva kultury jsou tu především instituce zakládáné státy, které nabyly dojmu, že jejich knižní produkce potřebuje v zahraničí podporu. Což je případ většiny národních literatur, vyjma té anglofonní.

Rozpočet knihy se nyní jeví rozumnější, přikročí se tedy ke shánění práv. Jde-li o spisovatele, který je více než 70 let po smrti, začínajícího autora, který podepíše cokoliv, jen aby viděl svou knihu za výlohou, nebo dílo, na něž si nikdo neklade nárok, je vyhráno.

Je-li tomu jinak, nastává pátrání po majiteli práv – někdy, především v případě překladových titulů, až detektivního rázu. Neexistuje totiž žádný registr majitelů práv, a tak je třeba hledat na internetu, psát rozličným literárním agentům, zahraničním nakladatelům či sdružením spisovatelů. Cena práv je různá, malý nakladatel ovšem zřídka vydává více než patnáct set výtisků, a nemusí ho proto příliš zajímat případný podíl držitele práv na zisku: těžko se kdy dostane přes počáteční zálohu, která dnes činí od tisíce eur do dvou tisíc dolarů. O její výši se nesmlouvá.

Růžová obálka s citronem

V nákladové položce překladatel lze ušetřit jen jedním způsobem – nezaplatit. Ač je to řešení nevhodné, není výjimečné a někdy se tak děje i na přání překladatele, který si za svou námahu u díla, na němž mu záleží, vezme větší počet autorských výtisků. Šetřit nižší sazbou za stránku nelze, jelikož dnešní obvyklé sazby za překlad jsou směšné (100–150 Kč za normostranu u beletrie). Nízké sazby pak vedou k prodávám. Na překlad se nezřídky čeká rok od smlouveného data odevzdání. Když k takovému skluzu dojde a navíc scházejí peníze, uchyluje se někdy nakladatel ke zkratce autor/překladatel – sazeč a obchází tak instituce redaktora a korektora. V této oblasti dnes knihy strádají nejvíce. Že by však mizerná redakce a korektura zásadně ovlivňovaly prodejnost? Ani nápad. Je jen otázka svědomitosti nakladatele, autora či překladatele, v jakém stavu nechají text vyjít.

Po vysázení by se text měl ještě alespoň jednou zkontrolovat, což se však začasť neděje. Před odesláním do tiskárny už zbývá jen

navrhnout obálku a celkovou úpravu knihy. Že knihu prodává do značné míry právě obálka, je při dnešních přecpaných knihkupectvích zjevné. Vysvětluje se tak záhada, proč se někdy sbírce lyrické poezie dostane růžového přebalu se stříbrným citronem a modrou stužkou. Vlastní sazba a návrh obálky je další z úsporných triků malých nakladatelů. Tiskáren je dnes dostatek, a tak není problém si vybrat. Většina nakladatelů tiskne v jedné či dvou osvědčených tiskárnách. Máloco totiž zamrzí tolik jako detektivka s přeházenými listy nebo obálka v nečekaných barvách s odstřiženými okraji.

Distributor, to je pán

V dnešní době vychází několik titulů denně, a nelze se tedy knihkupcům divit, že najde jen s několika málo distribučními firmami. Ty, jež distribuují náročnější literaturu, tvoří téměř monopol. Pokud se distribuce rozhodne knihu neodebrat, či odebrat, ale nerozvést, případně rozvést, ale aktivně nenabízet, je osud knihy zpečetěn. Přitom nemusí jít o vědomé rozhodnutí. Stačí, když se sejde víc podobných titulů nebo do věci vstoupí jiná náhoda. Naprostá závislost na distributorovi je pro malé nakladatele nejnebezpečnější, ale mnoho s ní nenadělají.

Propagovat knihu lze všelijak, od placených reklam přes recenze, rozhlasové a televizní pořady až k autogramiádám a vernisážím. Naši smutnou zkušeností je, že kromě placené reklamy, případně televizních pořadů nemá propagace nízkonákladové knihy na prodejnost větší vliv. Přesto je vhodné upozornit na ni alespoň jádro cílové skupiny.

Vydání knihy se může proměnit v dobrodružství. Kresba A. F. Lydon

Nakonec se malý nakladatel může těšit na měsíční zprávy od distribuce a příležitostně i vyplnit nějakou tu fakturu. Nakladatel totiž sice platí za mnoho služeb při dodání a někdy i před ním (výjimku tvoří bohužel často překladatelé), zapláceno ale dostává se značným zpožděním, protože knihy dává distribuci do komise a ta je zas do komise předává knihkupcům. Zpět k nakladateli se nakonec dostane zhruba polovina z prodeje ceny a náklady se v lepším případě vrátí asi do roka od vydání. Provozování malého nakladatelství je tak spíš koníčkem než obživou.

Autor je nakladatel.

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

Le Chèque Déjeuner, s. r. o. | Kotorská 16 | 140 00 Praha 4

telefon **261 210 367-9** | fax **261 210 366** | e-mail **klientskeodd@seky.cz** | web **www.seky.cz**

V Galerii CIANT probíhá od 3.6. do 6.7. výstava
TERAPIE,
KTERÁ POJEDNÁVÁ O TŘECH
ROZDÍLNÝCH PŘÍSTUPECH
K TÉMATU PROPOJENÍ
LIDSKÉHO TĚLA A STROJE.

Své interaktivní objekty zde představují umělci
PASH*
(KAZALKY),
MICHAEL MARKERT
(KONTAKTSTATION)
STELARC
(ALTERNATE INTERFACES).

Galerie CIANT, Křižkovského 18, Praha 3, Žižkov
Otevřeno od středy do neděle 16-21 hodin.

GALERIE CIANT

**Příjem
inzerce**
A2 kulturní týdeník
Americká 2
120 00 Praha 2
tel. 222 510 227
737 920 143

Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze
Academy of Arts Architecture and Design Prague

intenzivní výuka figurální kresby
LETNÍ KURZY KRESBY

TERMÍNY:
7.–17. 7. 2008
20.–30. 7. 2008
18.–28. 8. 2008
15.–25. 9. 2008

ZÁPISY:
2.–3. 7. 2008 / 13.30–16.00
2.–3. 7. 2008 / 13.30–16.00
13.–14. 8. 2008 / 13.30–16.00
4. 9. 2008 / 13.30–16.30

CENA 7500 Kč

kontakt:
VŠUP v Praze
nám. Jana Palacha 80
116 93 Praha 1
tel.: 728 720 620
kresba@vsup.cz

VYŠEHRAĐ SPOL. S R.O.
NAKLADATELSTVÍ PUBLISHERS LTD.

Rukopisy z Nag Hammádí 1
Příznivé klimatické podmínky Egypta umožnily dochování starověkých rukopisů různého obsahu a rozličných literárních žánrů. Řada z nich znovu byla objevena v roce 1945, kdy bylo nalezeno třináct kodexů („knih“) sestavených v 4./5. stol. v egyptském Nag Hammádí. První svazek našeho výboru textů z Nag Hammádí přináší spisy z druhého kodexu. Obsažené spisy zrcadlí celou škálu náboženských i filozofických myšlenek prvních staletí po Kristu. Český překlad koptsky psaných textů byl připraven v Centru biblických studií. Váz., 352 s., 378 Kč

Nákup v odbytu Bellova 352, Praha 10 – SLEVA 20 %
Na www.ivysehhrad.cz – SLEVA 15 %

Galerie města Blanska

ERIK ŠILLE
OBRAZOM
JE LEPŠIE
AKO NÁM

vernisáž v sobotu 28. 6. 2008 v 17 hod
výstava potrvá do 20. 7. 2008

výstava se koná za finanční podpory Ministerstva kultury ČR

Dvorská 2, Blansko
www.galeriemestablanska.estranky.cz

otevřeno:
út – pá 10 – 12, 12.30 – 17 hodin
so, ne 14 – 17 hodin

tranzitdisplay 24. 6. - 17. 8. 2008

otevírací doba út – ne 12:00 – 18:00

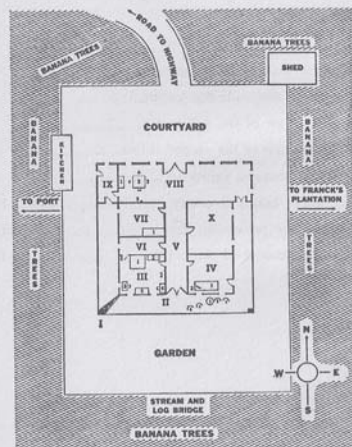
tranzitdisplay, Dittrichova 9/337, Praha 2, 120 00, ČR

www.tranzitdisplay.cz info@tranzitdisplay.cz

hlavní partner Česká spořitelna a.s., Erste Group

podpora Ministerstvo kultury ČR, Hlavní město Praha, MČ Praha 2

mediální partner A2, E15, Flash Art, Radio1

Ján Mančuška
Jihozápadní sloup a jeho stín
na začátku novely

LEGEND

- I. Southwest pillar and its shadow at the beginning of the novel.
- II. Veranda: 1) Franek's chair. 2) A . . . 's chair. 3) Empty chair. 5) Cocktail table.
- III. A . . . 's room: 1) Bed. 2) Chest. 3) Dressing table. 4) Writing table. 5) Wardrobe.
- IV. Office: 1) Desk. 2) Photograph of A . . .
- V. Hallway
- VI. Bathroom
- VII. Small bedroom: 1) Bed.
- VIII. Living room — dining room: 1) Sideboard. 2) Table. 3) Mark of centipede on wall.
- IX. Pantry.
- X. Storage room or other (not described).

Ateliér ALF

bezbariérová škola
nových technologií
a grafické výuky

Díky veřejné podpoře EU, ČR a hl. města Prahy jsme v letech 2006 – 2008 realizovali vzdělávací kurzy nových technologií a vizuální komunikace. Naším partnerem byla Nadace Charty 77, Česká unie pro podporované zaměstnávání a sdružení Sananim, Rytmus a Ježek a čížek. Kurzy byly prospěšné pro více než 400 nezaměstnaných osob, kterým pomohly získat nové profesionální kompetence a více než polovině daly práci. Prokázali jsme vysokou finanční efektivitu vůči veřejným rozpočtům.

Ateliér ALF, Bořivojova 90, Praha 3,
telefon: 774 859 777
email: alf@artlanguage.org

www.artlanguage.org

**Pořádáme
prázdninové kurzy
počítačové grafiky
pro děti a mládež**

Knihy pro radost

Vydávání knih ve Francii, Belgii a Švýcarsku

Strasti malých nakladatelů jsou takřka globalizované. Ani v zemích s dlouhou kulturní tradicí není jednoduché prorazit se sbírkou básní.

JOVANKA ŠOTOLOVÁ

Kresba David Böhm

Vydávat knihy bez touhy na nich vydělat, bez záměru oslovit široký okruh čtenářů, čistě jen pro radost, je možné leckde. Francouzský časopis *Le Matricule des Anges* má pravidelnou rubriku, kde představuje tyto dnes už netypické nakladatele, často považované za podivíny.

Má vydávání literatury budoucnost? Jean-Louis Massot, majitel bruselského nakladatelství Les Carnets du dessert de lune, skromně přitaká: „Je třeba pokračovat, nevyklízet terén. Bereme to jako poslání, které lidem sice nezmění život, ale je důležité ukázat, že ještě existuje i něco jiného, i když to už navždy zůstane okrajovou záležitostí.“ Zaměřuje se na vydávání poezie, jeho názor na šíření básnických sbírek je ale skeptický: „Poezie se nikdy neprodávala dobře. Literatura mnohým nabídla nový pohled na svět, poezie ne. Film, hudba, literatura mohou lidi změnit; poezie těžko. Dřív možná, dnes ne.“

Díky spojení svého nakladatelství s dalšími dvěma, s nimiž se dělí o náklady na provoz, si může dovolit vydávat knížky v nákladu pouhých sto kusů, a pokud se náhodou titul prodává dobře, není problém zařídit dotisk. Massot spolupracuje asi s třiceti knihkupci ve Francii, kteří mají distribuci zařízenou přes poštu – vyjde to levněji, než kdyby knihy posílal z Belgie. Autorům platí, vydává 8 až 10 knih za rok, má jednoho zaměstnance na půl úvazku.

Poezie netáhne

Švýcarský nakladatel Alain Berset, majitel Editions Héros-Limite, vydává pět knih ročně. Nízký počet vysvětluje úctou k profesi a tím, že každá vydaná knížka by měla být událostí. Na živobytí si Berset vydělává ještě dalšími činnostmi: ve vlastní typografické dílně pořádá kursy pro učitele a dílny pro děti, na ženevské vysoké škole výtvarných umění učí typografii a grafiku pro malé elektronické přístroje. U své produkce si sám dělá grafickou úpravu a sazbu, tisk zadává externě. I on bere vydávání knih jako své životní poslání a vášeň. Proto nechce, aby se z něj stalo pouhé řemeslo. Přiznává, že za poslední roky prodává čím dál tím méně – zejména pokud jde o poezii. Berset má ale širší rejstřík, zaměřuje se zejména na autory hledající nové možnosti textu, zaujaté i vizuální stránkou své tvorby a inspirující se třeba jazzem. Nově vydává i audioknihy.

Nakladatelství v knihkupectví

Francouzské nakladatelství José Corti vede od roku 1983 Bertrand Fillaudeau s manželkou. Setkali se právě zde, poté, co nakladatel José Corti předal svou firmu, založenou roku 1938, Fillaudeauovi. Dnes jejich archiv čítá 950 titulů a zahrnuje všechny žánry kromě divadelních her – německé i anglosaské romantiky, velké americké básníky i méně

známé autory včetně současných francouzských. Specialitou nakladatelství je, že sdílí stejné prostory s knihkupectvím. Nakladatelé to komentují: „Je to naše morální, intelektuální a finanční opora. Jsme ve Francii jedni z posledních, kdo ještě zastává roli vydavatelů i knihkupců. Ale udržet si kontakt se čtenářem je pro nás důležité. Bez příjmů z prodeje knih bychom to tu mohli zavřít. Nevýhodou je, že nemáme nikdy klid. Autoři i překladatelé mají dveře kdykoli otevřené. Finanční přínos je ale jednoznačný. Jsme svými prvními klienty. Naše knihkupectví zajišťuje 11,5 % celkového prodeje, přičemž tři čtvrtiny naší produkce nedosahuje návratnosti nákladů.“

Autorka je šéfredaktorka serveru iliteratura.cz.

par avion

Z ARABSKÉHO TISKU VYBÍRAL ZDENĚK BERÁNEK

Arabští komentátoři si všimají dvou událostí nedávné doby, které podle nich budou mít zásadní význam pro Blízký východ, přestože se primárně týkají jiných regionů. První z nich je odmítnutí evropské reformní smlouvy, které ovlivní schopnost Evropské unie vystupovat jednotně na mezinárodní scéně. Další klíčovou událostí je vítězství Baracka Obamy v demokratických primárních volbách ve Spojených státech. Od jeho případného vítězství v listopadových volbách si přitom mnozí slibují změnu kursu americké zahraniční politiky, mimo jiné i v otázkách Iráku a izraelsko-palestinského konfliktu. Komentátor Abdulláh Mustafa z londýnského deníku Aš-šarq al-awsat rozebral 17. června hlavní možné dopady „irského ‚ne!‘“. Nejedná se podle něj o zásadní ohrožení evropského integračního procesu, ale rozhodně by podle něj stálo za zamyšlení, do jaké míry je celý proces ještě legitimní. Evropská unie sice má smluvní rámec, který jí umožňuje nadále fungovat po technické stránce, jednoznačné odmítnutí prohloubení evropského projektu ze strany Dánů, Švédů, Francouzů, Holanďanů a Irů v uplynulých dvou letech vystavuje evropským politickým elitám vážné varování. Pro ostatní svět včetně Blízkého východu pak znamená nepříjemné Lisabonské smlouvy jednoznačné oslabení Evropy na úkor problematických mocností, jakými jsou zejména Rusko a Írán. Negativní je výsledek irského referenda i pro Spojené státy, které očekávaly, že reforma společně

zahraniční a bezpečnostní politiky umožní Evropanům efektivněji zasahovat ve společných vojenských operacích. Podle Abdulláha Mustafy není však jednoznačné, zda je Lisabonská smlouva již mrtvým projektem. Povšiml si, že celkem zdrženliví Britové hodlají pokračovat v ratifikačním procesu. Jednoznačně ho neodmítli ani představitelé dalších velkých států. Autor se na druhé straně pozastavil u prohlášení českého prezidenta Klause, který zřejmě jako jediná hlava členského státu Evropské unie přijal výsledek referenda s radostí a označil ho za vítězství rozumu.

O projektu evropské integrace se šířejí roze-psal již 13. června také Muhammad al-Ašhab z libanonského deníku Al-haját. Učinil tak v souvislosti s připravovaným summitem představitelů budoucích členských států Středomořské unie. Autor glosoval debatu, která tuto chystanou schůzku provází na arabské straně, přičemž porovnával schopnost politické a ekonomické integrace na straně Evropanů a na straně Arabů. V článku s výmluvným názvem „Sjednocená Evropa a svářící se Arabové“ uvedl, že obyvatelé jižní strany Středozemního moře dlouhodobě doplácí na svou omezenou schopnost domluvy a spolupráce. Evropa, která byla a je heterogenním celkem po stránce kulturní, jazykové i náboženské, se stala jednotnou a díky tomu i silnou. Arabský svět je na druhé straně jednotný přinejmenším jazykově a do velké míry i kulturně a nábožensky, a přesto se arabský „ušlechtilý sen o jednotě“ rozplynul v dlouhodobých svárech, soudí autor. Arabové mohou na svoji nejednotu doplatit i v případě dialogu ohledně Středomořské unie. Hrozí totiž, že se kvůli nim celý projekt nakonec neuskuteční. Autor si přitom nedělá

iluze o motivaci evropské strany, jež hledá v první řadě zajištění a posílení svého vlivu pomocí vývozu vlastního konceptu regionální integrace. Tato nikoliv nezištná nabídka se tedy může stát pro jižní stranu příležitostí k vlastnímu sjednocení. Muhammad Al-ašhab se ale obává, zda Arabové „toto poselství přijmou dříve, než bude pozdě“.

„Obama a McCain. Jaká bude jejich zahraniční politika?“ Tak se ptá 15. června Atáf Ghamarí, komentátor prestižního arabského listu Al-ahrá, který vychází v Káhiře již od 19. století. Ve svém textu se snaží odhadnout, jak bude vypadat zahraniční politika v podání nástupce současného prezidenta, jehož vystupování za hranicemi Ameriky v současné době schvaluje pouze 26 procent tamních voličů. Autor si všimá mnohých paradoxů či nekonzistence v projevech a vystoupeních obou prezidentských kandidátů. McCain například při projevu k proizraelské lobbistické organizaci AIPAC označil svého soupeře za bezpečnostní hrozbu pro Izrael. Nerefletoval tak údajně skutečnost, že Obama při jedné příležitosti tvrdil, že Jeruzalém musí zůstat jediným a nerozdělitelným hlavním městem Izraele. Jiné posluchače ovšem týž Obama ujišťoval, že je nezbytné, aby se Izraelci i Palestinci dohodli na společné budoucnosti tohoto svatého města. Ghamarí vysvětluje slovní ekvilibristiku obou kandidátů ohledně Izraele jejich závazky vůči „židovské lobbii“. Židé sice nepředstavují více než 2,5 procent americké populace, jejich hlasy i vliv ale mohou mnohé rozhodnout. Demokraté se prý spoléhají na židovské hlasy hlavně v nerozhodných státech, jakými jsou Florida či Pensylvánie. McCain je podle autora komentáře ve svých prohlášeních konzistentnější, a tudíž čitelnější. Obama, k němuž mnozí

obyvatelé arabského světa upínají nemalé naděje, své „rozumné“ názory často popírá v závislosti na publiku, ke kterému promlouvá. Írán tak jednou označil za největší existující hrozbu pro Izrael – nedlouho poté, co veřejně deklaroval svou připravenost zahájit s Íránem dialog. Po krátkém exkursu do historie fungování americké diplomacie dochází Ghamarí k závěru, že zahraniční politika příštího prezidenta bude ovlivňována mnoha faktory, včetně výběru poradců. Zda tedy zvolení Baracka Obamy přinese kýženou změnu, nelze odhadovat.

Mnohem jasnější názor na blízkovýchodní politiku příštího obyvatele Bílého domu má Abdalrahmán Rašíd z deníku Aš-šarq al-awsat. V článku ze 16. června varuje proto všechny, kteří si od zvolení Baracka Obamy slibují nějaké výraznější změny. Americká zahraniční politika se podle autora řídí dlouhodobě danými pravidly a osobní názor či přesvědčení prezidenta k jejich změně nepostačí. Barack Obama tak nebude mít například v přístupu k palestinsko-izraelskému konfliktu příliš na výběr. „Ostatně i kdyby kandidoval na amerického prezidenta šéf Hamásu Ismáíl Hanía, musel by se chovat stejně jako nyní Obama.“ Podle Rašída lze již nyní pozorovat náznaky toho, že Obamaova blízkovýchodní politika bude v základních principech podobná jako u jeho předchůdců. Projevilo se to například při jeho setkání s americkou židovskou komunitou. Ta sama byla zaskočena tím, do jaké míry vystupoval Obama proizraelsky. Údajně to u některých izraelských novinářů dokonce vyvolalo negativní reakci. „Ti, kteří od Obamy čekají změnu jen proto, že je původem Afričan a jedním z jeho jmen je Husajn, budou zklamáni,“ upozorňuje autor.

V Oslu otevřeno!

Na severu se předhánějí v podpoře kultury

Norsko otevřelo na jaře v Oslu novou budovu Národní opery a baletu. Mramorová opera vystupuje z fjordu a místní obyvatele přitahuje jako magnet. Zaplatili ji, takže tu mají svá práva.

JANA BOHUTÍNSKÁ

Koncem května jsem po návratu z Osla dostala e-mail s předmětem Noví sousedé. Stálo v něm, že se 28. května rozhodly tamní úřady přesunout Munchovo muzeum, Stenersenovo muzeum umění a hlavní knihovnu Deichmanske do nové čtvrti Bjørvika, východně od budovy Norské opery a baletu, slavnostně otevřené na jaře 2008. Muzea by měla být dokončená v roce 2011, knihovna v roce 2012, psala mi Maria Børja z tiskového oddělení opery. Napadlo mne jen, v jakém stadiu při bude v té době nová pražská Národní knihovna Jana Kaplického?

Foyer osloské opery. Foto Jaro Hollan Statsbygg

Díky osvětlenému rozhodnutí norských politiků tak vzniká v osloském fjordu moderní kulturní čtvrť Bjørvika. Její součástí pak budou i nové kancelářské a obytné budovy. Ne všichni v Oslu s výstavbou souhlasí, padají podobné argumenty jako v případě pražských výškových budov: že mrakodrapy zničí panorama a město se vizuálně zásadně promění. Zatím mají diváci a návštěvníci ze střechy opery celý přístav a hlavní město i fjord jako na dlani. A Maria se svou kolegyní Lene hrdě prohlašují, že zatímco dosud bylo Oslo menším bratříčkem Kodaně, dnes se jí směle vyrovná. Šéf opery a správní ředitel Bjørn E. Simensen svou instituci srovnává jak s operou v Kodani, tak i v Sydney. Změnu, kterou pro soubory znamená nová budova, označuje za revoluci a podporu kultury za základ přežití malého národa.

Právo vidět a vědět

V neděli odpoledne proudí k opeře dav. Podobné v Česku přiláká snad jen výstava korunovačních klenotů. Na umělý poloostrov, na kterém budova stojí, se lze dostat přes lávku od hlavního nádraží a od hotelu Opera a dál přes poměrně rušnou komunikaci. Ta má však do roku 2011 skončit v tunelu a mezi nádražím a operním domem vznikne pěší zóna. Opera leží zhruba na pomyslné ose mezi hlavní třídou Karl Johan gate, u níž stojí

norský Parlament (Stortinget), a Královským palácem (Slottet). Každý den je pro návštěvníky volně přístupná mramorová střecha opery, určená pro procházky nebo pikniky, a prosklený foyer s restaurací a kavárnou s výhledem do fjordu, barem a prodejnou dárkových předmětů. Prostory nabízejí i pohled na vnější dřevěné stěny „kotle“ hlavní a druhé, menší scény. Kdo obejde celou budovu, dlouhou 207 a širokou 110 metrů, může si přes prosklené stěny prohlédnout i vlásenkárnu, výrobu kulis nebo kostýmů. Tyto prostory jsou umístěny tak, aby do nich zájemci mohli nahlédnout – je to projev vstřícnosti k daňovým poplatníkům, kteří zaplatili stavbu opery a přispívají na její provoz. Opera funguje jako společnost s ručením omezeným, v níž má 90procentní podíl stát a 10 procent patří Fondu norské opery, a stát její chod významně financuje. Opera tak patří všem Norkům a Norům, respektive všem norským daňovým rezidentům. Proto má průhledné dílny, denně otevřený foyer, nabízí prohlídky s průvodcem a proto také proběhla první baletní premiéra *Worlds Beyond* choreo-

Opera v Oslu. Foto Jaro Hollan Statsbygg

Opera navíc není jedinou novou kulturní budovou, která se v Oslu otvírala právě letos. Novinkou je také například Národní muzeum architektury (v Česku mimochodem nic podobného neexistuje; výstavní či přednášková činnost této instituce by se dala snad přirovnat k fungování pražské Galerie Jaroslava Fragnera), respektive přístavba budovy z roku 1830, navržená domácím architektem Sverre Fehnem. Vstup do budovy, která stojí těsně pod osloským hradem (Akershus), je zdarma, tak jako do všech národních expozic. Podobně jako do opery přes prosklený foyer vstupuje moře a nebe, zde do architektonického muzea přes sklo vstupuje ulice a Fehnovy zvětšené kresby, překopírované na skleněné desky a umístěné za prosklené stěny nového výstavního sálu.

Musíme tvořit

„Jestliže nepřevzeme zodpovědnost a nebudeme nyní tvořit, naše děti se nebudou mít na co dívat, nebudou mít co číst, co poslouchat a nakonec ani co cítit. Proto potřebujeme vaši podporu a podporu lidí, které volíte. Všichni potřebujeme snít,“ píše Jiří Kylián v programu k první baletní inscenaci v opeře, „továrně na

a Ariadninou nití v Labyrintu (extravagantní inscenace Monteverdiho Orfea mimochodem otevřela druhou scénu opery). Labyrintem zákulisí pak vyvedl publikum na jeviště. Každý divák si tak podle Kyliána může říct: „Ano, stál jsem tam, na tomhle jevišti.“

Kylián dobře ví, jak si podobným přístupem v dobrém slova smyslu diváka omotat okolo prstu. Když totiž každý zažije zákulisí, zažije, jaké to je, stát na jevišti, v následné choreografii *Wings of Wax* pak doslova hltá každý pohyb tanečníků a každý tón hudby. A to až po závěrečné opulentní arcimboldovské finále a aplaus vestoje.

Kylián koncipuje večer tak, aby ukázal schopnosti tanečníků, jejich vážnou i komediální polohu a pohybové mistrovství, ale zároveň předvádí, co dovede mistr vykouzlit s místní technikou. V první choreografii visí nad hlavami tanečnic a tanečníků kořeny stromu, které obkružuje jednoduché „oko“ nažloutlého světla. V následující choreografii 27'52'' se tanečnice a tanečníci mazlí s bílým baletizolem. Na závěr kusu *Falling Angels* sjedou světelné rampy dolů, až se divákům zatají dech. Krátká choreografie oblečená do zlatých sukní, která vznikla

grafa Jiřího Kyliána s otevřeným zákulisím a diváky na jevišti. Z českého pohledu je také velmi zajímavý fakt, že opera nemá parkovací místa (kromě několika pro handicapované) a je koncipována jako prostor pro pěší.

„Rychlá“ fakta

Pro stát, respektive ministerstvo kultury a církevních záležitostí operu navrhla norská architektonická kancelář Snøhetta, která vzešla jako vítěz z mezinárodní soutěže. Stavba vyšla na 4,4 miliardy norských korun, vybavení pak na dalších 178 milionů. Zhruba 30 milionů norských korun stála umělecká díla, která jsou součástí budovy – mramorová venkovní piazza, fasády a vnější obložení hlavní scény, základní kámen, stěny šatny či plovoucí objekty, které mají být zakotveny na moři, opona atd. V roce 1999 norský parlament svou většinou odhlasoval, že místem výstavy bude čtvrť Bjørvika. Rok nato proběhla mezinárodní soutěž a už v červnu byl znám vítěz. Za rok byl na stole pilotní projekt, který v roce 2002 prošel parlamentem. V roce 2003 začala stavba, jež byla dokončena v zimě 2007, a to před ještě původním termínem. Na jaře 2008 se do nové budovy přestěhovaly soubory z předchozího místa působení ve Folke-teater a 12. dubna se opera slavnostně otevřela veřejnosti.

Představení Worlds Beyond. Foto Erik Berg

výrobu snů“, *Worlds Beyond*. I Kylián se rozhodl dát divákům či účastníkům večera dárek – pozval je proto do zákulisí. Za scénu rozmístil výjevy inspirované Orfeem v podsvětí

přímo pro norskou Operu, tvoří vlastně jakousi předehru k strhujícímu zlatému finále, inspirovanému Arcimboldem.

Autorka je divadelní kritička.

Smrt mi v zubech drkotá

Hana Fousková (1947) je jedním z nejpřekvapivějších zjevení současné české poezie. Žije osaměle v Hodkách ve Světlé pod Ještědem. První sbírka básní *Jizvy* jí vyšla v Liberci v roce 1998, rozšířená reedice byla v roce 2003 vydána pod názvem *Troud* v Brně v nakladatelství Host a autorce přinesla jednu z nominací na cenu *Magnesia Litera*. Hana Fousková je zastoupena v antologiích *Iz věka v věk*, Moskva 2005, a *Antologie české poezie II. díl (1896–2006)* Praha 2007. Zatím pouze časopisecky – v *Aluzi*, *Analogonu* a *Souvislostech* – vyšly ukázky z rozsáhlé autobiografické prózy *Schizofrenička*, psané v letech 1999 až 2003. Poezií i prózou bude autorka také zastoupena v letošním čtvrtém svazku literárního sborníku *7edn* (nakladatelství Theo, Pardubice). Básně zde uvedené pocházejí z nové sbírky *Psice*, kterou na podzim letošního roku vydá nakladatelství Dybbuk.

TJF

* * *

Jak hranostaj jsem loukou pobíhala
jak kolibřík z květu na květ přelétala
jak hebce hladila mě tráva
do kolen
jak sladce líbala mě luna zlatohlavá
jak lehce
probouzel mě den
Teď už zbělela mi hlava
ale duše pořád divoká
jak housle pod hvězdami sténá
A jitem probuzená
všemi svými písněmi
zas znovu vítá den
Však skuhravý hlas
už vydá jenom sten
a svaly marně k prasknutí se napínají
Cévy už mi nezpívají
a krev kalná
už jen líně žilami se valí
Hora jež se vzpíná v dále
už mě nepovznese do oblak
Jen má duše vznese se jak pták
až rozklove tělo
a ponechá ho mrakům napospas
na úpatí nebetyčné hory

* * *

Noc je stará olysalá kurva
která mě láká do chřtánu
Všechno štěstí už mám za sebou
před sebou suchopár
Žádné síly už se o mě neservou
na konci života je dobré být stár

* * *

Duše kletá odkud slétlas
na špinavou pustou zem
tisíce hvězd vztekle létá
ohvězděným prostorem
Ten kdo bohu vlasy splétá
je v nich navždy uvězněn
Marně celá dlouhá léta
sníš svůj nekonečný sen
Přijde smrt
a v žáru léta
nabodne tě na rožeň
A pak křídla nezakletá
vzlétnem za tím jenž nás deptá
za vesmírným pavoukem
jenž ti neodpoví
a jenž se neptá
a nesmíří tě s osudem

* * *

Bůh na mně sedí jako žába na prameni
Žádné mléko ve vemeni
nemá kráva života
a na mě vždycky po setmění
jak vlk vyje samota
Ve vonný květ se neproměním
smrt mi v zubech drkotá

* * *

Jak špinavý je svět
jak v něm ryzí lidé hynou
obtěžkáni cizí vinou
Jak masožravý květ
pohnojený dávnověkou špinou
je život
Jak člověk vzešlý z opice
jde vesmírem sám
svými výkaly zúrodňuje zem
ve svých výkalech
sám sebou pojídán
planety ničí
bohem opuštěn
a křičí
vraťte mi můj sen

Hana Fousková: *Anděl smrti*, asi 2005

Hana Fousková

* * *

Někde v dáli pod nebesy
lítá můj pes zběsilec
neví vůbec že mě děsí
že může být umrlec
Tam vysoko na nebesích
visí měsíc křivý meč
proklál mě a ležím v křeči
tiše vyju jak můj pes
Nebesa jsou černá díra
do prostoru bez hranic
Mé srdce se strachy svírá
a má víra je jen síra
ohořelých létavic
Můj rozum je temná díra
kam nezasvítí světlo svíc
jsem jen boží konečník
mé myšlenky výkaly
Proč byste je chápali
zapáchali byste z nich

* * *

Velebným letem pluje káně
do mraků
Tak mě nese čas
na vlnách let
Kam?
Do smrti
Bude to pád?
Nebo se hladina nebes rozevře doširoka
a já si konečně nezkrvavím zobák
o obzor

* * *

Chtěla bych do kuřáckého nebe
ale v nebi se asi kouřit nesmí
Nikdy jsem neviděla anděla
s doutníkem nebo fajfkou
Zato peklo je plné kouře
Tam se asi kouřit smí
Jenže peklo je pro mě uzavřeno
Nikdy jsem nespáchala vědomě nic zlého
ale já asi přijdu do nějakého nebeského
blázince
protože i v nebi budu mít důchod
na hlavu
a tam bude určitě nějaká špinavá kuřárna
s plechovkami od konzerv plnými
nedopalků
Protože kuřárna je v každém blázinci
tak doufám že bude i v tom nebeském

Hana Fousková: Autoportrét, asi 2003

galerie

Souběžně s literární tvorbou se Hana Fousková věnuje i malbě, založené na expresivitě tvrdě kontrastujících barev – především modré, červené a svítivě žluté. Původně převažující mytologické a náboženské náměty střídá v posledních letech krajinomalba přecházející

až do čisté abstrakce. Hana Fousková samostatně vystavuje od roku 1998 (např. v galerii Jednorozec s harfou a v Literární kavárně Obratník v Praze, v Městské knihovně v Nové Pace nebo v galerii knihkupectví Fryč v Liberci) a reprodukce jejích obrazů zpravidla doprovázejí i její literární publikace. Představujeme její oleje na plátně z let 2003 a 2005. Datace jsou ovšem pouze přibližné.
Jaromír Typlt

Fra právě vydává

photo © Radeq Brousil

EDICE SVĚTOVÉ PRÓZY

Suprextatvojenovášavle

Suprošćenka

Dorota Masłowska

Królowina šavle

—knihy FRA v CAFÉ FRA, Šafaříkova 15, Praha 2, info a eshop FRA.CZ, distribuce KOSMAS.CZ

Nůž 2006

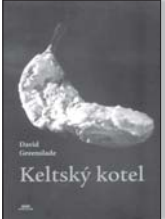
NEJPŘESTUŽNĚJŠÍ POLSKÁ LITERÁRNÍ CENA DPC 169

Jana Štroblová
Lament
Akropolis 2008, 64 s.

Jana Štroblová se ve svých sbírkách často zaměřovala na konflikt světa se svým vlastním já. Její básně se ale ve sbírce Lament od silného existenciálního podtextu přibližují více k okolnímu světu současné každodenní reality. Tento svět je však vnímán opět jako konfliktní k lyrickému subjektu sbírky i k člověku jako takovému. Významnými pojmy sbírky jsou rychlost a běh člověka, jenž ztrácí půdu pod nohama. Běh se postupně proměňuje v útěk, do kterého klavír Titaniku nepřestává hrát. Ač svěžím jazykovým humorem, představuje Štroblová naši betonovou realitu metaforicky jako útok na člověka a jeho svobodu. V celém textu je různorodě variována obava ze života bez citu, který ztratil i Bůh, a ze společnosti, jež se vydala pěšinou k prázdnu. Sbírka však nemá nihilistické vyústění, dává alespoň chabou naději na změnu, i když „lidé jak tuří řvou, a lidsky mluví skunci, je načase vstát znovu z popela“.

Zuzana Malá

David Greenslade
Keltský kotel
Přeložila Dagmar Štěpánková
Periplum 2008, 310 s.

Keltové Starého i Nového světa jistě zajásají nad novinkou z Walesu: klasický román waleského barda Davida Greensladea, složený v téměř tradiční formě, se spoustou reálií a rozsahem waleských slov, jenž postačuje samoukovi na malý slovníček. Pro představu: ostrovní keltské jazyky, k nimž patří waleština, jsou s převahou souhlásek, zato keltské jazyky pevninské mají poměr opačně s převahou samohlásek. K převyprávění příběhu Keltského kotle místo nedostačuje, umělecky však je zčerstva zaměřelý – jak má být. Jistým potěšením je synchronie, s níž v Keltském kotli klokotají odkazy k mytologii, kultuře a náboženství Keltů, a současné reálie příběhu zároveň; příběh ten zajisté potěší i čtenářstvo podonské, galatské, sabejské a babylonské, jakož i další. Směle můžeme hovořit o nepřerušené kontinuitě keltské kultury, nyní takto realizované uměleckým románovým tvarem. Poněkud záhadné je kritické hodnocení Keltského kotle jako „literární grotesky“, ač se jedná o literární burlesku a nanejvýš vážné dílo s notnou dávkou humoru i realistických líčení děje. V intenci keltské renesance Greenslade naznačuje možnosti a meze keltských aspirací, oproštěně vyjádřeno. Celý rozsah od šílenství existence k fikcím reality... to se nedá vyprávět, na literárních stezkách keltský román vede!

Vít Kremlička

Jean-Claude Schmitt
Svatý chrt
Přeložila Helena Beguivinová
Academia 2008, 276 s.

Přední francouzský medievista a žák Jacquesa Le Goffa díky překladům svých tří knih již zdomácněl v české historiografii. Nyní se dostala k českému čtenáři kniha o kultu sv. Guineforta, jež vyšla ve Francii v roce 1979. Na pozadí dichotomie kultury vzdělců a „lidové“ kultury těch, kteří neuměli tehdejší lingua franca, tedy latinu, rozvinul Schmitt svůj historiografický a etnografický tetraptych. K posílení autentičnosti je vedle překladu exempla O uctívání psa Guineforta vložen do knihy latinský originál tohoto textu z pera Štěpána Bourbonského. První část čtyřdílné studie nás nejen seznamuje s postavou autora exempla, ale i s vývojem pojetí hereze a pověr. V druhé části je tento jedinečný dokument vzdělanecké kultury podroben obsahové a formální analýze. Ve třetí kapitole se setkáváme s jakousi topografií kultu sv. Guineforta, respektive s jeho recepcí v různých částech Francie. V poslední kapitole, ricoeurovsky nazvané Čas vyprávění, čas dějin, se explikuje samotné těžiště knihy – svár i vzájemná osmóza mezi kulturou kleriků a folklorní kulturou. Předností Schmittovy „vědecké hagiografie“ je důsledné zasazování „mikrohistorie“ Dombes, dějiště našeho příběhu, do širokých historických souvislostí. Ty tímto lokálním nasvícením získávají nejen novou konkrétnost, ale samy jsou nově vpojovány do dějin středověké religiozity i středověké každodennosti.

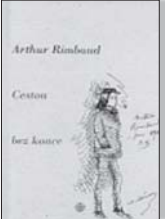
Michal Janata

Gilbert Keith Chesterton
Autobiografie
Přeložila Jana Kuchtová
CDK 2007, 272 s.

Jan Lukavec v doslovu bilancuje osudy Chestertonova vlivu v Česku: kromě notorického poukazu k Čapkovi zmiňuje třeba i Jiřího Suchého a Ivana Vyskočila. Na Chestertonův dnes ne tak obvyklý styl je třeba si nejprve přivyknout a překonat i jistý odpor z toho, jak pisatel dává najevo svou převahu a suverenitu, i na jeho způsob budování členitých, pointovaných paradoxů i občas přece jen okázalé duchaplnictví. Před námi se rozvíjí přísně střežená a umně pěstěná svébytnost a originalita ostře konturované individuality, již utvářel duch staré Anglie, comon sense a tisícileté pravdy katolicismu (náboženství pro něj bylo „něco tak praktického jako zahradnictví“). „V hlubinách našeho mozku se skrývá zapomenutý výbuch úžasu nad vlastní existencí. Umělec má pátrat po tomto údivu skrytém v hlubinách.“ Chestertonovy vzpomínky nejsou tradiční, jde v nich o to, jak si jeho vidění světa utvářelo svůj jazyk (a naopak), jak se trénoval v dovednosti sledovat věci z protilehlých stran. Bojovník proti „dekadentům a pesimistům“ také nejspíše žertuje na téma změny Bohemie v Československo a některé z jeho bonmotů by dnes korektní cenzurou neprošly („Kapitalismus a socialismus je v podstatě totéž, v etickém smyslu, takže není nic podivného na tom, že jejich vůdci pocházejí z týchž etnik“), ale jinak Chestertonovy kvality mají stále něco do sebe.

Jiří Zizler

Arthur Rimbaud
Cestou bez konce
Přeložil Gustav Francel
Vyšehrad 2008, 90 s.

Skutečnou událostí v dějinách básnictví byl francouzský básník, „božský rošťák“ Rimbaud. Stal se v krátké době své mladosti vskutku vidoucím, mohl proto vyjadřovat nevyjádřitelné, zaposlouchávat se do nevýslovného, přibližovat se k bytí a zakoušet i krásu jeho vnějšího projevu. Básník tak může „oněmět krásou tvou“, ať už to je dívka, nebo samotná příroda. Básník pod hvězdami vzpomíná na své zážitky, „zadumán ve svém srdci“ rozjímá nad opojnou krásou dívek a světů. Je stále na cestě a neustále „mizí v daleku“, když si užil zlatého lože z mládických trav; ničím nespoután, věčně „bude plout“ k novým obzorům. Překlad Francelův je klasičtější než třeba známější překlady Nezvalovy. Nicméně i tento uměřenější překlad dokáže vyjádřit sílu Rimbaudova slova – znovu pocítíme onu zkušenost, která táhla básníka za jeho „zlatým pokladem“, na cestě za pravdou. Jedině z dosažené tvrdé zkušenosti a jemně vydestilovaného poznání, poté, co se „oprostí“ od obecnosti (vědy), může pak tvůrce „otevřít svoje srdce“, zvolit vskutku sebe sama: z vlastní niternosti pak zazní realizované já, když vyjadřuje své závratí. Toto já pilo „víno odvážných“ a na cestách pod hvězdami mu pak dívky tančily a on „těm láskám“ zpíval. Pak i božský bůh se smál z prostředka posvátné přírody.

Jiří Olšovský

Lucie Olivová
Tradiční čínská architektura
Dokořán 2008, 157 s.

Rozsahem útlá knížka uspokojí zvědavost mnohých a v mnohém. Může ji číst odborník, architekt, orientalista, ale i člověk, který zná Čínu pouze z doslechu nebo jen z obrázků. Přehledné uspořádání do dvanácti kapitol zahrnuje téměř všechny typy staveb, které se v klasické čínské architektuře vyskytují, navíc podpořené teoretickými základy, uplatňovanými při výstavbě starých měst a jejich komponentů. Zvláštní část je věnována i zatím ne zcela objasněné nauce – geomantii a jejím hlavním zásadám. Knihu doplňují četné náčrty základních typů uvedených budov a fotografická příloha. Čínská architektura nebyla u nás dodnes nikdy přehledně pojednána, možná vzhledem ke složitosti a rozmanitosti tématu. Nelze o ní totiž psát bez znalosti specializovaného pojmosloví a aniž by autor jednotlivé stavby viděl, především očima stavitele. Dlouholeté pobyty v Číně a vysoká odbornost přivedly Lucii Olivovou na skvělou myšlenku. Knížka sice není právě průvodcem po čínských palácích, mostech, klášterech či pagodách, ale nejnámější z nich jsou v textu obsažně zmíněny. Pro všechny typy odborníků i turistů (minulých i budoucích) jde o výbornou pomůcku i námět pro reminiscence. Vše je – jak je u této autorky samozřejmostí – podáno se schopností vyčerpat téma, nenudit přílišnými podrobnostmi a hlavně být srozumitelná.

Miriám Löwensteinová

novinky Moleskine

MOLESKINE®
The legendary notebook

Moleskine CZ
info. eshop a distribuce MOLESKINE.CZ

legendární zápisníky MOLESKINE v CAFÉ FRA, Šafaříkova 15, Praha 2, info. eshop a distribuce MOLESKINE.CZ

Moleskine, 2008

Weekly Diary
Twin Set
2008-2009
July 2008-December 2009
Hard Cover + Soft Notebook
Tabbed Pages Insert + Adhesive Labels
18 month diary

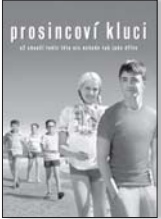
DPC s 279, L 368, S SOFT 226, L SOFT 307, S RED 399 Kč

Wednesday 19

Thursday 20

Friday 21

18 měsíční diáře Moleskine 2008-09 v 5 variantách

Prosincoví kluci
December Boys
Režie Rod Hardy 2007, 105 min.
MagicBox 2008

První velkou filmovou „nepotterovskou“ roli můžeme od Daniela Radcliffa vnímat jako snahu o otevření vrátek, obrýlený kouzelník má totiž před sebou už jen dva díly. Vrátka to jsou šťastně vybraná, nevřžou a pouštějí do (přece jen zakonzervovaného) pokoje svěží vzduch. I když u Radcliffova herectví byste marně hledali nějaké „hmatatelnější“ projevy, gesta i mimika jsou téměř konstantně nehybné, emocionální rozpoložení jeho postavy dospívajícího sirotka už tolik nenápadné není. Výtečný casting se jak v Radcliffově případě, tak i u ostatních dětských rolí podepsal na důvěryhodnosti prožitků. Obzvlášť citelné to je při „ztrátě nevinnosti“ Radcliffovy postavy. Milostné vzplanutí mezi ním a ženským protějškem bez jakékoliv snahy explicitně ukazovat vyvrcholí v okamžiku, kdy se láme dospívání do dospělosti. Film ale příliš nevyniká ve svých vyjadřovacích prostředcích, kompozice záběrů i stříhová skladba nevybočují z průměru televizní tvorby. Však je také Rod Hardy podepsán výhradně pod televizními snímky a seriály. Jeho film, zakotvený v mezích sociálního dramatu, zachycuje jednu krátkou etapu života čtyř chlapců. Nostalgická cesta zpět do chvil, kdy se vzájemné vztahy v touze poznat, dospět a nalézt místo uvnitř společnosti ocitají v ohrožení, vyústí v předvídatelný happy end, ale to nijak nevadí. O překvapení tomuto filmu nejde.

Lukáš Gregor

Stopař
The Hitchcker
Režie Dave Meyers, 2007, 93 min.
Blue Sky Film Distribution 2007

Další horor, který se u nás pokoutně distribuoval začátkem devadesátých let se simultánním překladem v x-tých kopiích na videokazetách, se dočkal svého remaku. Film nikdy příliš neděsil bůhvíjak hororovými scénami, ale situací, na níž je postaven. Stopař, kterému chcete pomoci, se promění ve vaši noční múru. Když vám takový člověk nařizuje, abyste po něm zopakovali větu „já chci zemřít“ a k tomu drží nůž u vašeho oka, není to nejpříjemnější pocit a možná si po zhlédnutí snímku rozmyslíte, jestli někdy nějakého stopaře vezmete. Z předělaného snímku ale hrůza už trochu vyčpěla. Psychopaticky vyhlížejícího Rutgera Hauera nahradil příliš civilní Sean Bean, vypadla mnohokrát citovaná scéna s lidským prstem přimíchaným v rybích prstech a film se příliš podřídil diktátu hororů pro teenagery. Přibyla tedy pop-punková hudba a mladíka na cestě přes USA doprovází už od počátku jeho spolužačka. Opakují se naopak málo uvěřitelná náhodná setkání na podivných, pustých místech a trochu nelogické jednání postav. Zkrátka z docela slušného běčkového hororu zůstal jen céčkový odvar, který navíc až příliš kopíruje originál. Na DVD najdete několik bonusových dokumentů, z nichž se například dozvíte, jak si tvůrci užíli scénu, v níž je tělo dobrosrdečného mladíka roztrženo vejpůl poté, co ho stopař přiváže ke kamionu a pak šlápně na plyn.

Jiří G. Růžicka

Bitva u El Alameinu
La battaglia di El Alamein
Režie Giorgio Ferroni, 1968, 109 min.
Řítka Video 2007

Film byl u nás distribuován již na videu pod názvem Válka v poušti. Od většiny italských válečných produkcí, na jejichž vydávání se společnost Řítka zaměřuje, se odlišuje žánrovou koncepcí i pohledem na historické události. Nejde o akční variaci na téma nebezpečné operace vycvičeného komanda na nepřátelském poli, ale o epicky pojatý snímek s impozantně realizovanými bitevními scénami. Režisér Giorgio Ferroni věnuje pozornost roli italské armády během pouštních bitev v severní Africe za druhé světové války. Důraz na psychologickou i typologickou profilaci jednotlivých vojáků obnažuje chování jednotlivců v extrémních podmínkách ohrožení ze strany nepřítele. Konflikt vojáka s velícím důstojníkem zde slouží k rozehrání jedné z několika dramatických epizod v každodenní válečné realitě. V rámci specifického žánru guerra tu velkolepá výprava a scenerie typická pro válečné velkoprodukce spoluvytvářejí epickou šíři filmu. Bitevní scény se ekvivalentně střídají s individuálními pohledy filmaře na jednotlivé bojující armády i psychologickou drobnokresbou postav. DVD opět nepostrádá dvojjazyčnou verzi původního znění s českými titulky a dabingem. Bonusy obsahují pouze fotogalerii pořízenou přímo z distribuované verze filmu.

Jan Švábenický

Paramount Styles
Failure American Style
Cycle/Konkurent 2008

Washingtonská úderka Girls Against Boys už je zřejmě navždy pryč, i když se občas zjeví na pódiu nějakého festivalu nebo v klubu v jižní Evropě. Z hudební scény žádný člen kapely nezmizel; nezačal zvláště kytarista a zpěvák Scott McCloud. Po projektech New Wet Kojak nebo Operator se vrací s novým, „semisólovým“ projektem Paramount Styles. McCloud se snaží zdůraznit, že není jen zpěvák a autor textů, a že zvuk vychází z existence vícečlenného souboru. V první inkarnaci to byli Alexis Fleisig (GAB) na bicí, Richard Fortus (Guns N’ Roses, Psychedelic Furs) na kytaru, zpěvačka Angela McClusky, Paul Cantalon na piano, Geoff Sanoff (Edsel, Skinflip) na kytary a klávesy a Marlan Barry na cello. Na holanském labelu Konkurent právě vyšla debutová deska Failure American Style. Devět skladeb uvozuje Alleyesareyounowmypyet, v níž se promítají charakteristické prvky a zvuk celé desky. Úsporné bicí, akustická kytara, jednoduchá rytmika a snadno zapamatovatelná, úplně obyčejná, a přece tak originální melodie. Jen občas přijde řada i na piano nebo jemné smyčce, ale nejvýraznější a nejtypičtější prvek celé tvorby Paramount Styles je ukrytý v charismatickém vokálu Scotta McClouda. Ten hbitě kombinuje rockové polohy s jemností a křehkostí, a právě tahle polarita je příčinou silné, intimní a zároveň naléhavé atmosféry, kterou je Failure American Style naplněná po okraj.

Karel Kočka

SuperNova Records 2008
SuperNova Records 2008

Firemní samplery působí v době Myspace jako anachronismus. Vždyť na síti lze najít vše, a ještě je to zadarmo. Přesto by byla chyba je a priori zavrhnout. Labely s výraznou dramaturgií vždy formovaly podobu žánrů stojících mimo hlavní proud a fanoušci se stále rozhodují podle vydavatele. Po bok Dischordu a Biafrových Alternative Tentacles se řadí i Supernova, za níž stojí obtížně zařaditelní Today Is The Day, kteří v druhé polovině devadesátých let snad nejvíce posunuli podobu hard core a zabránili tomu, aby styl upadl do klišé. Zachovali mu údernost, ale už tolik neakcentují rytmus a v přerývaných skladbách plných změn obohacují styl o nezvyklé, disonantně znějící akordy, prvky noisu a samply nebo předtočené pásky, aniž by to otupilo ostří. Sampler přibližuje i jejich vývoj, protože kromě dvou skladeb z poslední desky Today Is The Day jsou na závěr kompilace zařazeny i tři písně z předchozích alb. Ale za pozornost stojí i další kapely, které čerpají z těch nesyrovějších a nejživotnějších odnoží rocku včetně iggyppopského protopunku nebo raného grunge. A zajímavější než známější Complete Failure, nabízející deathcore, jsou divocí Hope And Suicide, spojující brutální hard core s kingcrisonovskými kytarami i sabbatovskými ostináty nebo valivý Trampskirt, čerpající z bluesových či hardrockových tradic, a dokonce i hiphopoví GERMZ.

Alex Švamberg

Gaia Mesiah
Thank You Dr. Beat
Universal Music 2008

Ještě předtím, než se pražská skorodívčí čtyřčlenná rocková úderka Gaia Mesiah pro nepřekonatelné neshody rozešla, stihla v prosinci loňského roku nahrát materiál na koncertní album. Potřebovala k tomu dva večery v Lucerna Music Baru v Praze. Kdo ví – možná je tato deska její labutí písní, neboť zpěvačku Marku Rybin, obdivuhodný diamant sestavy, se v prvním konkursním kole nahradit nepodařilo. Div to není, vždyť drive, který ve svém projevu měla a její kapele dávala s takovou díkí, jakou měly zbylé hudební nástroje, nemá na tuzemské scéně každý. Pakliže na studiových albech Gaia Mesiah svou hutnost ztrácela, na koncertní počin se ji dostat podařilo. Navíc je k ní přimknuta i syrovost, která coby element instrumentální složky plnohodnotně sekundovala zpěvaččinu hlasu. Skupina vytvářela poměrně složité kompozice. Nebyly to silné melodické skladby, vždy v nich šlo především o atmosféru. Kapela současně věděla, jak silnou zbraní je dynamika, a tak ji šikovně a zhusta využívala. Možná měla koncertní alba točit od začátku, neboť zásahy producenta či studiového technika směřující k uhlazení zvuku jí neprospěly. Paradoxně to tedy bude toto koncertní album, které zůstane po „klasické“ sestavě Gaia Mesiah nejpovedenější. Obě předcházející studiové desky jsou jím překonané.

Jaroslav Špulák

O čem ženy a muži sní?

Hledání tématu v klasickém díle

Inscenace Musilových Snílků v Divadle Komedie sice pracuje s textem téměř sto let starým, interpretuje ho ale jako součást světa, na nějž už nemáme trpělivost, čas ani prostor.

ZUZANA AUGUSTOVÁ

Dušan D. Pařízek v Divadle Komedie a Jan Nebeský v Divadle Na zábradlí prakticky ve stejnou chvíli uvedli klasiky moderní literatury: Pařízek *Snílky* Roberta Musila z roku 1920, Nebeský Ibsenovo drama *Když my mrtví procitneme* (viz A2 č. 25/2008) z roku 1899. Obě

ještě stále součástí tradice, kultury a světa, z něhož jsme vyrostli, ale my už pro ně nemáme trpělivost, čas ani prostor v sobě. A má-li divadlo vyzařovat duch doby, Ibsen i Musil – v původní podobě – už jsou mu cizí. *Snílci* v Komedii se přesto hrají o nás. Jejich novým, okleštěným tématem je krize středního věku, nikoli už střední Evropy.

Cesta k novému člověku

Musilova hra nese čechovovské rysy, ovšem ve zracionalizované, analytické podobě.

Musilovi hrdinové touží podobně jako ti Čechovovi po novém životě, mluví o „novém člověku“ budoucnosti, ale pochopí, že oni sami to ještě nejsou. Obsah tohoto

jen bezduchý, upjatý úředník na vysokém postu. V závěru odchází se slečnou Mertensovou, která už také není naivní musilovskou idealistkou, naopak, po celou dobu se milostnými rošádami ve svém okolí pubertálně bavila.

Svět se nás netýká

Musil si zvolil tradiční žánr komedie s milostným trojúhelníkem, respektive mnohoúhelníkem: dvě sestry a dva muži, všichni spolu vyrůstali a skoro náhodně si pak někdo někoho z nich vzal, jiného na léta ztratili z očí. Martin Pechlát je pojetím Alana autorovu duchu nejbliž: rozkošně ztvárňuje zbabělého slabocha, který se ženám (Regině

v ohavných trenýrkách a tričku s jakousi parodií kněžského kolárku u krku. Život postrádá nejen obsah, ale už i vyprázdněné formy, jakoukoli kulturu.

Marie a Alan, kteří spolu v závěru odcházejí, a tedy našli pro sebe nějaké řešení, jsou oblečení slušivě v bílém. Ale znamená to něco? Bílá jako symbol čistoty? To asi ne. Přestože právě Marie V. Hybnerové je ve své drsné věcnosti ze všech postav nejcharakternější. Tím nepochopitelnější ale je, že odejde s Alanem. I když v tomhle unaveném světě je to asi jedno.

Všeobecnou lhostejností a rezignovaným laděním je inscenace *Snílků* celkově bližší Musilovu slavnému románu *Muž bez vlastností*

Snílci v Komedii. Foto Kamila Polívková

díla byla u nás divadelnímu publiku v podstatě neznámá. Poslední hra slavného norského dramatika se v Česku hrála podruhé, vůbec poprvé před čtyřmi lety. *Snílky* si režisér sám přeložil z němčiny.

Krize. A čeho vlastně?

Proč si tvůrci shodně vybrali texty z přelomu 19. a 20. století, kdy se v lidském vědomí cosi zásadně měnilo a kdy starý svět i reálně zanikal? Svět střední Evropy s dominantní měšťanskou kulturou a jejími duchovními hodnotami a obsahy se stával prázdnou formou. Morálka tradičního řádu a pořádku (v Musilově případě c. a k. monarchie) s příslušnými ctnostmi: povinností, poslušností a pílí, ale i s romantickým kultem génia přestává platit.

Oba režiséři však klasiky oklestili až na sám skelet, a tak odstranili vše jemné, nuancované, složité. Zároveň tím téměř odstříhali i původní výpověď, která spočívá právě v komplikované spleti vnitřních problémů, v nejasném a přitom textově složitém tázání, tápání a marném hledání. Jako by právě demonstrativní zrušení témat stojících na samém počátku moderní doby mělo názorně ukázat, že naše doba se svou popkulturou a vnitřní vyprahlostí je už opravdu někde jinde. My jako bychom mohli duchovní bohatství někdejších hrdinů, složitost jejich existenciálních otázek a životního hledání vzít na vědomí pouze tak, že to vše přeškrtneme. Ono hledání a touha jsou sice

neznámého nového světa, řízeného jiným duchovním řádem, se snaží zachytit v rozsáhlých monologích i dialogích, ale stejně jako u Čechova se jim to nedaří. V čechovovském dialogu je to podstatné obsaženo v podtextu útržkovitých replik; musilovské monology kolem významového jádra krouží, aniž by je – přes všechnu intelektuální a formulační virtuozitu – mohly přímo vyslovit. S Musilem jsme totiž přímo v centru rakouské kritiky jazyka se zkoumáním jeho hranic. Nevyslovitelný smysl se nachází, řečeno s Wittgensteinem, za hranicemi jazyka. Lze na něj slovy poukazovat, anebo se nám prostě ukazuje.

V Pařízkově inscenaci se naše vyprahlost, prázdnota a existenciální bezobsažnost také ukazují. To je možná největší hodnota inscenace – vedle toho, že je herecky a jevištně značně působivá. Jedinou, dosti absurdní dekoraci tu tvoří zadní stěna z dřevotřísky, vyzdobená dvojím parožím, a malá lednička s velkým agregátem, která nepřetržitě vrčí. Tedy pokud do ní nekopne Martin Finger v roli Josefa. Ten je u Musila typickým představitelem starší, otcovské generace, která vyrostla na ideálech ratia a řádu, a proto nechápe nejasné sny či blouznění (název hry lze přeložit též Blouznivci) generace mladší; připadají jí dokonce nebezpečné. Pro mladou generaci představují naopak Josefovy hodnoty už jen vyprázdněné společenské konvence. Dnešní Josef Martina Fingera je ovšem

i Marii) umí roztomile vlichotit, ale nikdy nepřejímá za nic zodpovědnost. Původně však má právě tato postava i cosi navíc, cosi z toužebně očekávaného nového člověka. Má v sobě nejvíc snílkovství a svobody a tím ostatní okouzluje. V dnešních *Snílcích* je Alan „jen“ představitelem určitého současného typu. Ztělesňuje naše dobové téma: krizi mužství. Ta sice rovněž vyplývá ze ztráty tradičních (rodinných) rolí: patriarchální definice mužského a ženského principu přestala obecně platit a novou zatím nemáme. Jenže: problémy se nám navíc nějak zmenšily, zprivátněly, protože svět z nich automaticky vynecháváme, svět není tím, co by se nás osobně dotýkalo. A existenciální krize máme za sebou. Takže zbývají krize partnerské, splývající často vjedno se zmíněnou krizí středního věku.

Až na Reginu (Gabriela Míčová), která ztrácí Alana, a proto dostává hysterické záchvaty, jsou všichni více či méně věcní. Bez vášně, suše a s příděchem cynismu (Marie Vandy Hybnerové) zkoumají své další partnerské možnosti a nemožnosti. Ani vada charakteru nerozčeří hladinu všeobecné únavy ze života a vztahů. Tomáš Romana Zacha, Mariin manžel, při tom všem rezignovaně cvičí. Na začátku přibíhá v šustákové bundě (ostatně ani Ibsen na Zábradlí nepostrádá pár prvků z fitness centra). Ale ani kultu těla už nikdo nepřikládá zvláštní váhu. Tomáš vykonává cvičení jen ze setrvačnosti. Po celou dobu se promenuje po jevišti

s hrdinou Ulrichem, který „si vzal dovolenou od života“. To také bylo, soudě dle citátů v programu, inscenačním záměrem. A výsledek je v tomto smyslu přesný.

Autorka je teatroložka a překladatelka.

Divadlo Komedie – Robert Musil: Snílci. Scéna, překlad, režie Dušan D. Pařízek, hudba, projekce (a lednice) Ivan Achej, kostýmy Kamila Polívková. Premiéra 5. 6. 2008.

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO

A2

kulturní týdeník

☒ zaškrtněte druh	noviny do schránky	elektronické noviny a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
TIŠTĚNÉ	☒		☐ 280 Kč	☐ 520 Kč	☐ 988 Kč
ELEKTRONICKÉ		☒	☐ 195 Kč	☐ 364 Kč	☐ 650 Kč
STUDENTSKÉ	☒	☒	☐ 221 Kč	☐ 429 Kč	☐ 832 Kč
KOMPLET	☒	☒	☐ 312 Kč	☐ 611 Kč	☐ 1196 Kč
SPONZORSKÉ (roční)		☐ stříbrné 2600 Kč	☐ zlaté 5200 Kč	☐ platinové 10400 Kč	

ADRESA PŘEDPLATITELE

titul jméno příjmení

organizace

ulice PSČ město

telefon e-mail

ADRESA PRO ZASÍLÁNÍ jiná než fakturační, např. obdarovaného

titul jméno příjmení

organizace

ulice PSČ město

telefon e-mail

PLATBU PROVEDU

☐ složenkou A, z obdržných údajů lze platit i převodem

☐ fakturou, uveďte IČ DIČ

☐ prostřednictvím SIPO, uveďte spojovací číslo

OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁ jménem vydavatele firma SEND

adresa: SEND, Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4

tel.: 225 985 225 fax: 225 341 425 sms: 605 202 115

e-mail: send@send.cz www.send.cz

neuteče vám žádné číslo

noviny nemusíte shánět, najdete je ve středu ve vaší schránce

ušetříte až 312 Kč ročně

k ročnímu předplatnému zápisník MOLESKINE REPORTER v ceně 226 Kč zdarma

pro předplatitele ročně zdarma čtyři přílohy (CD, knihy)

tydenikA2.cz/moleskine

ovšem

Berlín dává našinci poznat, čím jsme jiní. Nedávno jsem si tam zajel a navštívil mimo jiné výstavu německého fotografa Wolfganga Tillmanse (1968), držitele britské Turnerovy ceny za rok 2000. Vzdušná instalace napříč „kilometrovým“ Hamburger Bahnhof. Velkorysý prostor tu hraje jednu z podstatných úloh. Teprve v něm zazní Tillmansovy jinak nikterak zvláštní obrazové struktury, poskládané z různých fotografických, tiskových a reprodukčních zdrojů. Výstava funguje díky pevnému a zároveň svobodnému rámu, kterým je obklopena i prostoupena. U nás se projekty podobného ražení dělají na koleně v improvizovaných prostorech, jejichž jméno se dodatečně leští v médiích, aby zazářilo. Je to možná jediné tuzemské řešení. Rozdíl spočívá v měřítku a nonšalanci, za kterými jsou, jak jinak, finance. Projevy současného českého vizuálního umění mají měřítko a ohlas odpovídající domácí společenské toleranci, zájmu a potřebě. Možná se vše změní, až v Praze začnou růst mrakodrapy nebo až nás spasí peníze ze zahraničí, určené (kým?) na kulturní rekultivaci naší zahrádky. Než přijde Godot, času dost na to vyřezat si ještě jednoho Rumcajse.

Petr Vaňous

Z publikací o „české povaze“ vyplývá, že podmínky, jimiž vývoj národů procházel, byly rozličné, ale rozhoduje charakter všelidský. Přesto nelze ČT zazlívát, že se „naší povahou českou“ zabývá. Každá generace má právo na tuto otázku. Snazší je ovšem klouzat po povrchu – jako v pořadu minulého týdne „Boj o paměť národa“. Byla to apologie Ústavu pro studium totalitních režimů. Vědeckou nestrannost instituce zde obhájila předsedkyně rady Ústavu N. Kavalírová neomaleným výrokem, že navrhovatel i předseda soudu stojí na druhé straně barikády, a tvrzením, jímž pořad vrcholil: „Ústav vadí především lidem, kteří vědí, že by mohlo být někde zaznamenáno jejich chování a jednání, takže zrušení Ústavu a archivu je báječná příležitost“. Skutečná historie však neposluhuje ani nehledá nástroje ke skandalizaci politických oponentů. Kdo učinil pro odhalení podstaty a mechanismu komunistické totality víc než Koestler, Orwell, Buber-Neumannová, Kaplan, Prečan, Otáhal, Vaculík? Ani jeden by podle zákona nesměl být v radě Ústavu. Jak chtějí současní správci naší paměti z písemných pozůstalostí po StB vysvětlit morální úpadek, jímž značná část společnosti prošla těsně po válce i v letech normalizace? Spor o paměť národa a snaha o její očištnou reflexi je obsaženější, než se nám ČT pokusila říci.

Jiří Vančura

V Británii, USA či Austrálii se s vervou píše o Svobodě. Zahraniční vojenská dobrodružství se odůvodňují bojem za tuto spasilou a tajemnou dámu. V různých zemích si však lidé potrpí na jiný druh svobody. Někdo má rád právo psát, že jeho prezident je blb, jiný si nechce povinně zapínat pás ve svém autě. Osoba zvyklá na anarchii života v jihovýchodní Asii se jen těžko vyrovnává s nařízeními třeba v sousední Austrálii. Všechno je prakticky zakázané. Dovážet do země potraviny a nápoje. Musíte informovat celníky o dřevinách v zavazadle. Zavazadla jdou stejně přes rentgen. A opovažte se odpoutat pár vteřin před kapitánovým povel, i když je letadlo dávno zaparkované. Jedete pouští po bezvadné a prázdné silnici mezi Alice Springs a Ayers Rock a udivují vás radary měřící rychlost? Překvapí vás pokuta za kouření v kavárně u stolku na ulici? Nebo že nesmíte pít alkohol v mnohých částech Severních území? Že vás vyhodí z drahého hotelu v deset ráno, a když se v recepci objevíte o pět minut později, naučtují vám dalších 40 dolarů? Že za šlápotu za řetěz do obyčejné trávy v národním parku vyfasujete 5000 dolarů pokuty? Máte právo o tom napsat. Ale nikde vám to neotisknou.

André Vltchek

Kulturní obec je v Praze svědkem dalšího rodícího se skandálu. Historická budova Lapidária je domovem kamenných originálů soch od Matyáše Bernarda Brauna, stovek různých středověkých fragmentů či původního sousoší pomníku maršála Radeckého. Nyní je ale už několik měsíců veřejnosti uzavřena, a to zrovna v sezoně, kdy se Lapidárium konečně dostalo mezi klíčové cíle turistických průvodců Prahy na celém světě. Důvod uzavření je až bizarně prostý, přesně také kopíruje realitu takřka celého pražského Výstaviště, které má od města jako správce pronajaté společnost Incheba. Do budovy totiž už několik let zatéká, což ve finále znamená, že hrozí propadnutím celá vstupní kopule Lapidária, paradoxně místo, kde stojí socha obra Atlanta, nesoucího na svých bedrech zeměkouli. Není překvapením, že se k zodpovědnosti nikdo nehlásí: muzeum je z obliga, protože je v nájmu, Incheba jako správce pak žehrá na liknavost magistrátu, který jí na opravy dává ročně šedesát milionů. Město totiž z plánu za poslední téměř tři roky přes opakovaná upozornění vždy opravu střechy vyřadilo – v případě Lapidária, které veletržnímu gigantu nepřináší žádné velké peníze, lze jen spekulovat proč. A dnešní odpověď „kulturního“ radního Milana Richtera? Nejsou peníze...

Jakub Mračno